

ÇAĞ

2

MAYIS
1980

AYLIK TEORİK DERGİ

İşçi Sınıfının Eylem Birliği ve "Sol" Oportünizm

AYLIK DERGİ • YIL : 1 • SAYI : 2 • MAYIS 1980 • 60 LİRA

İÇİNDEKİLER

İşçi Sınıfının Eylem Birliği ve "Sol" Oportünizm - İ. AKIN ...	4
Kim Kimden Neyi Soruyor?	4
CHP ve Sosyal Demokrasi	9
İşçi Sınıfının Eylem Birliği	11
Cumhuriyet Halk Partisi'nin Yeni Doğrultusu	14
Emperyalizm Savaşı Körüklüyor - H. KAHRAMAN	29
Cumhuriyet Öncesi Dönemde Türkiye Köyünün Yapısı - K. AKSU	32
1. Osmanlı Öncesi Toprak Düzeni ve Buna Etki Eden Kimi Etmenler	33
2. Osmanlı Toprak Rejiminin Özgüllükleri	36
3. Toprakta Özel İyeliğin Yaygınlaşması ve Bu Yolda Girişilen Hukuksal Düzenlemeler, Emperyalizmin Köylere Girişi ...	43
Kesintisiz Devrim: Lenin'in Çözümlemesi ve Tarihsel Pratik	50
Lenin'in Görüşünün Özü	51
Önkoşullar ve Ölçüt	52
Oportünizmin Savları	54
Tarihin Sınavı	56
Bugünkü Aşamanın Özgüllüğü	57
Komünist ve İşçi Partilerinden Haberler	
Endonezya Komünist Partisi Kopkamtib'i Yanıtlıyor	59
1 Ekim 1965 Olaylarının Öncesinde Ne Vardı?	61
1 Ekim 1965'de Ne Oldu?	65
"Beyaz Kitap" 30 Eylül 1965 Olaylarını Nasıl Çarpıtıyor? ...	68
Generaller Kliğinin Komplosunun Sonuçları	72
Vietnam Komünist Partisi'nin 50. Yıldönümü Tezleri'nden ...	75
Devrimin Görkemli Aşamaları	75
Vietnam Komünist Partisi: Halkın Utkularının Örgütleyicisi ...	79
Vietnam Halkı, Komünist Partisi'nin Öncülüğü Altında Yeni Utkular Kazanacaktır	81

Sahibi: URAL ATEŞER • Yazı İşleri Müdürü: C. Ali ADIR • Yönetim Yeri: Nuruosmaniye Cad. Özaydın İşhanı, No: 59-61/2 Cağaloğlu-İSTANBUL • Yazışma ve Havale Adresi: ÜRÜN, PK. 41, Sirkeci - İSTANBUL • Türkiye Dağıtımı: TEMEL DAĞITIM, Yerebatan Caddesi, Taşsavaklar Sokak, Bayoğlu Han, No: 5/2 Cağaloğlu - İSTANBUL • Dizgi-Baskı: BAŞARAN MATBAASI • Kapak Filmleri: TAB GRAFİK • Kapak Baskı: TAB OFSET • Yurtiçi Abone Koşulları: Altıaylık 300, Bir yıllık 600 Lira • Yurtdışı Abone Koşulları: F. Almanya - 40 DM, Hollanda - 40 Fl, Belçika - 700 Fr, İngiltere - 10 £, Fransa - 100 Fr. İsviçre - 40 Fr, İsveç - 100 Kron, ABD - 25 \$.

● ÇAĞ'ın elinizdeki 2. sayısındaki ilk yazı "İşçi Sınıfının Eylem Birliği ve 'Sol' Oportünizm" başlığını taşıyor. Yazı, parti düşmanı "sol" oportünist İşçinin Sesi grupçuşunun işçi sınıfının eylem birliği politikasına düşman görüşlerini eleştirirken, eylem birliği politikası ile çoğunluğu devrimden yana kazanma, eylem birliği ile ilkesel plandaki ideolojik savaş arasındaki bağıntı gibi kimi sorunları ele alıyor.

● İkinci yazı, V. İ. Danilov'un "Cumhuriyet Halk Partisi'nin Yeni Doğrultusu" başlıklı yazısıdır. Bu yazısında Danilov, CHP'nin kuruluşundan 1978 Aralık ayında hükümet olduğu sıra sıkıyönetim ilan etmesine kadarki dönemde, bir burjuva partisi olarak geçirdiği evrimin ana hatlarını ele alıyor. Danilov, CHP'nin "demokratik sol" politikasını, Avrupa Sosyal Demokrat partilerinin strateji ve taktiğinin gelişmekte olan çok yapıli bir topluma uygulanmasının ilginç bir denemesi olduğuna işaret ediyor ve bu denemenin CHP'nin politikasında yarattığı tutarsızlıkları, partinin kullandığı belgilerin demagojik karakterini sergiliyor.

● "Kesintisiz Devrim: Lenin'in Çözümlemesi ve Tarihsel Pratik" adlı yazı, Konstantin Zaradov'un Rusya'nın Üç Devrimi ve Günümüz adlı yapıtından bir bölümünün çevirisidir. K. Zaradov, dünya komünist ve işçi partilerinin teorik ve enformasyon dergisi Barış ve Sosyalizm Sorunları dergisinin baş redaktörü ve Lenin'in sosyalist devrim teorisi, dünya devrimci süreci ve uluslararası komünist hareket üzerine çeşitli incelemelerin yazarıdır. K. Zaradov'un kitabından çevirisini sunduğumuz bu bölüm, Lenin'in kesintisiz devrim çözümlemesinin günümüz koşullarındaki geçerliliğini ele alıyor ve günümüz devrimci savaşımının 75 yıl önce 1905-1907 Rus devriminde ilk kez uygulanan bu teoriyi nasıl doğruladığını, bu teorinin günümüz koşullarındaki geçerliliğini ortaya koyuyor. Türkiye'de de sağ ve "sol" oportünizmin sürekli çarpıttıkları canalcı bir konudur bu. Okurlarımız yazıyı büyük bir ilgiyle okuyacaklardır.

● Bu sayımızda ayrıca, H. Kahraman'ın "Emperyalizm Savaşı Körüklüyor" başlıklı bir yazısı ve K. Aksu'nun "Cumhuriyet Öncesi Dönemde Türkiye Köyünün Yapısı" başlıklı yazısını sunuyoruz.

● Dünya Komünist ve İşçi Partilerinden Haberler bölümünde, Endonezya Komünist Partisi ve Vietnam Komünist Partisi'ne ait iki belge sunuyoruz. Birinci belgede, EKP Merkez Komitesi'nin 1965 kırımını ve ondan bu yana ülkedeki gelişmeleri inceleyen bildirisi'dir. İkinci belge ise, 3 Şubat 1980'de 50. kuruluş yıldönümünü kutlayan Vietnam Komünist Partisi'nin, bu yıldönümüne ilişkin tezlerinden bir özettir.

İşçi Sınıfının Eylem Birliği ve “Sol” Oportünizm

İ. AKIN

Gerici politik rejim giderek yarı-askersel bir zorbalık rejimi niteliği kazandıkça ve rejimin daha da gericileşerek açık askersel bir diktatörlüğe dönüşmesi tehlikesi arttıkça, antiemperyalist, anti-faşist demokrasi güçleri arasındaki eylem birliği sorununun, geniş ve güçlü bir demokrasi hareketi yaratma sorununun önemi de o denli artıyor. Tüm halkımızı tehdit eden bu tehlikeyi önlemede temel dayanak işçi sınıfıdır. Onun için, işçi sınıfının sendikal ve politik eylem birliğinin sağlanması özel bir önem taşıyor. Son zamanlarda eylem birliği yolunda olumlu gelişmeler var. Eylem birliğine düşman görüşlere karşı savaş, bu olumlu adımları, gelişmeleri kalıcılaştırma, daha da güçlendirme savaşının kopmaz bir parçasıdır.

İngiltere’de yuvalanan **İşçinin Sesi** grupçuğunun işçi sınıfının politik öncüsüne karşı saldırılarında, eylem birliği politikasına saldırısı önemli bir yer tutuyor. **İşçinin Sesi** bununla da kalmıyor, sosyalist partilerle eylem birliği politikasına saldırısını, başta SBKP olmak üzere, uluslararası komünist hareketin Leninci eylem birliği politikasına saldırı üzerinde temellendiriyor.

Kim Kimden Neyi Soruyor?

Yürükoğlu, **Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye** adlı kitapçığında şöyle diyordu: «Dünya’da sömürüyü, eşitsizliği, zorbalığı kaldırmış, bir sosyal demokrat iktidar var mıdır?»¹

Sonra, **İşçinin Sesi**’nde şu soruyu sordu: «Açıkça söyleyin, sosyal demokrat partiler “işçi sınıfı partisi” midir? Yoksa ideolojisi burjuva, siyaseti burjuva, yönetim kadrosu burjuva olan bu partiler “işçi sınıfının üstünde etkin burjuva partileri” midir?»²

¹ R. Yürükoğlu, **Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye**, 2. Basım, s. 109.

² **İşçinin Sesi**, sayı 100, s. 5.

Bu sorular bütünüyle uluslararası komünist harekete, onun ilkeli eylem birliği politikasına karşı yöneltilmiştir.

Günümüz sosyal demokrasisinin kökleri, yüzyılın başında, Birinci Dünya Savaşı'nın eşiğinde uluslararası işçi hareketi içinde bölünmeye, İkinci Enternasyonal partileri içinde Marksizm'i geliştirme maskesi altında onun temel ilkelerine, proletarya enternasyonalizmine ihanet eden revizyonizmin ortaya çıkmasına dayanır. Lenin işçi hareketi içinde revizyonizmin ortaya çıkışının nedenlerini incelerken, bunun, raslantıların ya da kişilerin ve grupların hatalarının, ya da ulusal özelliklerin, vb. sonucu olmadığına, işçi sınıfı hareketindeki hızlı büyüme, proletaryayı kuşatan küçükburjuva katmanların etkisi, işçi sınıfının homojen bir bütün olmayışı, egemen sınıfların taktiklerindeki zigzaglar gibi nesnel temellere dayandığına işaret etti.

Lenin oportünizmin ortaya çıkışının nesnel nedenleri üzerinde dururken 1871 Paris Komünü'nden 1914 yılına kadarki dönemin özelliklerine dikkati çekti. Bu dönem işçi hareketinde büyük çalkantıların olmadığı, görece "barışçıl" bir dönemdir. Oportünizm, bu "barışçıl" dönemin bir ürünü olarak ortaya çıktı. Bu dönemde işçi sınıfı, savaşımında parlamentoyu etkin bir biçimde kullanmayı, bütün legal olanaklardan yararlanmayı, yığınsal ekonomik ve politik örgütler, yaygın bir işçi basını yaratmayı başardı. Ama bu, aynı zamanda geniş işçi yığınlarında sınıf savaşımına ilişkin yanılgılara, sosyalist devrime, şiddetli sınıf savaşımına, alt-üst oluşlara gerek olmaksızın, burjuva demokrasisinin, legalitesinin sınırlarının yavaş yavaş genişletilmesiyle varılabileceği yanılgısına elverişli bir zemin de yarattı. Parlamentoda, sendikalarda, işçi basınında burjuvazinin aşırı kârlarından pay alan işçi aristokrasisi ve bürokrasisi, sosyalist partilerin içindeki küçükburjuva ögeler revizyonizmin toplumsal tabanını oluşturdular. Bunlar, sınıf savaşımını, sosyalist devrimi, proletarya diktatörlüğünü yadsıyan, burjuvaziyle sınıf barışını, burjuva legalizmini savunan görüşler öne sürdüler. İşçi sınıfına burjuva legalitesinin sınırları içinde, burjuvaziyle uzlaşarak, salt reformlar yoluyla sömürüden kurtulma, sosyalizmi kurma vaadinde bulundular. Ve bu görüşleriyle geniş işçi yığınlarını peşlerinden sürükleyebildiler.

Lenin, oportünizmin yığınların köklü çıkarlarının, işçilerin önemsiz bir azınlığının geçici çıkarlarına feda edilmesi olduğunu söyledi. Oportünistleri, nesnel olarak burjuvazinin politik uzantıları, burjuva etkisinin iletkenleri, burjuvazinin işçi hareketi içindeki ajanları olarak tanımladı.³ Oportünizmin egemen olduğu sosyal demokrat partileri burjuva işçi partileri diye nitelendirdi.

Uluslararası işçi hareketindeki bu bölünmenin ortaya çıkardığı sorun neydi? Sorun, sınıf düşmanına karşı işçi sınıfının dev-

³ V. İ. Lenin, Toplu Yapıtlar, C. 21, s. 242, 247.

rimci temelde birliğini sağlamak, oportünist, reformist liderlerin peşinden sürüklenen geniş işçi yığınlarını devrimci politikaya kazanmak, onlara devrimin zorunluluğunu, İkinci Enternasyonal liderlerinin ihanetini **kendi deneyimleriyle** kavratmaktı; burjuva ideolojisinin, politikasının işçi sınıfı içindeki uzantısı oportünizme karşı uzlaşmaz ideolojik savaşı işçi sınıfının eylem birliği politikasına bağlamaktı.

İşçi sınıfının birlik cephesi düşüncesini ilk ortaya koyanlar Marks ve Engels'dir. Bilimsel sosyalizmin kurucuları, işçi hareketinin politik birliğini sağlamayı sınıf savaşının politik örgütlenmesinde temel sorun saydılar. Bunun için burjuva ve küçükburjuva ideolojisinin işçi hareketindeki etkilerine karşı savaştılar ve bu savaşın değişik işçi partilerinin ortak düşmana karşı "eylem anlaşmaları"na bağlanmasını savundular.

Lenin işçi sınıfının birlik cephesi düşüncesini daha da geliştirdi. İkinci Enternasyonal'in oportünist liderlerine tekrar tekrar birlik cephesi önerileriyle gitmek biçimini alsa bile, birlik cephesi taktığının gerçek amacının ve anlamının gittikçe daha geniş işçi yığınlarını sermayeye karşı savaşın içine çekmek olduğunu söyledi.⁴ Komintern'in İkinci Kongresi için hazırladığı **Sol Komünizm, Bir Çocukluk Hastalığı** adlı yapıtında, geniş işçi yığınlarını burjuvazinin ve oportünizmin etkisinden kurtarmada ve onları devrimci öncüden, onun politikasından yana kazanmada ideolojik savaşla eylem birliği politikası arasındaki ilişkiyi ortaya koydu. «İşçi sınıfının çoğunluğunun görüşlerinde bir değişiklik olmadıkça devrim olanaksızdır» dedi. Ve işçi sınıfının çoğunluğunu devrimden yana kazanacak bu görüş değişikliğinin hiç bir zaman salt propagandayla sağlanamayacağını, bunun için yığınların kendi politik deneyimlerinin zorunlu olduğunu belirtti.⁵ İşçi sınıfını bölen etmenleri kapitalizmin kendisinin yarattığını söyledi. «Bu etmenler olmasaydı kapitalizm kapitalizm olmazdı» dedi. Ve buradan hareketle de eylem birliğinin, uzlaşmaların zorunluluğunu, bu uzlaşmaların dayanacağı genel ilkeyi şöyle saptadı :

«Bütün bunlardan çıkan şey, Komünist Partisi'nin ... manevralara başvurmasının, proleterlerin çeşitli gruplarıyla, işçilerin ve küçük mülk sahiplerinin çeşitli partileriyle anlaşmalara ve uzlaşmalara gitmesinin mutlak bir zorunluluk olduğudur. Bütün sorun bu taktikleri proleter sınıf bilincinin, devrimci ruhunun ve savaşma ve kazanma yeteneğinin genel düzeyini düşürecek değil, **yükseltecek** biçimde uygulamayı bilmektir.» Küçükburjuva demokratları burjuvazi ile proletarya arasında kaçınılmaz olarak yalpalarlar. «Komünistler için doğru taktik, bu yalpalamaları görmezden gelmek değil, bunlardan yararlanmaktır; bunlardan ya-

⁴ V. İ. Lenin, Agy., C. 42, s. 411.

⁵ V. İ. Lenin, Agy., C. 31, s. 84.

rarlanmak ise, burjuvaziye yanaşanlara karşı savaşmanın yanında, proletaryaya yanaşan unsurlara da ödünler vermeyi gerektirir.» Lenin bu taktiklerin doğru uygulanmasıyla Rusya'da menşevizmin parçalandığını, oportünist konumlarda direnen önderlerin yalıtıldıklarını, öteki partilerin saflarındaki en ileri işçilerin, en iyi unsurların Bolşevikler'den yana kazanıldıklarını söyledi.⁶

Komintern daha sonraki yıllarda, özellikle 1935 yılında toplanan Yedinci Kongresi'nde işçi sınıfının birlik cephesi düşüncesini daha da geliştirdi. Dimitrov bu kongreye sunduğu raporunda, Komünist ve Sosyalist Enternasyonal'in, komünistlerle sosyal demokratların faşizme karşı eylem birliğinin yalnızca komünist ve sosyal demokrat işçileri etkilemekle kalmayacağını, işçi sınıfının öteki kesimlerini, emekçi sınıfların tüm katmanlarını da ortak cepheye kazandıracak güçlü bir çekim merkezi olacağına, sallantılı ve ürkek davranan tüm kesimlerde işçi sınıfının gücüne güven yaratacağına işaret etti.⁷

Komintern'in Yedinci Kongresi, işçi sınıfının tek partide politik birliğinin sağlanması ile eylem birliği politikası arasındaki bağı da ele aldı. İşçi sınıfının politik, örgütsel birliğini, ortak düşmana karşı ortak bir savaş sürecinin sonucunda sağ ve "sol" oportünizmi geriletmeyle erişilebilecek perspektif bir görev olarak saptadı; komünist ve sosyal demokrat partilerin birleşmeleri sorununun, bu iki işçi partisi arasındaki eylem birliği sorununun önüne engel olarak çıkarılmasına karşı çıktı. Dimitrov şöyle diyordu :

«Sermayenin ve faşizmin saldırısını püskürtmek amacıyla eylem birliği, işçilerin çoğunluğu kapitalizmi devirmek üzere ortak bir politik platform üzerinde birleşmezden önce de olanaklıdır ve bu zorunludur. Oysa proletaryanın savaşımının temel noktaları ve amaçları üzerinde görüş birliğinin sağlanması (ki bu olmadan partilerin birleşmesi olanaksızdır) oldukça uzun bir zamanı gerektirir. Ve görüş birliği en iyi sınıf düşmanına karşı bugünden ortak savaşım içinde sağlanabilir. Birlik cephesi kurmak yerine bir anda birleşmeyi önermek demek, arabayı atın önüne koşmak ve sonra da arabanın yürüyeceğini sanmak demektir.»⁸

Günümüz sosyal demokrasisi, elbette ki yüzyılın başlarındaki ya da hatta 40 yıl öncesinin sosyal demokrasisinin aynı değildir. Sosyal demokrat partilerin içindeki sağ kanat, artık sosyalizm hedefinden tümüyle vazgeçmiştir; işçi sınıfını devlet-tekelci kapitalizmine entegre etme politikası gütmektedir. Bu sağ kanat liderler hergün biraz daha uluslararası tekellerin, finans oligarşisinin dolaysız dayanakları haline geliyorlar. Ama uluslararası

⁶ V. İ. Lenin, Agy., C. 31, s. 74-75.

⁷ G. Dimitrov, Faşizme Karşı İşçi Sınıfının Birliği, Sofya 1969, s. 79 (İngilizce).

⁸ G. Dimitrov, Agy., s. 80.

komünist hareket, günümüz sosyal demokrasisini ele alırken gerçeğin yalnızca bu yanına bakmıyor. Sosyal demokrat partiler arasındaki, bu partiler içindeki ayrışmaları, geniş işçi yığınlarının reformist düşlerin etkisinde sosyal demokrat partilere bağlı oldukları gerçeğini görmezlikten gelmiyor. Gelişmiş kapitalist ülkelerin sosyal demokrat partileri genellikle işçi hareketindeki reformist akımı temsil ediyorlar. İlk temelleri Marks ve Engels tarafından atılan, Lenin ve Komintern tarafından geliştirilen, zenginleştirilen işçi sınıfının eylem birliği politikasının temelleri geçerliliğinden hiçbir şey yitirmemiştir. Her kapitalist ülkede komünist partisinin dışındaki işçi partilerinin yapıları, politik yönü, ideolojisi ve gelenekleri farklı farklı özellikler gösteriyor. Bu özelliklere göre de, eylem birliği değişik düzeylerde ve biçimlerde yürüyor, değişik amaçlar güdüyor.

Barış, toplumsal ilerleme ve sosyalizm savaşımında sosyalist ve sosyal demokrat partilerle ve öteki demokratik örgütlerle eylem birliği düşüncesini ilk ortaya atanlardan biri ve bu sorunu uluslararası komünist hareketin gündemine ilk getiren Lenin'in partisi SBKP olmuştur.⁹ Bu düşünce, bu politika Dünya Komünist ve İşçi Partilerinin 1960 ve 1969 Danışma Toplantıları'nın belgelerine girmiştir. 1960 Danışma Toplantısı, «emekçilerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi, demokratik hakların genişletilmesi ve korunması, ulusal bağımsızlığın sağlanması ve savunulması, ve halklar arasında barış savaşımında olduğu gibi, iktidarı ele alma ve sosyalizmi kurma savaşımında da» sosyalist ve sosyal demokrat partilerle işbirliği politikasını ortaya koydu.¹⁰ 1969 Danışma Toplantısı da bu taktiği bir kez daha dile getirdi. Bu toplantıda da, komünistlerin, işçi sınıfının birliği perspektifiyle, «bugün ileri demokratik bir rejimin, gelecekte ise sosyalist düzenin kurulması» amacıyla sosyalistlerle ve sosyal demokratlarla işbirliğini gözettiğini açıkladı.¹¹

*
**

İşte Yürükoğlu'nun, **İşçinin Sesi**'nin «açıkça söyleyin, sosyal demokrat partiler işçi sınıfı partisi midir?» yollu dehşetengiz sorularının gerçek yüzü böylece ortaya çıkıyor. Yürükoğlu soruyor: «Dünya'da sömürüyü, eşitsizliği, zorbalığı kaldırmış bir sosyal demokrat iktidar var mıdır?» Ama o böyle bir soru sormazdan önce, şu sorunun yanıtını vermek zorundadır: Böyle bir şeyin varlığını, ya da bunun olanaklı olduğunu savlayan kim?

Uluslararası komünist hareketin sosyal demokratlarla eylem birliği politikası, sosyal demokratlara sosyalizmi kurdurma politikası değil, sosyal demokrat partilerin etkisindeki yüzbinlerce iş-

⁹ Boris Ponamaryov, Marksizm-Leninizm. Canlı ve Etkin Öğreti, Ürün Yayınları, s. 99.

¹⁰ Komünist ve İşçi Partilerinin 4 Toplantısı, Ürün Yayınları, s. 86.

¹¹ Agy., s. 142.

çiyi, emekçiyi devrimci konumlara çekme, onları devrimci politikadan yana kazanma politikasıdır; işçi sınıfının, emekçilerin çoğunluğunu devrimden yana kazanmadıkça devrimin olanaksız olduğunu bilen Lenincilerin politikasıdır. Yürükoğlu'nun sorusu, işçi sınıfının bölünmüşlüğü gerçeğine gözlerini kapayan, çoğunluğu kazanmak gibi bir sorunu aklının ucundan bile geçirmeyen, bir avuç sıkıntılı devrimbazla göğü fethedeceğini sanan parti düşmanı bir anarşistin, serüvencinin doğrudan Lenin'e, Leninizm'e, Komüntern'e, uluslararası komünist harekete saldırma çabasıdır.

İşçinin Sesi, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki sosyal demokrat partilerinden söz ederken yalnızca sağ kanat yöneticilerinin işçi sınıfını devlet-tekelci kapitalizmine entegre etme çabalarını, hiyanetlerini, antikomünist, antisovyet politikalarını, sosyalizm amacından vazgeçmiş olmalarını öne sürüyor. Ama onun niyeti, komünistlerin üstüne basa basa belirttikleri bu gerçekleri tartışmak değildir. O böylelikle sosyal demokrat partileri "işçi sınıfından da oy alan burjuva partileri" olarak tanımlamak için çırpınıyor. Genellikle işçi hareketindeki reformist akımı temsil eden sosyal demokrat partileri oportünist, reformist tutumda olan işçi partileri olarak değil de, burjuva partileri olarak tanımlamaya, sonra da buradan hareketle, sosyal demokrat partilerle ileri demokrasi için, hele sosyalizm için eylem birliği taktiğini savunan uluslararası komünist hareketi oportünistlikle suçlamaya çalışıyor. İşte sorunu, gerçekleri böyle çarpıtan **İşçinin Sesi**, Leninci eylem birliği politikasını, Komintern'in seçkin önderi Dimitrov'u, tüm uluslararası komünist hareketi karalamaya yelteniyor.

CHP ve Sosyal Demokrasi

İşçinin Sesi, CHP'ni tümüyle sosyal demokrat bir parti ilan ediyor. CHP'nin Sosyalist Enternasyonal'e üye oluşunu bu savına yeterli kanıt sayıyor. Ve CHP'nin sosyal demokrat bir parti değil, burjuva reformist bir parti olduğunu söyleyenlere dönüyor: «CHP'ye sosyal demokrat değildir demeniz ilk bakışta CHP'ye bir eleştiri gibi görünüyorsa da, siz aslında böylelikle sosyal demokrasiyi aklamaya çalışıyorsunuz» diye saldırıyor.¹²

Karanlık ard niyetler bir yana, yüzeysel benzetmeler, belirli kalıpları olduğu gibi alıp gerçekleri buna uydurmaya kalkışmak her zaman yanlışlara yolaçar. Türkiye işçi hareketinin tarihsel gelişmesinin özgüllüğünü görmemek, burjuva reformist CHP'yi tümüyle sosyal demokrat parti saymak işte böylesi bir yanıştır.

Gelişmiş kapitalist ülkelerden farklı olarak, Türkiye'de işçi hareketi politik olarak bir komünist ve bir sosyal demokrat partide örgütlenmiş değildir; ve işçi sınıfının önemli bir kesimi hâlâ burjuva partilerinin etkisi altındadır. CHP'nin reformist politika-

¹² **İşçinin Sesi**, sayı 100, s. 5.

sı, işçi hareketi içinde oportünist bir akım olarak ortaya çıkmamıştır. «Türkiye'nin en eski burjuva partisi olan CHP, burjuvazinin etkili çevreleriyle sürekli bağ içinde gelişegelmıştır. CHP, kurulduğundan bu yana çok sınıf ve katmanlı bir burjuva partisi olagelmıştır. Bugün de tekelci burjuvazinin belirli temsilcilerinden tekelci olmayan burjuvaziye, orta katmanlardan bir kısım emekçilere kadar değişik güçlerce oluşturuluyor.»¹³ CHP, tarihsel gelişimiyle, programıyla, izlediği politikayla, partiye yön veren kadrolarıyla burjuva reformist bir partidir.

1960'ların ortalarında bu partinin ideolojisinin daha çok ulusal reformcu olan çizgilerine ortanın solu hareketiyle bazı sosyal reformcu ögeler eklendi. Parti 1977 yılında Sosyalist Enternasyonal'e üye oldu. Ama bütün bunlara bakarak, bu parti Batı Avrupa'nın sosyal demokrat partileriyle eş tutulamaz. 11-13 Aralık 1979 tarihlerinde Macaristan'ın Tihani kentinde toplanan "Sosyalist ve Sosyal Demokrat Partilerle İlişkilerin Güncel Sorunları" Üstüne Teorik Bilimsel Konferans'a katılan konuşmacıların da belirttikleri gibi,¹⁴ Avrupa'daki gelişmiş kapitalist ülkeler dışında Sosyalist Enternasyonal'e üye olan, ya da onunla ilişki sürdüren partilerin tümü gerçekte işçi hareketinin sosyal demokrat, ya da sosyalist partileri değildir. Örneğin Latin Amerika'da Sosyalist Enternasyonal'e üye ya da onunla ilişki içinde çok sayıda popülist ve burjuva reformist partiler vardır.

CHP'nin sosyal demokrat bir parti olmadığını söylemenin, bu nesnel gerçeği saptamanın altında "sosyal demokrasiyi aklamaya" yattığı savına gelince: kişilerin iradelerinden, niyetlerinden bağımsız nesnel bir gerçekliğe işaret etmek ne zamandan beri bir olumsuzluğu aklamak anlamına geliyor? Bir tehlikeye karşı savaşmanın, onu engellemenin ilk adımı gerçeği olduğu gibi görebilmektir.

Burjuva reformist CHP, üyesi olduğu Sosyalist Enternasyonal'in sağcı yöneticilerinin desteğinde, işçi hareketine sosyal reformizmi, sosyal demokratizmi sızdırmayı amaçlıyor. Böylelikle, işçi yığınları üzerindeki etkinliğini sürdürmeyi amaçlıyor. CHP yönetiminin son zamanlarda kurduğu "işçi komiteleri"nin, fabrikalarda örgütlenme çabalarının hedefi budur. Öte yandan, CHP, sosyal demokratizmi işçi hareketine sızdırmakta Türk-İş'te ve DİSK'te etkilediği sendika yöneticilerinden yararlanmaya çalışıyor. Bu sendika liderleri aracılığıyla, gelecekte sosyal demokrat yönetimli ayrı bir sendika konfederasyonu oluşturmak amacını güdüyor. Böylelikle CHP eliyle işçi sınıfı içinde örgütlü bir sosyal demokrat hareket yaratılmak isteniyor. İşte işçi hareketi içindeki bölünmüşlüğü derinleştirecek, onu burjuvazinin etkisine daha da açacak gerçek tehlike budur.

¹³ Çağ, sayı 1, s. 23.

¹⁴ Çağ, sayı 1, s. 22.

CHP'nin etkilediği işçiler üstünde burjuva reformist ve sosyal demokrat ideolojinin etkinliğini kırmak, CHP'nin burjuva reformist politikasının iç yüzünü işçi yığınlarına açıklamak, onları bu etkinlikten kurtarmak en güncel sorunlardan birisidir. Türkiye'de işçi sınıfının eylem birliği sorunu, CHP'yle tüm olarak eylem birliği anlamına gelmez. İşçi sınıfının eylem birliği çerçevesinde söz konusu olan, emperyalizme, tekellere karşı yığın savaşları içinde, CHP yanlısı yönetimlerin olduğu sendikalarda CHP'ye bağlı işçilerle tabandan eylem birliğidir.

İşçinin Sesi, CHP ve sosyal demokrasi tartışmasını niye ortaya atıyor? Sosyal demokratizme karşı, işçi sınıfının bölünmesine karşı savaşmak, bu tehlikeyi önlemenin yollarını aramak için mi? Hayır! **İşçinin Sesi**, yarım yüzyıllık burjuva partisi CHP'ni tümüyle sosyal demokrat ilan etmekle, bir yandan uluslararası komünist hareketin sosyalistler ve sosyal demokratlarla yakın ve uzak amaçlar etrafındaki Leninci eylem birliği politikasına saldırmaya yelteniyor. Öte yandan da, Türkiye işçi sınıfının politik öncüsüne "sosyal demokrasiyi aklama" çamurunu atmaya çalışıyor. Bu grupçuğun ortaya attığı görüşlerin hiç birisinin işçi ve emekçi yığınların çıkarlarını savunmakla, onların savaşımıyla yakından uzaktan bir ilgisi yoktur. O böyle bir endişe duymuyor. Onun tek derdi Parti düşmanlığıdır; varlık nedeni budur. CHP ve sosyal demokrasi konusunda Marksist-Leninist lafazanlığın ardına gizlemeye çalıştığı görüşler de öyledir.

İşçi Sınıfının Eylem Birliği

«İşçi sınıfımızın devrimci birliği TİP-TSİP-TKP birliğiyle mi, yoksa her çeşit sapmaya, bu arada TİP ve TSİP'in temsil ettiği küçük burjuva legalist sosyalizmine karşı amansız savaşla mı kurulur?»¹⁵ Yürükoğlu bu sorusuyla işçi sınıfının eylem birliği ile devrimci birliğini birbirine karıştırıyor, çarpıtıyor; ideolojik savaş maskesi altında eylem birliği politikasına saldırıyor.

İşçi sınıfının birliği ancak bilimsel sosyalizmin temelleri üzerinde gerçekleşebilir. İşçi sınıfının devrimci birliği budur ve bu birlik somut ifadesini işçi sınıfının politik öncüsünün varlığında bulur. Onun için Parti'nin güçlendirilmesi işçi sınıfının birliğini sağlamanın temel koşuludur. Parti'nin bilimsel sosyalizmin ilkeleri temelindeki ideolojik birliği güçlendirilmedikçe, bunun için burjuva ideolojisine, oportünizmin her türüne karşı ardıcıl savaşım verilmedikçe, en geniş yığınları Parti Programı etrafında eyleme sokmak için savaşılmadıkça, Parti kadrolarının eğitimi, Parti disiplininin güçlendirilmesi sağlanmadıkça, toplumun her katında örgütlenmedikçe, Parti örgütlerinin savaşkanlıkları yükseltilmedikçe işçi sınıfının birliği sağlanamaz.

¹⁵ **İşçinin Sesi**, sayı 100, s. 5.

Ama işçi sınıfının devrimci temelde birliği anlayışı, Parti'nin güçlendirilmesi, öteki işçi partileriyle eylem birliği politikasıyla çelişmez. Parti'nin güçlendirilmesiyle eylem birliği politikası arasında kopmaz bir diyalektik bağ vardır. Lenin, çeşitli politik akımların etkisi altındaki işçilerin politik öncünün saflarına, onun savaşım çizgisine kazanılmasının, işçi sınıfının çoğunluğunu kazanmanın uzunca bir süreç olduğunu ve uzlaşmalara, manevralara yanaşmamanın olsa olsa politik öncünün etkisini artırmasını engelleyeceğini söylüyor.¹⁶

Türkiye işçi sınıfının politik öncüsü, tüm yasaklamalara, ağır çalışma koşullarına karşın bugün işçi sınıfının en bilinçli, en savaşkan temsilcilerini kendi çatısı altında örgütlüyor. Burjuva partilerden yüz çeviren emekçiler için giderek biricik devrimci alternatif durumuna geliyor. Kendi ideolojik ve örgütsel bağımsızlığını titizlikle koruyor. Yorulmak bilmeden kendi politik etkinliğini artırmak ve sıralarının birliğini güçlendirmek için savaşıyor. Onun artan gücü, etkisi eylem birliğini her düzeyde gerçekleştirme olanaklarını genişletiyor; ve izleyegeldiği ardıcıl eylem birliği politikasıyla gücünü, etkinliğini daha da artırıyor.

TİP ve TSİP, sosyalizmi amaçlayan, işçi sınıfıyla belli ölçüde bağları olan, giderek bilimsel sosyalizmden esinlenen görüşleri benimseyen işçi partileridir. İşçi sınıfının politik öncüsü bu partilerle eylem birliğini, işçi sınıfının politik eylem birliği çerçevesinde ele alıyor. Bu eylem birliği politikası, işçi sınıfının birliği perspektifine yöneliktir.

Günümüzde işçi sınıfının önemli bir kesimi, başta CHP olmak üzere, şu ya da bu ölçüde burjuva partilerinin politik ve ideolojik etkisi altındadır. Bu nedenle, TİP ve TSİP'le eylem birliği elbette işçi sınıfının çoğunluğunun eylem birliğini sağlamış olmayacaktır. Ama bu durum eylem birliğinin önemini hiç bir biçimde azaltmıyor. Belirleyici olan yalnızca nicelik değildir. İşçi sınıfının böylesi bir eylem birliği, işçilerin orta ve geri kesimlerini, burjuva partilerinin etkisi altındaki işçi yığınlarını etkileyecek, onları burjuvazinin etkilerinden kurtarmak yolunda önemli bir adım olacaktır. Bu eylem birliği, işçi sınıfının sendikal plandaki eylem birliğinin gelişmesi ve sosyal reformizmin yayılmasını engelleme yolunda da güçlü bir etken olacaktır. Ayrıca, bu eylem birliği, işçi sınıfının dışında kalan kesimleri, kürt demokratlarını, CHP sol kanadını, tüm öteki güçleri ortak eyleme çekmekte güçlü bir çekim merkezi olacaktır.

Eylem birliği politikası, kuşkusuz, ideolojik savaş dışlamıyor. Eylem birliğini baltalayan sağ ve "sol" oportünist, sekte tutumlara karşı ideolojik savaşım eylem birliği politikasının ayrılmaz bir parçasıdır. Farklı görüşlere karşı ideolojik savaşta ilkesel plan-

¹⁶ V. İ. Lenin, Agy., C. 31, s. 75.

da kalmak, bu savaşı en başta birliğe zarar veren tutumlara karşı yöneltmek, eylem birliği yapılan örgütlerin yığınlarını savaşıma kazanmaya yarayan bir biçimde yürütmek zorunluktur. Bu temel ilkeleri gözönünde bulundurmak, oportünizme karşı savaşı baş düşmana karşı verilen savaşa bağlamamak, savaşın sivri ucunu baş düşmana çevirmemek, baş düşmanı bir yana bırakıp ortak eyleme çekilecek güçlere karşı “ideolojik savaş” maskesi altında “amansız savaş” açmak, olsa olsa burjuvazinin işçi sınıfı içindeki ayrılıkları körüklemesine, bu ayrılıklardan yararlanarak işçi yığınları üzerindeki etkisini sürdürmesine yarar.

Lenin, “Görevlerimiz ve İşçi Saylavları Sovyeti” adlı yapıtında, çarlık Rusyası’nda işçi sınıfı içinde de kolları bulunan ve bir küçükburjuva akımı olan Sosyalist Devrimciler’le eylem birliği sorununa değinirken, eylem birliğiyle ilkesel ideolojik savaş arasındaki ilişkiyi şöyle açıklıyor :

«Sosyalist Devrimci görüşleri paylaşan, ama gene de proletaryanın saflarında savaşan işçilerin tutarsız olduklarından tamamen eminiz; çünkü bunlar gerçekten proleter bir davayı savunurken proleter olmayan görüşlere sahiptirler. İdeolojik açıdan bunların tutarsızlıklarıyla en kararlı bir biçimde savaşmalıyız; ama bunu yaparken devrimci davaya, herkesçe kabul edilmiş ve bütün dürüst insanları bir araya getirmiş olan bu dirimsel, can alıcı, canlı davaya zarar vermemeliyiz. Sosyalist Devrimciler’in görüşlerinin sosyalist değil, devrimci demokrat görüşler olduklarını biliyoruz. Ama savaşkan amaçlarımız uğruna, parti bağımsızlığımızı koruyarak onlarla birlikte yürümeliyiz. ... Onların tutarsızlıklarının üstesinden gelmek zor olmayacaktır, çünkü bizim görüşlerimiz tarihin kendisinden, her adımda gerçekliğin kendisinden destek alıyor. ... Ve gücümüzden, Marksistler’in o karşı konulmaz gücünden bir an bile kuşku duymuyoruz.»¹⁷

İşçinin Sesi “amansız savaş”tan sözediyor. Evet, kuşkusuz amansız savaş! Emperyalizme, işbirlikçi tekelci burjuvaziye, militarist kliğe, gerici, faşist güçlere karşı amansız savaş! Amerikayla bağlanan kölelik anlaşmalarına karşı savaş! DGM’lere, zorbalık yasalarına karşı, demokratik haklar için savaş! Ücretlere saldırıya, işsizliğe, pahalılığa karşı savaş! Amerikan ölüm füzelerine karşı savaş! Ve bütün bu ortak hedefler etrafında işçi sınıfının eylem birliği için en geniş demokrasi güçlerinin eylem birliği için savaş! Ama hayır, **İşçinin Sesi**, “amansız savaş” derken bunu demiyor. Onun amansız savaşı işçi sınıfının politik öncüsüne, sosyalist partilere, tüm ilerici güçlere karşıdır. Onun “ideolojik savaş” maskesi altında savaş açtığı bu güçlerdir, eylem birliği politikasıdır. Onun için de, **İşçinin Sesi**’nin yeri, Maocu Aydınlık’la, faşist **Hergün**’le el ele, baş düşmanın koltuk altıdır.

¹⁷ V. İ. Lenin, Agy., C. 10, s. 22-23.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin Yeni Doğrultusu

- Sovyetler Birliği'nde yayımlanan **Asya ve Afrika Ülkeleri** dergisinin 4/1979 sayısında, V. I. Danilov'un, "Cumhuriyet Halk Partisi'nin Yeni Doğrultusu" başlıklı bir yazısı yayımlandı. Yazıyı aynen sunuyoruz.

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Türkiye'nin en eski siyasi partilerinden biridir. O, bütün Cumhuriyet tarihi boyunca ya hükümet ya da ana muhalefet partisi olarak, ülkenin politik yaşamında her zaman önemli rol oynadı. Belirli bir güvenle söyleyebiliriz ki, Cumhuriyet Türkiye'si'nin tarihi, CHP'nin tarihidir. Bu partinin eylem ve evrimi, Türkiye'de burjuva cumhuriyetinin oluşmasıyla, onun toplumsal-ekonomik ve politik gelişmesiyle böylesine içiçe çitişmiştir.

60-70'li yıllarda CHP içinde, çağdaş Türkiye'de sınıfsal ve politik savaşın özellikleriyle bağlı olarak ve bu özelliklerin yalaçtığı değişiklikler oldu. CHP'nin yolunu değiştirmesi için sürdürülen parti içi savaş, 1972'de parti yönetiminin değişmesine ve 1976'da yeni bir program kabul edilmesine yolaçtı. 1972'den beri Bülent Ecevit'in başında bulunduğu CHP'ne Türkiye basınında bugün sık sık "yeni" CHP denmesi, bu değişikliklerin önemini vurguluyor.

CHP, Mustafa Kemal Atatürk'ün yönetimindeki ulusal kurtuluş hareketinin utkusundan hemen sonra, 1923 yılında kuruldu. Emperyalizmin, Türk halkının bağımsızlık hakkını yoketme yeltenişlerine karşı çıkan Türk toplumunun değişik sınıf ve toplumsal katmanları —geniş köylü yığınları, işçi sınıfı, Anadolu burjuvazisi, Anadolu'nun büyük toprak sahipleri ve dinci çevreleri, sivil ve ordu bürokrasisi¹— bu harekette birleşmişti. Ama daha emperyalist güçlere karşı yürütülen savaş sırasında, özellikle de bu güçler üzerindeki utkudan sonra, ulusal kurtuluş hareketinde yeralan güçlerin sınıfsal çıkarları ön plana çıkmaya ve birbirleriyle çatışmaya başlamıştı. 1920'den 1923'e kadar faaliyet gös-

¹ A. M. Şamsudinov, 1918-1923 Yıllarında Türkiye'de Ulusal Kurtuluş Savaşı, Moskova, 1966, s. 327-329.

teren Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) değişik toplumsal katmanların çıkarlarını temsil eden ve aralarında çeşitli konularda savaş yürüten en azından altı grup gösterilebilirdi.² Bu grupların kimileri, daha sonra, Türkiye Cumhuriyeti tarihinin değişik dönemlerinde kurulan siyasi partilerin bir tür çekirdeği oldu.

Birinci TBMM içinde en etkin grup, genellikle asker-sivil bürokrasinin ve eşrafın³ çıkarlarını temsil eden "milliyetçiler" grubuydu. Ama "milliyetçiler" arasında da, ulusal kurtuluş hareketinin gelişme yolu gibi temel bir konuda görüş ayrılıkları belirdi. Türkiye'nin ulusal bağımsızlığına saldıran emperyalist devletlere karşı savaşmak ve aynı zamanda ülkede komünist hareketin gelişmesine izin vermemek istemi, ilk baştan bunların tümünü birleştiriyordu. Ulusal kurtuluş savaşında elde edilen belirleyici başarılarından sonra milliyetçilerin bir kesimi, en başta geleneksel eşraf grubu —dinci çevreler, kimi aşiret şeyhleri ve beyleri— ve generallerle sivil bürokrasinin tutucu konumlarındaki kesimleri, ulusal kurtuluş hareketinin ödevlerinin bununla sona ermiş olduğu ve Osmanlı İmparatorluğu'nun eski devlet aygıtının ve sultan-halifenin dünyevi ve dinsel egemenliğinin yeniden kurulması gerektiği kanısındaydı.

"Milliyetçiler"in tutucu kanadından farklı olarak, K. Atatürk'ün çevresinde birleşen "reformistler" ya da "devrimciler" (bunlara daha sonra Kemalistler denmeye başlandı), eski devleti yeniden örgütlemek, sultanın ve onun hükümetinin erkini ortadan kaldırmak ve TBMM'ni ulusun tek temsilcisi olarak ilan etmek niyetindeydi. Kemalistler, toplumsal bakımdan Anadolu ticaret-sanayi burjuvazisinin, asker-sivil bürokrasinin çıkarlarını temsil ediyordu. Osmanlı İmparatorluğu'nda toprak üzerindeki özel iyeliğe konan sınırlamalardan hoşnut olmayan büyük toprak sahibi-feodallerin önemli bir kesimi, Kemalistler'i izledi ve onların programını destekledi. 10 Mayıs 1921'de K. Atatürk'ün girişimiyle, "milliyetçiler"in reformist kanadına dayanılarak, TBMM'nde "Müdafai Hukuk" grubu kuruldu ve bunda TBMM'ndeki 338 sayılabdan 151'i yer aldı. 1922'de tutucularca kurulan "İkinci Müdafai Hukuk" grubundan farklı olarak, bu gruba "Birinci Grup" dendi.⁴

"Birinci Grup" bağımsız bir devlet'in kurulup güçlenmesini öngören bir program ileri sürdü; bu istemi ileri sürmekle de, Tür-

² F. N. Tokin, *Türk Tarihinde Siyasi Partiler ve Siyasi Düşüncenin Gelişmesi*, İstanbul, 1965, s. 63-64.

³ Eşraf. Türkiye'deki araştırmacılar, bu terimin kapsamına çok geniş bir katmanlar yelpazesini alıyor: Anadolu tüccarları ve o zamanlar sayısı henüz az olan sanayi burjuvazisi, büyük toprak sahipleri, Anadolu'nun dinci çevreleri, Doğu Anadolu aşiret şeyhleri ve beyleri.

⁴ A. M. Şamsudinov, *Agy.*, s. 267-270; M. Sencer, *Türkiye'de Siyasal Partilerin Sosyal Temelleri*, İstanbul, 1974.

kiye halkının çoğunluğunu kendi etrafında fiilen toplamış oldu. "Birinci Grup", Kemalistler'in siyasi partisinin çekirdeği durumundaydı. Böylesi bir partinin kurulması görüşünü, K. Atatürk, ilk kez Aralık 1922'de basına yaptığı açıklamada ileri sürdü; «halkçılık ilkeleri temelinde, Halk Partisi adıyla siyasi bir parti kurmak niyetinde olduğunu» belirtti.⁵ Bu partinin karakteri konusunda, O şöyle diyordu: «Kanıma göre, ülkemizde çıkarları çatışabilecek ve bununla bağlı olarak birbirine karşı savaşabilecek sınıflar yoktur. Bu nedenle Halk Partisi, tüm sınıfların haklarını sağlayacak ve savunacaktır.»⁶

Sınıfsal uyum görüşü ve uyuşamaz sınıfların bulunmadığı ülküsü, Kemalist ideolojinin ve yeni kurulmakta olan partinin önemli bir yönünü oluşturdu. Bu partinin kuruluşu, 8 Ağustos 1923'de ilan edildi; 9 Eylül 1923'de ise ilk tüzüğü onaylandı. 1927'de yapılan 2. Kurultay'da⁷ partinin genişletilmiş tüzüğü kabul edildi. Bu tüzüğün "Genel ilkeler" bölümünde, CHP'nin,⁸ cumhuriyetçilik, halkçılık ve milliyetçilik ilkelerine dayandığı, tüm ulusa dayandığı ve bütün ulusun partisi olduğu⁹ belirtiliyordu.

Kemalistler'in kurduğu siyasi parti, tüm ulusun partisi değildi ve olamazdı da. Bağımsızlığın kazanılması gibi ulusal bir görevi yerine getirdikten sonra Kemalistler, ulusal burjuvaziyle asker-sivil bürokrasinin¹⁰ bağlaşıklığını temsil eden bir güç olarak

⁵ S. Kili, 1960-1975 Döneminde CHP'de Gelişmeler, İstanbul, 1976, s. 21-22.

⁶ Agy., s. 24.

⁷ Aslında bu, partinin 1. Kurultayı idi. Ancak Kurultay'ın açış konuşmasında K. Atatürk, Eylül 1919'da yapılan Müdafai Hukuk Cemiyeti Sivas Kurultayı'nın partinin 1. Kurultayı sayılacağını ilan etti.

⁸ Kasım 1924'ten başlayarak, Halk Partisi, böyle adlandırılmaya başlandı.

⁹ M. Sencer, Agy., s. 116-117; S. Kili, Agy., s. 58-59.

¹⁰ Burada "bürokrasi" terimini kullanırken biz, bürokrasinin başlı başına bir sınıf olmadığını, ancak belirli sınıf ya da sınıfsal grubun hizmetinde bulunan toplumsal bir tabaka olduğunu gözönüne alıyoruz. Bununla birlikte biz, Doğu ülkelerindeki çok yapıli toplum koşullarında sivil olduğu gibi askersel bürokrasinin de üst zümresinin «özel rolünün görülmedik bir hızla arttığı»nı, «toplumsal evrimin kendisine özgü faktörlerinin» etkisiyle kimi zaman «özel toplumsal-politik ayrıcalıklar sağladığı»nı belirten yazarların görüşlerini paylaşıyoruz. (Bkz. Yurtdışı Doğu ve Çağımız, C. 1, Moskova, 1974, s. 306-307; V. F. Li, Doğunun Geçici Toplumsal Yapılarında Bürokrasinin Doğuş, Oluşma ve Evrim Sorunları Üstüne-Doğu'nun Gelişmekte Olan Ülkelerinde Toplum, Seçkinler Zümresi ve Bürokrasi, Kitap 1, Moskova, 1974, s. 4-5). Türkiye'de de böylesi bir durum oluştu. Askersel zümrenin temsilcisi K. Atatürk başta olmak üzere, bürokrasi, burjuva cumhuriyetinin kurulması ve gelişmesinde olağanüstü önemli rol oynadı. Bunu birçok Türkiyeli yazar da belirtiyor. Ancak bunlardan kimileri, bürokrasinin oynadığı bağımsız rolü abartıyorlar. Örneğin M. Sencer, asker-sivil bürokrasisinin, ulusal kurtuluş hareketinin tek yöneticisi olduğunu, daha sonra da kendi siyasi partisini, CHP'yi kurduğunu savlıyor (Bkz. M. Sencer, Agy., s. 116-117). Bürokrasinin rolünü mutlaklaştıran, onu kendi başına bir sınıf sayan, kendi sınıfsal görüşleri olan bir güç olarak ele alan böylesi bir savı paylaşamayız.

hareket edip, önlerine, Türkiye’de kapitalist toplumu kurmak ve güçlendirmek gibi, artık ulusal olmayan, kendi sınıfsal ödevini koydular ve bunu gerçekleştirmeye başladılar. CHP’nde, ta kuruluşundan başlayarak gizlenen çelişki —ilan edilen, onun sözde “ulusal” amaçları ile, Kemalistler bunu istesin ya da istemesin, onun gerçekte herşeyden önce tümüyle belirli bir sınıfın, burjuvazinin çıkarlarını temsil eden sınıfsal bir parti oluşu arasındaki çelişki— işte burada yatıyordu. Bununla birlikte CHP, kendini bütün Türk toplumunun “uyum içinde birleşen” çıkarlarının savunucusu olarak ilan ederek, varlığının daha ilk yıllarında, fiilen bütün sınıfların temsilcilerini kendi içine almayı başardı. Ama parti içinde egemen durumda olan, burjuvazinin, büyük toprak sahiplerinin ve bürokrasinin temsilcileriydi ve partinin politikasını onlar belirliyordu.

CHP 1945 yılına dek Türkiye’nin politik yaşamında tek başına egemen durumdaydı. Komünist Partisi yasaklanmış ve ağır illegal koşullarda çalışmak zorunda bırakılmıştı. Gerçi, bu dönemde ülkede birkaç başka burjuva ve burjuva-büyük toprak sahibi partisi kurulmuştu, ama bütün bu partiler CHP’nin politik tekelini sarsamadan, kısa bir zaman sonra dağılıyordu.

Bu arada ülkede kapitalizm geliyordu ve bu, kaçınılmazlıkla toplumun sınıfsal yapısında değişikliklere, onun sınıfsal ayrışmalarının derinleşmesine ve dolayısıyla sınıfsal çıkarların daha açık belirginleşmesine yol açıyordu. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Türkiye’de emekçilerin, ekonomik ve politik hakları için, toplumsal-politik yaşamın demokratikleştirilmesi uğrunda yürüttüğü savaş hızlandı. CHP’nden fazla bir şey elde edemeyen emekçi sınıflar, onun politikasından hoşnut değildi ve kendi durumunu iyileştirme ümitlerini, herhangi bir politik gücün belirmesine bağlıyordu. Erk üzerindeki tekeli elinde bulunduran CHP, devlet-bürokrasi aygıtıyla fiilen bütünleşti ve halk yığınlarının gözünde baskı aygıtının simgesi oldu. Bunun yanı sıra, CHP’nin uyguladığı devletçilik politikası karşısında sıkışık bir duruma düşmeye başlayan burjuvazi güçlendi. Büyük burjuvazi artık, devlet denetiminden kurtulmuş “liberal” bir ekonomik politika düşünüyordu. Burjuvazinin bu kesimi de CHP’ni, kapitalist girişimciliğin yükselişini engelleyen, dolayısıyla ülkenin gelişmesini frenleyen bir aygıt saydığı devlet-bürokrasi aygıtının ayrılmaz bir unsuru olarak görüyordu. 1945’de kabul edilen “Köylüyü Topraklandırma Kanunu”, büyük toprak sahiplerinin açık tepkisi ve sert direnciyle karşılaştı.

CHP’nin “ulusal” politikası, böylece, emekçi sınıfları biraz olsun hoşnut edemedi, büyük burjuvazi ve toprak ağalarının hoşnutsuzluğuna da yolaçarak başarısızlığa uğruyordu. Türkiye’nin toplumsal-politik yaşamında tek parti sisteminden vazgeçme eğilimi giderek daha açık beliriyordu. CHP üzerinde, bu yönde sert

baskı yapıyordu. Bu baskı genellikle, ülkede etkin durumda bulunan burjuvazi ve büyük toprak sahipleri zümresinden geliyordu; bu güçlerin bir kesimi 1940'ların ortalarına doğru CHP'ne karşı muhalefet durumuna geçti; muhalifler, kendi sınıfsal çıkarlarını daha etkin bir biçimde pratikte gerçekleştirebilecek öz siyasi partisini kurmaya çalışıyordu.

Bu koşullarda CHP yönetimi, ülkede çok partili sistem uygulamasına gitmek zorunda kaldı. Yalnızca 1945-1946 yıllarında, Türkiye'de, birbirlerinden çok değişik doğrultularda 15 siyasi parti kuruldu. Ama bunlardan yalnız biri, —büyük ticaret-sanayi sermayesinin ve büyük toprak sahiplerinin temsilcilerini kendi etrafında toplayan Demokrat Parti (Ocak 1946'da kuruldu)— CHP'nin etkisine güçlü bir şekilde karşı koyabildi. Daha 1950 parlamento seçimlerinde DP, CHP'ni yenilgiye uğrattı ve 27 Mayıs 1960 hükümet devirmesine dek 10 yıl boyunca hükümet partisi olarak kaldı.

CHP, başarısızlığına karşın 1950'den sonra da ülkenin en etkin partilerinden biri olarak kaldı. Burjuvazinin ve büyük toprak sahiplerinin önemli bir kesimi bu partiyi destekliyordu. CHP, önceleri olduğu gibi, asker ve sivil bürokrasi ve aydın çevrelerinde büyük saygınlığa sahipti. Büyük bir köylü yığını, kent küçük burjuvazisinin önemli bir bölümü ve işçilerin bir kesimi CHP'ni destekliyordu. Ama yine de bu, CHP'nin yavaş da olsa sürekli bir çöküş dönemi idi. CHP'nin ne ulusal kurtuluş hareketinin ve K. Atatürk ilkelerinin hazinesi ve devamcısı olarak yaptığı ün, ne Atatürk'ün savaş arkadaşı ve devlette "İkinci Adam" olan CHP lideri İsmet İnönü'nün kişisel saygınlığı, ne de 27 Mayıs 1960 devirmesinden sonra ordunun verdiği güçlü destek, hiçbir şey bu süreci durduramadı.

Daha erk üzerindeki tekeli döneminde beliren ve yukarıda sözünü ettiğimiz CHP'ne özgü çelişkiler, her partinin sınıfsal bazını ve buna uygun programını şu ya da bu ölçüde, açık ve kesin bir şekilde saptamak zorunda olduğu çok partili sistem koşullarında, daha da su yüzüne çıkıyordu. "Ulusal" CHP ise, özel olarak herhangi bir kesime değil, herkese yöneldiğini ilan ediyordu.

Bu koşullarda CHP içinde, partinin yenilenmesi, bunalımlı durumdan çıkarılması için yollar aranmaya başlandı. Sonuç olarak, partinin yeni bir doğrultuya, —"ortanın solu"¹¹ doğrultusuna— yönelmesinden yana çıkan akım belirdi.

CHP, yeni doğrultusunu ilk kez 1965 parlamento seçimlerinin hazırlık döneminde açıkladı. Yeni doğrultunun girişimcisi olan

¹¹ Bu deyim, Sovyet Türkoloji literatüründe yerleşmiş durumdadır. Ama şunu belirtmek gerek ki, bu deyimın Rusça çevirisi, "ortanın sol tarafı" anlamına gelen "ortanın solu" olarak yerleşen deyim tam olarak uymuyor. Yeni doğrultudan yana olanlar, CHP'nin ortanın sınırlarından çıkmadan, ortanın sol kanadını oluşturması, yani ortanın solunda bir parti olması gerektiğini belirtiyorlar.

B. Ecevit, **Ortanın Solu** adlı kitabında, yeni doğrultuyu benimseyip uygulamak için, partinin artık hazırlıklı durumda olduğunu yazdı.¹²

Seçim kampanyası sırasında partinin genel başkanı İ. İnönü, yeni doğrultuyla CHP'nin daha önceki politikası arasındaki geçişlilik bağıni özellikle vurguluyordu. İ. İnönü, CHP'nin, 40 yıl önce devletçiliği, halkçılık ve layiklik politikasının temeli olarak ilan etmekle, daha o zaman "ortanın solu" konumunda yer aldığını savlıyordu. Bununla birlikte 1965 seçim belgelerinde, öncekilere oranla, halk yığınlarının durumunun iyileştirilmesine yönelik somut önlemler sisteminin gerçekleştirilmesi, bu arada tüm emekçi kesimleri için daha adaletli vergi ve toplumsal güvenlik sistemi uygulanması, toprak reformu yapılması ve köylülük yararına bir sıra tarımsal-teknik önlemlerin getirilmesi, işçi haklarının genişletilmesi, işçilerin devlet işletmelerinin yönetimine katılmasının sağlanması, köylüleri, küçük tüccarları, zanaatçıları biraraya getiren kooperatifler ağının genişletilip güçlenmesi, eğitim ve sağlık sisteminin yenibaştan örgütlenmesi yönünde, daha geniş kapsamlı vaatler yeralıyordu.¹³

B. Ecevit, **Ortanın Solu**¹⁴ adlı kitabında, «vergi ve gelir dağılımında adaleti sağlamak, her çeşit fırsat eşitsizliğini ortadan kaldırmak ve böylece sınıfların yakınlaşmasını ve sınıfsal çelişkilerin ortadan kaldırılmasını sağlamak»¹⁵ istediğini belirtiyor. Bunun yanısıra Ecevit, kendi sözlerine göre «demokrasiyi, özel iyeliği ve girişimcilik özgürlüğünü yadsıyan aşırı sol doğrultudan,» yani komünizmden farklı olarak, «ortanın solu» doğrultusunun amaçlarına «özgürlükçü demokrasi düzeni» içinde, yani kapitalist düzenin sınırları içinde ulaşmayı öngördüğünü vurguluyor.

B. Ecevit'in, «Halkı adaletsizlikten, yoksulluktan, baskıdan kurtarıcı ... tedbirler alınmazsa, ezilen, yoksulluk çeken insanlarda birikecek isyan duyguları, kabarıp taşma noktasına varabilir. ... İşte o zaman, aşırı sol akımlar bu isyan duygusunu, yıkıcı ve yaygın bir sel haline getirebilir» biçimindeki sözleri, dikkate değer sözlerdir. Ecevit, devamla, «ortanın solu, bu sele karşı en sağlam duvar, en etkili settir. Sağdakiler, aşırı bir komünizm korkusuyla ya da çıkarıcı duygularla, bu duvarı, bu seti yıkarlarsa, komünizme meydana boş bırakmış, aşırı sol akımların seline elverişli ortamı hazırlamış olurlar»¹⁶ diye yazıyor.

Cumhuriyet Halk Partisi yeni politikasını açıklamakla, çağ-

¹² B. Ecevit, **Ortanın Solu**, Ankara, 1968, s. 14.

¹³ S. Kili, *Agy.*, s. 214-218; M. Sencer, *Agy.*, s. 281-285; N. Abadan, *Anayasa Hukuku ve Siyasi Bilimler Açısından 1965 Seçimlerinin Tahlili*, Ankara, 1966, s. 157-159.

¹⁴ Kitabın ilk baskısı 1966'da çıktı. Şöyle ki, bu kitapta yeralan görüşler, sözüedilen döneme tümüyle uyuyor.

¹⁵ B. Ecevit, *Agy.*, s. 18.

¹⁶ B. Ecevit, *Agy.*, s. 20-21.

daş Türkiye’de faaliyet gösteren burjuva ve burjuva-toprakağası partileri arasında belirgin yerini bulmaya çalışıyor. CHP, kapitalist toplumun her yönde ve hızla ilerlemesinden yana kesin bir tutum alan, ancak bu ilerlemenin Adalet Partisi ve öteki sağ partilerin önerdiğinden daha başka yöntemlerle sağlanmasını öngören bir parti olarak kesinleşiyordu. “Ortanın solu” yanlılarına göre CHP, yığınlar üzerindeki zorbalık ve baskı politikasının yerine, faşizm ya da komünizm tehlikesini içinde taşıyan «kazanın buhar musluğunu açmaya,» ülkede sertleşen sınıf savaşını törpülemeye yönelik önlemler sisteminin getirilmesini istiyor. Söz konusu olan, kapitalist ekonominin ve kapitalist-devlet sektörünün güçlenmesine, büyük özel teşebbüsün bir ölçüde sınırlanmasına, burjuva-demokratik özgürlüklerin genişletilmesine ve emekçilerin durumunun kısmen iyileştirilmesine yönelik önlemlerdir. Bu önlemler sisteminin karakteri, CHP’nin seçim belgelerinde ve B. Ecevit’in adigeçen kitabında tanımlanıyordu. Bunlar daha sonra B. Ecevit’in öteki kitap ve söylevlerinde, partinin yeni program belgelerinde daha da geliştiriliyordu.

Yeni politika taraftarları, daha 60’lı yılların ortalarında, “ortanın solu” doğrultusunun Batı sosyal demokrat ideolojisi ve politikasının etkisi altında oluştuğunu vurguluyorlardı. B. Ecevit, kitabında, CHP’nin yeni politikası üzerinde en büyük etkiyi, tüm sol akımlar arasından «Batı’nın demokrasi ülkelerinde oluşan sosyal demokrat hareketin» yaptığını, “ortanın solu” rotasının «Batı’dan geldiği»ni¹⁷ yazdı. Batı’da yaygın olan, sınıfsal çelişkilerin köreltilmesi, “halk kapitalizmi” vb. tezlerinin bu yeni politikaya yansımada şaşılacak bir şey yoktur. Yeni politika yandaşlarının Avrupa sosyal demokrat partilerinin pratik ve ideolojik silahlılığına başvurması, bir rastlantı değildir. Türkiye’de kapitalizmin gelişmesi, kaçınılmazlıkla sınıf savaşının sertleşmesine, işçi sınıfının, işçi hareketinin nicel ve örgütsel bakımdan güçlenmesine yolaçtı. Bugünkü dönemde kapitalist dünyadaki durumun karakteristik özelliklerini ele alan L. İ. Brejnev, SBKP’nin 25. Kongre Raporu’nda şöyle diyordu: «En değişik emekçi halk katmanlarının katıldığı grev dalgası, son birkaç on yılın en yüksek düzeyine uaştı. İşçi sınıfının gücü ve saygınlığı arttı; emekçilerin çıkarları, ulusun gerçek çıkarları uğrunda savaşa öncülük rolü büyüdü.»¹⁸ Bu, kapitalist gelişme yoluna giren gelişmekte olan ülkeler için, bu arada Türkiye için de tümüyle geçerlidir. Türkiye’de işçi hareketi, grev savaşımı son on yıllarda, önceleri görülmeyen bir kabarış gösterdi.

Türkiye işçi hareketinin, tüm emekçilerin kendi hakları uğrunda verdikleri ve giderek daha da güçlenen savaşımıyla birleşerek yükselişi, ülke burjuvazisini bu harekete karşı kapitalist dü-

¹⁷ Agy., s. 27, 32.

¹⁸ SBKP 25. Kongre Belgeleri, Moskova, 1976, s. 28-29.

zenin temellerini payandalamak için yeni savaş yöntemleri aramaya zorladı. Burjuvazinin, bürokrasinin ve aydınların bir kesimi, gözlerini, kapitalist düzeni güçlendirmede, işçi hareketini uysallaştırmada görece başarı sağlayan kimi sosyal demokrat partilerin deneyimine çevirdi.

Kapitalizmin serilip serpilmesini sağlamak, sertleşen sınıf savaşını zayıflatmak, "sınıfsal barış"a ulaşmak için etkin bir yol olarak önerilen, komünist hareket karşısında "en güvenilir duvar" olarak ileri sürülen CHP'nin "ortanın solu" doğrultusundaki yeni politikasında, burjuvazinin, onun yanında yeralan bürokrasi ve aydınların sözünü ettiğimiz kesiminin görüşleri yansıdı. Kanımızca, yeni doğrultunun toplumsal özü ve başlıca özelliği budur.

Yeni politika taraftarları "demokratik", "halkçı" kapitalizm programıyla, yalnız emekçi sınıfların kendi hakları uğrındaki hareketini nötralize etmeyi değil, aynı zamanda bunları kendinden yana çekmeyi de hesaplıyordu. Ve bu hesapları, belirli ölçüde doğru çıktı. Bunlar, yavaş yavaş "yığınları mobilize etmeyi", emekçilerin önemli bir kesiminin desteğini sağlamayı, onları "halk" kapitalizminin "sosyal adaleti" ve sınıfsal çıkarlar arasındaki "uyumu" beraberinde getireceğine inandırmayı başardı. Yeni doğrultunun ikinci özelliği de budur.

"Yeni" CHP'nin küçükburjuvaziye ve hatta proletaryaya yönelmesi, onun demokratikleşme ve emekçilerin durumunu iyileştirme doğrultusundaki oldukça radikal programı, CHP'nin sanki bir küçükburjuva partisine dönüştüğünden söz etmeyi haklı gösterir gibi görünüyor. Ama şimdilik bunu doğrulayacak nesnel nedenler henüz ortada yoktur. Bu parti, kapitalizmin hızla gelişmesinden yana çıkarken, herşeyden önce burjuvazinin çıkarlarını dile getiriyor. Toplumsal-ekonomik önlemleri içeren bir programla ortaya çıkmasına karşın CHP, 1965 seçimlerinde ağır yenilgiye uğradı: Seçmen oylarının ancak % 28,7'sini aldı. (1961'de % 36,7'sini almıştı). Yenilginin başlıca nedeni şuydu: Yeni politika, seçimlerden kısa bir zaman önce ilan edilmişti ve bu partinin popülerlik düzeyindeki durgunlukla süregelen düşüş sürecini durduramamıştı.

"Ortanın solu" doğrultusu CHP içinde henüz güçlenmemişti: Bu doğrultuya karşı etkin bir muhalefet oluşuyordu. Bu politika seçmen yığnında da yeterince destek bulmuyordu. CHP'nin düşmanları, yeni rotanın "sol" belgelerine işaretle, onu "Marksist bir parti" olarak göstermeyi, böylece de dindar köylü yığnını CHP'nden ürkütmeyi ihmal etmediler. CHP'nin ileri sürdüğü değişiklikler programı, varlıklı katmanların, özellikle de büyük toprak sahiplerinin bir kesimini partiden uzaklaştırdı.

Parti içindeki muhalif çevreler, CHP'nin seçimlerde aldığı yenilginin bütün sorumluluğunu, yeni politika yanlılarına yüklüyordu. Parti bir iç savaşın eşiğindeydi. B. Ecevit, 1965'de yeni po-

litikanın ilan edilmesini, partide «yeni bir yönetim»¹⁹ oluşturma uğrundaki savaşın ancak başlangıcı olduğunu vurguladı.

CHP'nin 18. Kurultayı (Ekim 1966), bu savaşın bir aşaması oldu. En büyük kavga, Parti Meclisi için yapılan seçimler çevresinde verildi. Bu kavgada «ortanın solu» taraftarları üstün geldi ve Parti Meclisi onların eline geçti. B. Ecevit partinin genel sekreterliğine seçildi ve bu da yeni politikanın yerleşmesi için geniş olanaklar sağladı.

Bu dönemde yeni politikaya karşı parti içi muhalefet, Kurultay'da oluşan ve Turhan Feyzioğlu'nun başında bulunduğu «sekizler grubu» olarak ortaya çıktı. Bu grup, CHP'ne bağlılığını sürdüren, ancak parti yönetiminin getirdiği değişiklikler programını çok radikal bularak endişeye düşen eşraf kesimini temsil ediyordu. Muhalefet, CHP'nin sosyalizme yöneldiğini, hatta yeni Parti Meclisi'nin kimi üyelerinin sosyalist olduklarını ileri sürüyordu.

Parti içi savaş, 28 Nisan 1967'de partinin 4. Olağanüstü Kurultayı'nın toplanmasına yolaçtı. Bu Kurultay'da İ. İnönü, muhalefetin yeni rotayı özünü bile anlamadan yadsıdığını söyledi; CHP ile, «komünizmle hiç bir ilişkisi olmayan demokratik sosyalist partiler arasında gerçekten de benzerlik olduğunu» belirtti; CHP'nin milliyetçilik, layiklik, devletçilik ve burjuva demokrasisi ilkelerine bağlılığını vurguladı.²⁰

Görüldüğü gibi «sosyalizm» sözü karşısında duyulan korkuyu dağıtma denemelerine girişiliyor; sözkonusu olanın, «kızıl» sosyalizm değil, Türkiye'de burjuva cumhuriyetini savunma aracı olarak sosyal demokrasinin ilkelerine ve ülkülerine başvurmak olduğu anlatılıyordu. Aynı zamanda İ. İnönü, disiplini güçlendirmek için «sekizler grubu»nu cezalandırmayı ve bu grubun partiden atılmasını sağlamayı kararlaştırdı. Bu grubun eylemlerini incelemek üzere özel bir komisyon kuruldu. Ama «sekizler grubu» bunu beklemeden, Kurultay'dan hemen sonra CHP'den ayrıldığını açıkladı. Taraftarları da onu izledi.²¹

Ancak, bu gelişmeden sonra da CHP yönetiminde yeni politikaya karşı güçlü bir muhalefet kendini koruduğu için, parti içinde gergin bir durum oluştu. Kuşku yok ki, bu olay, seçmenin oylarını kazanma uğrunda başarılı bir savaş yürütülmesini engelliyordu. CHP, 1969 seçimlerinde oyların % 24,4'ünü, yani 1965'e oranla % 1,3 daha az oy elde etti.

Bununla birlikte, seçimler sonucunda CHP'nin parlamento grubuna ülkenin değişik bölgelerinden yeni politikayı ve bizzat

¹⁹ S. Kili, Agy., s. 222.

²⁰ CHP Genel Başkanı İnönü'nün 4. Olağanüstü Kurultayı Açış Konuşması, Ankara, 1967, s. 17.

²¹ Toplam 48 sayı CHP'nden ayrıldı. Mayıs 1967'de bunlar Güven Partisi'ni kurdular (daha sonra Cumhuriyetçi Güven Partisi oldu). T. Feyzioğlu Genel Başkan oldu. (Bkz. E. Teziç, Siyasi partiler. Partilerin Hukuki Rejimi ve Türkiye'de Partiler, İstanbul, 1976, s. 295.)

B. Ecevit'i destekleyen genç kadrolar girdi. Parti içinde, "İnönü'den sonra gelecek" yeni yönetim sorunu giderek daha sık ortaya atılır oldu. İ. İnönü, yeni politikanın ve onun esinlendiricisi B. Ecevit'in oldukça etkin duruma geldiklerini görünce, görünüşte tarafsızlığı korumakla birlikte, "ortanın solu"na karşı, başına Kemal Satır'ın geçtiği muhalefeti giderek daha açık desteklemeye başladı. Temmuz 1970'de yapılan CHP 20. Kurultayı'nda yaptığı konuşmada İ. İnönü, artık muhalefetin kimi belgelerinden yana tutum alıyordu. Buna karşılık olarak B. Ecevit, Kurultay'da, Türkiye'nin toplumsal gelişmesinin parti politikasında ve kadrolarında değişiklikler yapılmasını gerektirdiğini söyledi. «Günümüz Türkiye'sinde, —dedi Ecevit— olaylara bürokrasinin ve aydınların gözüyle bakamayız. ... Günümüz Türkiye'sinde sınıflardışı partilerin varolması olanaksızdır.» B. Ecevit, bir burjuva politikacısı için oldukça cesaretli belgeler ortaya attı: Bu arada, «toprak işleyenindir» dedi. Gerçi hemen ardından, «fabrikaların işçinin eline geçmesi» yolunda hiç te çağrı yapmadığını, yalnız «işçilerin, fabrikaların ortak-sahibi olması»ndan yana çıktığını, sözlerine ekledi.²²

Kurultay, Parti Meclisi'nde çoğunluğu yeniden sağlayan "ortanın solu" politikası taraftarlarının etkisiyle sonuçlandı.²³ Parti içindeki konumlarını güçlendiren B. Ecevit grubu, dikkatlerini gelecek parlamento seçimlerine hazırlıklar üzerinde yoğunlaştırdı. 20. Kurultay Açıklaması'nda, CHP'nin, «işçilerin, köylülerin, zanaatkarların, küçük tüccarların desteğini kazanarak ... silah gücüyle ve kendiliğinden gelen bir hareket sonucunda değil, genel seçimlerle iktidara geleceği»²⁴ belirtiliyordu.

Bu gelişmelerden sonra ordunun politik yaşama müdahale etmesi (12 Mart 1971 muhtırası), CHP'li yeni politika taraftarlarının çıkarlarına hiç de uygun değildi. B. Ecevit, ordunun müdahalesini gerici bir girişim olarak nitelemekte haklıydı. Ona göre, ordunun müdahalesi CHP'nin parlamento seçimlerine normal bir şekilde hazırlanmasını engelliyordu; B. Ecevit, partisinin bu seçimlerde başarılı olacağından emindi. İ. İnönü ise, anlaşılan, bunun (27 Mayıs 1960 hükümet devirmesinden sonra olduğu gibi) CHP'nin saygınlığını artıracığını ve onu erke getireceğini hesaplayarak, ordu komutanlarıyla işbirliğine girişti. İ. İnönü ile aralarındaki görüş ayrılıkları nedeniyle, B. Ecevit, 21 Mart 1971'de CHP Genel Sekreterlik görevinden istifa etti.²⁵

Ama B. Ecevit'in istifası, yeni politikanın yenilgisi anlamına gelmiyordu. Tersine, bu politika taraftarları partinin merkez yö-

²² Milliyet, 6 Temmuz 1970.

²³ S. Kili, Agy., s. 263.

²⁴ Agy., s. 264.

²⁵ Ayrıntılı bilgi için, bkz. V. İ. Danilov, Çok Partili Sistemin Bunalımı ve Ordunun Politik Yaşamdaki Rolü.-Çağdaş Türkiye'nin Politikası ve Ekonomisi, Moskova, 1977, s. 33-34.

netimindeki ve il örgütlerindeki çok güçlü konumlarına dayanarak, muhalefete karşı sonul savaşa hazırlanıyorlardı. Bu savaş Mayıs 1972'de yapılan CHP 5. Olağanüstü Kurultayı'nda verildi. Kurultay, İ. İnönü'nün desteği ile, K. Satır grubunun girişimi üzerine toplanmıştı. Genel Başkan bütün ağırlığını ortaya koyarak, Kurultay'da B. Ecevit ve taraftarlarını parti yönetiminden uzaklaştırabileceğini hesaplıyordu. Ama bunu başaramadı. Parti Meclisi için yapılan güven oylamasında, 1.352 delegeden 709'u Meclis'e güvenoyu verdi. Bunun üzerine İ. İnönü, CHP Genel Başkanlık görevinden istifa etti. 14 Mayıs'ta B. Ecevit, CHP Genel Başkanlığı'na seçildi.²⁶

Açıktır ki, bu, parti içinde yeni politikanın yerleşmesi demektir. 1973 Parlamento seçimlerine hazırlanan CHP, **Ak Günlere** başlığı altında, geniş bir belge yayımladı. Bu belgede partinin, «özgürlükçü demokrasi rejimi çerçevesinde hızlı ekonomik kalkınmayı gerçekleştireceği» vurgulanıyordu. CHP, sanayi ve tarım işçilerinin, memurların, bütün emekçilerin haklarını önemli ölçüde genişleteceğini vaadediyordu. Adı geçen belgede, Türk ulusunun «Batı tipi hür demokrasiyi seçtiği» belirtiliyordu. Belgede, emekçilerin durumunun iyileştirilmesine ve demokratik-burjuva özgürlüklerinin genişletilmesine yönelik bir sıra önlemlerin gerçekleştirilmesi öneriliyordu.²⁷

1973 seçimlerinde CHP artık yenilenmiş yönetimi ve yerleşmiş «ortanın solu» politikasıyla, «yeni» parti olarak ortaya çıktı ve 1969'a oranla % 5,9 daha fazla oy elde ederek, oyların % 33,3'ünü sağlayarak (AP, oyların % 29,8'ini alarak ikinci yere geçti) başarı kazandı. 1973 yılı CHP için, dönüm yılı oldu: o tarihten başlayarak, bu partinin ülkedeki etkisi sürekli artmaya başladı.

Ama «ortanın solu» terimi parti içinde olduğu gibi, parti dışında da tartışmalara yolaştığı ve partinin sağcılar tarafından aşırı solculuk, hatta «Marksistlik»le suçlanmasına neden olduğu için, CHP bu terimden vazgeçmeyi kararlaştırdı. Aralık 1974'de yapılan 22. Kurultay'dan sonra yayımlanan açıklamada, CHP'nin, «bütün üretim araçlarının devletleştirildiği» ülkelerden farklı olarak, «hür demokrasiye yönelik» demokratik sol parti olduğu belirtiliyordu.²⁸ Belli ki, yeni politikanın adını değiştirmek, CHP'ne herşeyden önce kendi «solculuğu»nun niteliğini daha da açıklamak, kendisinin herhangi başka bir parti değil de, sol burjuva partisi olduğunu daha büyük bir kesinlikle vurgulamak için gerekmiştir.

1976 Kasımı'nda yapılan CHP 23. Kurultayı'nda kabul edilen

²⁶ Bkz. Agy. İ. İnönü'nün istifası dolayısıyla, başlarında K. Satır'ın bulunduğu sayımlar grubu da CHP'nden ayrıldı ve Eylül 1972'de Cumhuriyetçi Parti'yi kurdular (Bak: M. Sencer, Agy., s. 391).

²⁷ Ak Günlere, CHP 1973 seçim bildirgesi, Ankara, 1973.

²⁸ S. Kili, Agy., s. 430-431.

yeni Parti Programı'nda, CHP'nin "demokratik sol" doğrultusu kesin biçim aldı. Bu program, CHP'nin altı geleneksel ilkesini ("altı ok") —cumhuriyetçilik, halkçılık, devletçilik, layiklik, devrimcilik, milliyetçilik— vurguluyor. Bunların yanısıra, altı yeni ilke benimsiyor: özgürlük, eşitlik, kardeşlik, emek üstünlüğü, gelişmede denge, halkın özyönetimi.²⁹ Yeni ilkelerin açıklandığı programda, Fransız burjuva devrimi döneminin belgilerini anımsatan özgürlük, eşitlik, kardeşlik belgileri yükseltiliyor; «emeğin meyvalarının emekçilere ait olduğu», «herkesin çalışma hakkına sahip olduğu» ilan ediliyor. Programda ayrıca, «özgürlükler çerçevesinde sosyal barışın sağlanması» ve ekonomik gelişmenin böylesi bir temel üzerinde gerçekleşmesi gerektiği belirtiliyor.³⁰

Hernekadar radikal görünen belgeler yükseltse bile, burjuva partisini, ki CHP tam da böyle bir partidir, sosyalizme doğru ilerleme perspektifine yönelebilecek bir gelişme korkutuyor. CHP, sosyalist gelişme yolunu yadsıyor.³¹ Bununla birlikte programında, gelişmekte olan ülkelerin bugünkü koşullarda, ekonomik bakımdan gelişmiş kapitalist ülkelerin düzeyine ulaşmak için, Batılı burjuva ülkelerinin yürüdüğü yoldan gidemeyecekleri kabul ediliyor. Program'da, gelişmekte olan ülkelerin kendi gücüne ve olanaklarına dayanarak, kendi özelliklerine göre hareket etmeleri, kendine özgü bir yol aramaları gerektiği vurgulanıyor.

Program'da, bağımsızlığın ekonomik temellerini oluşturup güçlendirmenin, uluslararası ekonomik ilişkilerle sıkı bağ içinde olduğu belirtiliyor. CHP bu nedenle, yeni ekonomik düzene yönelik hareketleri tamamiyle desteklediğini açıklıyor, sömürüye ve uluslararası ilişkilerde ekonomik ve politik baskıya karşı savaşımaya sözveriyor.³² Bu arada ekonomik gelişmenin mutlaka "özgürlükçü", yani burjuva demokrasisinin sınırları içinde gerçekleşmesi gerektiği, yeniden vurgulanıyor.³³ Ama program belgelerinde CHP, buna hiç gerekçe yokken, önerdiği gelişme yolunu "kapitalist olmayan" yol olarak göstermeye çalışıyor.

Programda, somut toplumsal-ekonomik sorunlar arasında sanayileşme ve toprak reformuna özel yer veriliyor. Burada sanayileşme, «geleneksel toplumun sanayi toplumuna dönüşmesi» olarak anlaşıyor.³⁴ Burada Batı'nın burjuva bilimince kabul edilen terminolojiye başvurulmasının amacı, bu sürecin toplumsal içeriğini gizlemektir. Programın asıl metninde söz konusu olan, kuşku yok ki, «gerici» kapitalizmden farklı olarak, CHP'nin toplumsal-ekonomik bunalımların belirmesine yol vermeden, «işçilerle ve

²⁹ CHP Programı, Ankara, 1976.

³⁰ Agy., s. 33-34.

³¹ Agy., s. 60-62.

³² Agy., s. 47-48.

³³ Agy., s. 33-34.

³⁴ Agy., s. 54.

bütün emekçilerle anlaşarak», «sağlıklı» yöntemlerle gerçekleştirmek istediği kapitalist sanayileşmedir.³⁵ Program'da açıklandığı üzere toprak reformu, «toprak işleyenindir» ilkesine dayandırılacaktır; bu, köylünün topraklandırılmasını ve köylülere işletmelerinde verimliliği artırmaları için yardım etmekle yükümlü bulunan devletin rolünün artırılmasını gerektirmektedir.³⁶

Program'da, ülke ekonomisi içinde devlet sektörünün genişletilmesinden yana çıkılıyor. Emekçilerin tasarruflarını çekme temelinde, şirketler ve ortaklıklar sistemi olan «halk sektörü»nün kurulması öngörülüyor.³⁷ Burjuva-demokratik hak ve özgürlükleri özlü bir şekilde genişletme: 1961 Anayasası'nda yapılan gerici nitelikteki değişiklikleri kaldırma, yerel yönetim organlarını demokratikleştirme, işçi, köylü, kent küçük burjuvazisi ve memurların çıkar ve haklarını daha etkin bir şekilde sağlamaya yönelik bir sıra somut önlemi gerçekleştirme biçiminde Program'da dile getirilen niyetlerle birlikte bu, emekçi sınıfların «mobilize edilmesine», onların «yeni» CHP'nden yana çekilmesine yönelik girişimler toplamı olarak nitelenebilir, kapitalizmi yığınlar için çekici bir duruma getirme denemesi olarak değerlendirilebilir.

Program'da, «demokratik sol» doğrultusu ilkelerinin partinin dış politika eylemlerine de yansıdığı belirtiliyor. Program'da, CHP'nin, Türkiye'nin üyesi bulunduğu bloklara ve bağlaşıklıklara bağlılığı dile getiriliyor. Ama bu, öteki ülkelerle barış ve Türkiye'nin gelişmesi uğrunda işbirliği için engel olmamalıdır. Gelişmekte olan ülkelerle bağların güçlenmesine özel yer ayrılıyor. Ama Türkiye, üyesi bulunduğu bağlaşıkların temsilcisi olarak eyleme girişmemelidir.³⁸ Program'da CHP'nin, «demokratik sol» gelişme ilkesini benimsemekle, ülkenin dış politikasında ve savunmasını sağlamada gerçek bir ulusal politika gerçekleştirebileceği vurgulanıyor.³⁹ CHP'nin, Türkiye'nin ulusal çıkarlarını Batı'yla olan askersel-politik ve ekonomik bağlar çerçevesinde daha iyi savunma, «belirli bir dış kaynağa haddinden fazla bağımlılığı ortadan kaldırabilecek ulusal savunma kavramı»nı⁴⁰ pratikte gerçekleştirme istemi, bu vurgulamayla dile getiriliyor.

CHP'nin politikasını değiştirmeye yönelik hareket, Türk toplumunun «modernizasyonu» sürecinin, yani Türkiye'de kapitalizmin hızla gelişmesi, sınıfsal ayrışmanın derinleşmesi ve sınıf savaşının sertleşmesi sürecinin bir sonucu olarak belirdi. Kapitalist toplumun giderek gelişmesi, «sınıfsal barış»ın sağlanması ve seçmen yığınının kazanılması için en etkin yolu arayan CHP, «demokratik sol» politikayı seçti, Türkiye'nin öteki burjuva ve bur-

³⁵ Agy., s. 62-63.

³⁶ Agy., s. 76-77.

³⁷ Agy., s. 88-89.

³⁸ Agy., s. 272-273.

³⁹ Agy., s. 276.

⁴⁰ Agy., s. 278.

juva-büyük toprak sahibi partilerinin ardında bulunduğu “gerici” yoldan farklı olarak, kapitalist toplumun gelişmesi için “demokratik” yolu önerdi. “Demokratik sol” politika, Avrupa sosyal demokrat partilerinin strateji ve taktiğinin, gelişmekte olan çok yapıtlı toplum koşullarında uygulanmasının ilginç bir denemesidir.

Yığınları “mobilize etme” politikasını uygularken, bir burjuva partisi olarak CHP, kaçınılmazlıkla, ciddi zorluklarla karşılaşır. Bu zorluklar, özellikle 5 Haziran 1977’de yapılan parlamento seçimlerine hazırlık döneminde su yüzüne çıktı. Yeni CHP, karmaşık bir sorunu çözmek zorundaydı: Burjuvazi için yeterince “saygıdeğer” ve aynı zamanda emekçi yığınlar için yeterince “devrimci” olarak kalmak. Bu, kaçınılmazlıkla partinin belgelerine demagojik bir karakter kazandırıyor. Açıklanan belgelerle reel politik eylemler arasındaki CHP’ne özgü ayrılığı, örneğin, “yeni” CHP’nin Şubat-Eylül 1974’te (Milli Selamet Partisi ile kurduğu koalisyonla) erkte bulunduğu dönemin deneyimleri kanıtlıyor.

Bununla birlikte, bu dönemde CHP emekçi sınıfların çıkarlarından yana, toplumsal-politik yaşamın demokratikleştirilmesine yönelik kimi önlemleri gerçekleştirdi (bu arada “komünizm propagandası”ndan hüküm giyenleri de içeren, politik tutuklular için af çıkarttı). “Yeni” CHP’nin politikasının bu yanı, ülkede demokratik güçlerin eylemlerini yükseltmesi için nesnel olarak belirli bir önem taşıyor.

1977 Parlamento seçimlerinde CHP, 1973 seçimlerine oranla % 8,1’lik bir artış sağlayarak, oyların % 41,4’ünü kazandı. Bu, partinin ülkedeki etkisinin giderek daha önemli ölçüde arttığını kanıtlıyor. Ama şunu da gözönünde tutmak gerekir ki, başlıca sağcı partiler grubundan oluşan gerici Milliyetçi Cephe’nin erkelmesini önlemek için birçok solcu oylarını CHP’ye verdi. TKP’nin 4 Mayıs 1977’de yayımladığı seçim platformunda, oyların bölünmesine yolverilmemesi ve oyların, demokratik hakları genişletecek ve faşist uygulamalara karşı çıkacak bir hükümet için kullanılması gereği belirtiliyordu.⁴¹

Seçimler sonucunda CHP, Millet Meclisi’nde 450 sandalyeden 213’ünü kazandı; ama bu, tek partili hükümet kurmak için yetersizdi. AP lideri S. Demirel’in başkanlığındaki koalisyon hükümetinin birkaç ay işbaşında kalmasından sonra, Ocak 1978’de B. Ecevit, AP’den ayrılarak bağımsız olan sayıtlavlarla ve CGP ve DP temsilcileriyle birlikte bir koalisyon hükümeti kurdu. CHP, koalisyon sözleşmesinin çerçevesiyle sınırlanmış olsa da, programını yaşama geçirmek için yeniden olanak elde etti.

CHP’nin yeni doğrultusu, kesinlikle belirginleşmiş değişmez bir doğrultu değildir. Bu doğrultu etrafında savaş hâlâ sürüyor.

⁴¹ “Türkiye Komünist Partisi Seçim Platformu”, Yeni Çağ, 1977, sayı 5, s. 463.

Büyük sermaye yeni CHP'ni ve onun bugün ülkede çok popüler duruma gelen lideri B. Ecevit'i, hizmetine koşturuyor. Aynı zamanda, parti içinde olduğu gibi onun dışındaki sol güçler de, CHP'nin gerçekten emekçi sınıflara yakınlaşması için savaşıyor. CHP'nin kendi programını gerçekte ne derecede uygulamak istediğini, uygulayabileceğini, onun yeni politikası etrafındaki savaşın nasıl bir yön alacağını; bu politikanın, emekçi çıkarlarının gerçek ifadesi mi olacağını, yoksa halk yığınlarını kendi sınıfsal çıkarları için kullanan bir burjuva politikası olarak mı kesinleşeceğini gelecek gösterecektir.

B. Ecevit hükümeti göreve güç koşullarda başladı. Milliyetçi Cephe hükümetinden artakalan ciddi ekonomik sorunlarla karşılaştı. Bunlar arasında, enerji ve döviz bunalımı dolayısıyla beliren sorunlar, başta geliyor. Hükümet bu sorunların üstesinden gelecek durumda değildi. Üstelik, onun kapitalist devletlerden ve özel bankalardan yeni borç ve krediler alma politikası, Türkiye'nin devlet borçlarının artmasına, onun Batı'ya olan mali bağımlılığının güçlenmesine yolaçtı. İşsizlik de ciddi bir sorundur. Resmi verilere göre Türkiye'de 3 milyon işsiz vardır; Türkiye işsiz sayısı bakımından Avrupa'da başta geliyor. Hükümet işsizliği azaltmadı. Fiyat artışları ve enflasyon da durdurulamadı.

Bu dönemde politik yaşamın en karakteristik olaylarından biri, hükümete karşı muhalif sağcı partilerin desteklediği terörizmin alıp yürümesi oldu. Hükümet ve bizzat Başbakan B. Ecevit, terörizme karşı yeterince etkin savaş yürütmedikleri için, defalarca eleştiriye uğradılar.

B. Ecevit, son çareye, sıkıyönetim ilanına başvurmak istemiyordu. Ama 1978'in Aralık ayı sonunda sağcıların Kahramanmaraş kentinde kışkırttığı, yüzün üstünde insanın canına malolan silahlı çatışmalar, B. Ecevit'i bu yola gitmeye, başta ülkenin Doğu'su ve Güneydoğu'su olmak üzere 13 ilde 26 Aralık'tan başlamak üzere sıkıyönetim uygulamaya zorladı. 1979 yılının Nisan ayı sonunda sıkıyönetim uzatıldı ve kapsamına 6 il daha alındı. Kimi sol sendika ve siyasi partiler sıkıyönetimin gerici çevrelerce, bu arada ordu tarafından, ülkenin ilerici güçlerini kovuşturmak için kullanılacağı yolundaki endişelerini dile getirdiler.

Dış politikaya gelince, hükümet Balkan devletleriyle, Arap ülkeleriyle ve bölgedeki bütün devletlerle çok yönlü işbirliğini geliştirmek, Sovyetler Birliği ile dostluk ve iyi komşuluk ilişkilerini güçlendirmek niyetinde olduğunu açıkladı. Başbakan B. Ecevit'in Haziran 1978'de SSCB'ne yaptığı gezi, bu niyetlerin içtenliğini gösteren ciddi bir pratik adım oldu. Bu gezi sırasında ekonomik, ticari, bilimsel, kültürel ve başka alanlarda karşılıklı yarara dayalı ikili işbirliğinin geliştirilmesi konusunda anlaşmaya varıldı ve SSCB ile Türkiye arasında iyi komşuluk ve dostça işbirliği ilkelerine ilişkin bir politik belge imzalandı.

Emperyalizm Savaşı Körüklüyor

H. KAHRAMAN

Son zamanlarda uluslararası arenada ortaya çıkan gelişmeler, ABD emperyalistlerinin ve NATO militaristlerinin, “soğuk savaş” günlerinin giderek daha fazla özlemini çektiğini ortaya koyuyor. NATO Konseyi’nin Pershing-2 ve Kruyz füzeleri üretme ve bunları kimi Batı Avrupa ülkelerine yerleştirme kararı alması, SALT-2 Antlaşması’nın ABD Senatosu tarafından onaylanmaması, İsrail siyonistlerinin emperyalizm ve Arap gericiliğinin de desteğiyle saldırgan eylemlerini hızlandırmaları, ABD ve NATO egemen çevrelerinin Afganistan’daki devrimci demokratik gelişmelere karşı açıkça saldırgan bir politika izleme eğilimleri, İran halkının antiemperyalist savaşımını boğma girişimleri ve bu yoldaki tehditler, ABD şahinlerinin Ortadoğu’da yeni savaş ocakları yakmak ve bölgedeki ülkeleri kendi askersel maceralarına sürüklemek çabaları, vb., vb. emperyalizmin saldırgan politikasının içyüzünü bir kez daha ortaya serdi.

Olaylar, emperyalizm yeryüzünde varoldukça, baskı ve saldırı tehlikesinin de varolmaya devam edeceğini kanıtlamaktadır. 1950’leri karakterize eden soğuk savaş atmosferi, bu tehlikenin en açık biçimde ortaya çıktığı dönemlerden birisi olarak, birçok öğretici ders içermektedir.

O zamanlar, dünya sosyalizmini ezebileceğini sanan ve savaş psikozunu alabildiğine körükleyen saldırgan egemen çevreler, 1946’da Churchill’in ağzından, Sovyetler Birliği’ne “sert bir karşılık” verilmesini isterlerken, Truman’ın danışmanı yoluyla da bu özelemleri daha açık biçimde şöyle ortaya koyuyorlardı: «Kuvvet politikası taraftarlarının anlayacağı biricik dil, askersel kuvvet dilidir. Birleşik Amerika, Sovyet önderlerinin, hükümetimizin kendi yurttaşlarının çıkarını korumaya kararlı olduğunu anlamaları için bu dili kullanmalıdır.»

Böylelikle, ABD emperyalistleri “dünya jandarmalığı” rolünü üstlendiler, uluslararası komünist harekete karşı dünya çapında bir cihadı başlattılar, ilerici akımları boğmak için Marshall Planı adı altında geniş bir “yardım” programına giriştiler, NATO’yu ör-

gütlediler. Truman'ı izleyen Eisenhower-Dulles yönetimi sırasında, ABD egemen çevrelerinin Sovyetler Birliği'ne ve öteki sosyalist ülkelere karşı politikası daha da sertleşti. Barış ve ilerleme güçlerine karşı tam bir yıkım politikası uygulandı; karaünlü "domino teorisi" geliştirildi. Doğu Avrupa'yı "kurtarmak" fikri, soğuk savaş yıllarının gözde düşüncesi oldu. 1954'de Vietnam'a, 1956'da Süveyş Kanalı'na, 1958'de Lübnan'a yönelik saldırılar, 1960'daki U-2 olayı ve benzerleri, hep bu zincirin halkaları arasında yer aldı.

Emperyalizmin saldırgan planlarını başarıyla göğüsleyen ve bunları boşa çıkaran Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkeler, «savaşların doğal düşmanı»¹ uluslararası işçi sınıfı ve tüm ilerici güçlerle birlikte, Leninci "barış içinde yanyana yaşama" politikasını yaşama geçirdiler ve emperyalizmin soğuk savaş psikozunu yerlebir ettiler; «bize düşman olan sınıflar ya da hükümetlerden herhangi birisinin istek, dilek ve kararlarından daha güçlü olan bir kuvvet»in² dayatması sonucunda, emperyalizm soğuk savaş politikasını terketmek zorunda bırakıldı. Ama bu, emperyalizmin saldırgan niteliğinin ortadan kalktığı anlamına gelmiyordu. Nitekim, o zamandan bu yana emperyalist savaş ve saldırı makinası, zayıflamak bir yana, daha da büyümüştür.

1970'de Avrupa'daki NATO ülkelerinin toplam askersel harcamalarının bunların toplam ulusal gelirine oranı % 6,4 iken, 1974'de % 14,4 oldu. 1975 yılında ise, NATO ülkelerinin toplam askersel harcamaları —Londra'daki Uluslararası Stratejik İncelemeler Enstitüsü'ne göre— 150 milyar dolara gelip dayandı. ABD'nde yayımlanan **Atom Bilimcileri Bülteni**, 1973 yılında, askersel harcamalara her saat başı 30 milyon dolar harcandığını belirtmektedir. Dünyada silahlanmaya harcanan para, dünyamızın en ivedi sorunlarını çözmek için gereken miktarın on katından daha fazladır. Yalnızca ABD emperyalistleri, 1946-76 arasında, silahlanmaya toplam 1 trilyon 600 milyar dolar, yani, bu dönemde ABD'nde üretilen tüm mal ve hizmetlerin bedelinin % 63'ünü harcadılar. ABD'nin dolaysız askersel harcamaları, 1977'de 110 milyar dolara, 1978'de 118 milyar dolara, 1979'da 128 milyar dolara ve 1980 için de 138 milyar dolara ulaştı.

Buna karşılık, reel sosyalizmin dış politikası barış, iyi komşuluk, karşılıklı haklara saygı ve dostça işbirliği çizgisinden ayrılmadı. 24. Kongre'de ünlü Barış Programı'nı ileri süren Sovyet Komünistleri, 25. Kongre'de bu çizgiyi tutarlı biçimde geliştirdiler. SBKP MK Genel Sekreteri L. Brejnev, Sovyetler Birliği'nin bu alandaki sonul amacının genel ve tam silahsızlanma olduğunu vurgulayarak, MK Raporu'nda şuna işaret ediyordu: «Sovyet Ko-

¹ V. İ. Lenin, *Toplu Yapıtlar*, C. 15, s. 193.

² V. İ. Lenin, *Agy.*, C. 33, s. 155.

münistleri, silah yarışını sürdürmekten doğan tehlikelerden halkları kurtarmaya çabalayan savaşçıların ön saflarında bulunmak gibi güç, ama soylu bir görevi üstlenmiş olmaktan gurur duyuyorlar.»³ Bu sözler, yalnızca soylu bir düşüncenin, bir isteğin yankıları değildir. Bunlar, reel durumun ifadesidir. Bunu kanıtlayan en belirgin ölçüt, Sovyet devletinin askersel harcamaları oranının sürekli düşme eğilimi göstermesidir. Gerçekten de, SSCB Bütçesi içinde savunma giderlerine ayrılan pay 1953'de % 21 iken, 1963'de % 16'ya, 1975'de % 8,4'e, 1976'da % 7,8'e ve 1977'de de % 7,2'ye düşmüştür. Emperyalizmin saldırgan, maceracı politikası ile karşılaştırıldığında, bu Leninci politikanın önemi bir kat daha artmaktadır. «Sosyalizmin bir örnek oluşturma gücüne sahip olması»nın⁴ bir yanı da burada somutlanmaktadır.

*
**

Emperyalist saldırı tehlikesinde son zamanlarda gözlenen artış eğilimlerinin ülkemizi yakından ilgilendirdiği, bugün her zamankinden daha açık bir gerçek durumunda. Ülkemizdeki 61 ABD askersel üssünün ve öteki NATO üslerinin ve yalnızca ABD üslerinde bulunan 5.000'den fazla yabancı askerin, Türkiye'yi her an bir atom harmanına çevirme olasılığı apaçık ortadadır. Afganistan'a, İran'a, Basra Körfezi'ne ve öteki bölge topraklarına karşı girişilecek bir ABD saldırısında Türkiye'nin bir sıçrama tahtası olarak kullanılabileceğini gösteren ciddi belirtiler var: ABD-Türkiye Ortak Savunma Antlaşması'nın alelacele onaylanması, NATO generallerinin giderek sıklaşan gezileri, ABD ve NATO çevrelerinin çeşitli açıklamaları, özellikle Doğu bölgelerimiz üzerindeki baskıların daha da artması, vb.

Sonu halkımız için yıkımla biteceği kesin olan böylesi bir serüvene bir oldu bitti sonucu sürüklenmemek için, barış savaşımını güçlendirmek, tüm barışçı ve ilerici güçlerin en geniş eylem birliğini sağlamak zorunludur.

³ L. Brejnev, SBKP 25. Kongresi, SBKP MK Raporu, s. 27.

⁴ V. İ. Lenin, Agy., C. 31, s. 456.

★ Barıştan yana tüm güçler : ABD ölüm füzelerinin Batı Avrupa'ya yerleştirilmesine karşı savaşın!

•

★ Dünyada ve bölgemizde barış, silahsızlanma ve yumuşamanın sürdürülmesi için savaş!

Cumhuriyet Öncesi Dönemde Türkiye Köyünün Yapısı

Kerim AKSU

Genel olarak orta düzeyde gelişmiş kapitalist ülkelerde, özel olarak da, toprağa ve tarıma dayalı bir örgütlenme evriminden geçerek günümüze ulaşmış olan ülkemizde tarım ve köylü sorununun taşıdığı önem, salt istatistik verilerde yansıyan bir olgu olmakla kalmayıp, aynı zamanda, istatistik verilere doğrudan doğruya yansımayan, ancak, toplumun kırsal alanla şu ya da bu ölçüde bağlantılı tüm kesimlerinde ve giderek, bir bütün olarak toplumdaki sosyolojik, sosyo-psikolojik, zihinsel ve davranışsal yaklaşımlarda da yankısını bulan, ağırlığını hissettiren bir olgu durumundadır. Hem tarımsal alandaki sınıf savaşımının (bir ölçüde de, genel olarak sınıf savaşımının) ve emekçi köylülerin toprak ve özgürlük açlığının boyutlarını değerlendirebilmek açısından, hem de toprak reformunun dirimsel önemini ve dayandığı temelleri anlayabilmek açısından, ülkemizdeki toprak düzeninin evrimine göz atmak zorunluluğu vardır.

Cumhuriyet öncesi ülkemizde varolan toprak düzeni kimi yazar ve araştırmacılar tarafından "hakça", hatta "görece ilerici" bir model olarak betimlenegelmiştir. Bunlar, Osmanlı toprak rejimini feodal sistemden **niteliksel** olarak farklı, kendine özgü bir yapı olarak göstermeye çalışmışlardır: «Osmanlılardaki toprak rejimi sık sık ve haksız olarak "feodal" şeklinde nitelenmiştir.» Bunlara göre, Osmanlı yönetiminde temel tarım sınıf ve tabakaları oluşmamış, ezen-ezilen, sömüren-sömürülen ikiliği olmamıştır: «... Avrupa'da ve Asya'da, geçen asra kadar mevcut bulunan toprak aristokrasisi ve topraksız halk kitleleri Türk idaresinde vücut bulmamış ve Türkiye başka memleketlerden farklı bir içtimai ahenk ve nizama sahip olmuştur.»¹ Osmanlı düzenini insancıl ve

¹ O. Turan, Selçuklular Tarihi ve Türk-İslam Medeniyeti, s. 225, Ankara, 1965. (abç)

hakça bir düzen olarak gösterme yolunda girişimler yapılmıştır: «Osmanlılarda devlete ve ekonomik düzene şekil veren başlıca dinsel ilkeler **adalet**, ona bağlı olarak **eşitlik** şeklinde özetlenebilir.»²

Kimileri, bir zamanların Osmanlı toplumunu «Asyagil üretim biçimi» temeline oturturken, kimileri de, İslam toplumunu «ne Asya tipi, ne de feodal» olarak nitelemişlerdir.³

Başka bir grup araştırmacının ise, Osmanlı sistemini «ekonomik anlamda kısmen feodal, siyasal anlamda ise feodalite dışı» olarak nitelediği gözlenmektedir.⁴

Osmanlı rejiminin «hakça» olduğunu öne süren yazarların önemli bir bölümü, bu düzenin, özellikle Kanuni yönetiminden sonra giderek bozulduğunu, yozlaştığını kabul edegelmişlerdir.

Ancak, bütün bu yaklaşımlar genellikle belirli varsayımlardan, «özgünlük» savlarından, teori zorlamalarından ya da teori yaratma çabalarından hareket etmekte, olguların belirli yanlarını abartmakta, olayları «olduğu gibi» değil, «olması istendiği gibi» yansıtmaktadırlar.

Bizce, bu görüş ve tezlere katılma olanağı yoktur.

1. Osmanlı Öncesi Toprak Düzeni ve Buna Etki Eden Kimi Etmenler

Osmanlı döneminde ve hatta Osmanlı öncesi dönemde bile, köy ve yerleşim yeri birimi çerçevesinde dinsel ve bir ölçüde de etnik bir türdeşlik bulunmakla birlikte, Anadolu kırının toplumsal ve ekonomik bakımdan tekdüze olmadığı, belli bir ayrışmaya, tabakalaşmaya uğradığı görülmektedir.

Selçuk, Moğol ve hatta İslam toplumlarında bile bu ayrışmayı görmek olanağı vardır. Kimi köylüler topraksızdır. Kimi tabakaların elinde büyük ölçüde toprak ve üretim aracı birikimi olmuştur. Kimileri de, emeğini ve ilkel tarım araçlarını ortaya koyarak, kendi toprağında ya da başkasının arazisinde çalışmaktadırlar.

Gerçekler, Osmanlı yönetiminde «toprak üzerinde özel mülkiyet bulunmadığı»nı⁵, «fertlerin toprak mülkiyetine ancak istisna olarak izin verildiğini»⁶ öne süren yazarları doğrulamaktan çok uzaktır.

Kaynaklar, Osmanlı dönemi bir yana, daha, yöredeki eski İslam toplumlarında bile kırsal kesimde açık bir tabakalaşmanın

² İ. Cem, Türkiye'de Geri Kalmışlığın Tarihi, s. 72, İstanbul, 1973.

³ M. Rodinson.

⁴ Prof. N. Berkes, Türkiye İktisat Tarihi, C. 1, s. 25, İstanbul, 1969.

⁵ E. Kongar, Türkiye'nin Toplumsal Yapısı, s. 65, İstanbul, 1979.

⁶ İ. Cem, Agy., s. 111.

olduğunu belirtmektedir. Sufî Necmettin Razi, tarım alanında üç kategorinin varlığından söz etmekte, bunların arasındaki ilişkileri anlatmaktadır. Arazi sahiplerinden ve reislerden oluşan ilk kategori servet ve mülk sahibi olup, kendileri için çalışacak ortakçılara, emekçilere, kâhyalara muhtaçtırlar. Razi, toprak sahiplerinin “adaletli” olmasını ve köylülerin «ücretlerini ve ürün paylarını tam ödemesini» istemekte, şeriata uymaları gereğini anımsatmaktadır. İkinci kategori, üretici köylülerle doğrudan ilişki içinde olan köy kethudaları ve kâhyalardır. Yazar, bunların köylülerin eşyalarına, elindekilere, mülküne göz dikmemesini, ılımlı olmasını, azla yetinmesini, dürüst yaşamasını, ahlak bozucu şeylerden uzak durmasını ve «haddini bilmezlik eden» köylüleri amansızca cezalandırmasını istemektedir. Üçüncü ve son kategori olan çiftçiler, ortakçılar ve ücretliler için Razi’nin istemleridir, «sadakatten ayrılmamak, emanete hıyanet etmemek, arazi sahibinin toprağını korumak ve geliştirmek, namaz kılmak ve Tanrı adını ağızdan eksik etmemek»tir.⁷

Yine aynı kaynaklara göre, İslam hukuku, arazi sahipleri ile köylü işgücü arasında muzâra’a, musâkat ve muhârasa olmak üzere üç ana ilişki biçimini saptamış durumdadır. En yaygın olan muzâra’aya göre, arazi sahibi, araziden başka tohumluk, hayvan ve gerekli araçların tümünü ya da bir bölümünü sağlarken, emekçi köylü de emeğini ve zaman zaman da araç ve hayvanlarını getirir. Yalnızca işgücünü getiren köylü, genellikle, ürünün beşte birini alır. Musâkat’ta ise, köylü sulama işlerini yürütür; “plantasyon sahibi” su çekme makinasını ve bazen de gerekli çekli hayvanını sağlar, ürün yarı yarıya üleşilir. Arazinin işlenmek koşuluyla köylüye verildiği muhârasa’da, ürün değil, ürün vermeye başladığı zaman, arazinin mülkiyeti bölüşülür.⁸

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde bugün bile görülmekte olan ortakçılığın kökenlerinin yattığı bu ilişkiler çerçevesinde ortakçı, toprak sahibine, toprak yoluyla bağlanmıştır. Genellikle, ona karşı borcu vardır. Toprağı terkedemez. Ailesiyle birlikte angarya yapmak zorundadır. Hukuk açısından olmasa bile, ekonomik açıdan toprağa bağımlıdır. Siyasal erk, bu ekonomik erki çok uzun bir zaman görmezlikten gelemeyiz. Büyük arazi sahibi, giderek, devlet erkine ortak olur, onun bir bileşeni durumuna gelir.

Yine, İslam toplumunun bu aşamasında, daha sonraları Osmanlı toprak rejiminde önemli bir yer tutacak olan ikta sistemine doğru bir evrimleşmenin tohumları da gözlenebilmektedir. Kimi kaynaklarda ikta sisteminin kökeni İslam peygamberine dek götürülmektedir. Buna göre, fethedilen araziden ayrılan toprak-

⁷ Lambton, İran’da Toprak Ağaları ve Köylü, s. 25; Akt. D. Avcıoğlu, Türklerin Tarihi, C. 3, s. 2070-71, İstanbul, 1979.

⁸ Agy., s. 2068.

lar, İslam toplumu adına yönetimi peygambere ait olan topraklar ve peygamberin —bir büyük toprak sahibi olarak— kendi topraklarından oluşan geniş bir arazi, özellikle o öldükten sonra, İslam toplumuna aktarılmış ve halifeler tarafından, ikta sisteminin temeli olan mirî arazinin kökenini oluşturmuştur.⁹

İkta sistemine geçişin önemli nedenleri arasında, yerel beylerin elinde aşırı güç toplanmasını engellemek, merkezsiz otoritenin erkini sürdürmek, öte yandan da, bunu sağlamak için belirli ödünler vermek ve belli bir güce erişip başkaldıran askersel şefleri yeniden “kazanmak”, ordunun beslenmesi ve donatılması yolundaki mali ve örgütsel engelleri kaldırmak gibi etmenler sayılabilir. Böylelikle, askersel şeflerin güçlenmesi sonucunda, bunlara, haraç arazisinden pay verilmeye başlanır. «Askeri şef, köylüden onun eskisi gibi ödediği haracı alır, ama kendisi hazineye öşür öder. Haraç ve öşür arasındaki önemli fark, cebinde kalır. Bazen subayların isteği üzerine, onlara bir bölgenin vergisini toplama ayrıcalığı verilir. Vergi iltizamı alan subay, belli bir miktar vergiyi hazineye öder, vergiden önemli bir payı kendisine ayırır. Bu yeni tip katai'ye ikta, yararlanana da mukta adı verilir.»¹⁰

İkta, toprağın eski sahibinin arazi üzerindeki iyeliğini kaldırmaz, yalnızca devletin arazi üzerindeki haklarını mukta'a devreder. Böylelikle, feodal beylerin, büyük toprak sahiplerinin yanısıra yeni bir kategori, ikta sahipleri ortaya çıkar.

İkta sisteminin ortaya çıkışında ayaklanmalar da önemli bir rol oynamış gözükmektedir. «Karışıklıklar ve ayaklanmalar birbirini izledi. Böylece mülkler terkedildi. İkta'lar o zaman ortaya çıktı.»¹¹

Askersel şeflere ikta verilmesinin asıl nedeni ekonomiktir. 900 yılında Halife ordusunun giderleri, 14 milyar dinara varan bütçe gelirlerinin yarısını yutmaktadır. Maaşlar ödenemez duruma gelmiştir. Bu durumda askersel şefler, mali kaynaklarına el koyacakları özerk eyaletler istemeye başlarlar. Sonuç olarak, Abbasi halifeleri, haraç ödeyen arazileri askersel şeflere ikta olarak vermeye başlarlar.

İkta sistemi, merkezsiz devletin güçsüzlüğünden doğmuş bir yapı olmakla birlikte, içinde, mukta'nın önemli ölçüde güç kazanmasını engelleyecek mekanizmaları da barındıran bir düzen oluşturmuştur. Bu tampon mekanizmaların belli bir dönem sonra işlerliğini tümüyle yitirdiği ve ikta sahiplerinin, yerel toprak ağaları ile birleşerek ya da bizzat kendileri de, toprağın iyeliğini de ele geçirip feodal beyler durumuna geldiğini görmekteyiz.

⁹ Doç. Dr. H. Cin, *Osmanlı Toprak Düzeni ve Bu Düzenin Bozulması*, s. 71-2, Ankara, 1978.

¹⁰ D. Avcioğlu, *Agy.*, C. 3, s. 2125.

¹¹ *Şirazname*; *Akt. Agy.*, s. 2144.

Selçuklu yönetimi, böylesi bir rejimin egemen olduğu, bunun etkilerini şiddetle hissedenden bir bölgede ortaya çıkmıştır. Selçuklular, özellikle de Anadolu Selçukluları, büyük arazi iyeliği edinecek, göçebe örgütlenmesini parçalayarak, göçebe köylüleri (Türkmenleri) yerleşik duruma sokup reaya haline getirmeye çalışarak, feodal sistemin güçlenmesine katkıda bulunmuşlardır.

Göçebe Türkmenlerin, kendilerini merkezsiz otoriteyle, sistemle bütünleştirmek yolundaki bu çabalara verdiği yanıt dağlara kaçmak ve başkaldırı olmuştur. Ancak bu başkaldırıları düzensiz, örgütsüz ve birbirinden kopuk, yerel ayaklanmalar niteliği taşıdığından, çoğu kez kolayca bastırılmışlardır. 13. Yüzyıl'daki Babailer Ayaklanması bunların en önemlileri arasında yer alır. Selçuklu yönetimi ile göçebe Türkmenler arasındaki çatışmalar, kimi araştırmacılar tarafından, feodalite ile askersel demokrasi arasındaki çatışmalar olarak nitelenmektedir. Sonuçta, Selçuklu yönetimi göçebeleri yerleşik sisteme geçirmek ve reaya durumuna getirerek, ekonomik ve siyasal sistemle bütünleştirmek için, sınır bölgeleri dışında, göçebe köyleri kurdurmuş ve belli bir başarı kazanmıştır. Bu başarının kazanılmasında, merkezsiz yönetimin, Türkmen oymakları arasındaki ayrışmalardan yararlandığı, Türkmen beylerini ve önderlerini feodalleştirdiği anlaşılmaktadır. Feodalleşerek, kendi toplumlarından çok, merkezsiz yönetime bağlanmakta çıkar gören Türkmen beylerinin bu bütünleşme ve "kullaştırma" sürecinde önemli bir rol oynadıkları görülmektedir. Ancak yine de, bu Türkmen köylerinin sistem açısından "zayıf noktalar" oluşturduğu, daha yoksul ve dolayısıyla ayaklanmaya daha bir eğilimli bölgeler oldukları belirtilmelidir.

Selçukluların Moğol akınları ve iç çatışmalar sonucu çökmesi, hem yerel feodaller arasındaki çatışmaların yoğunlaşmasına, hem de, istila ve akınlara dayanan ve göçebe Türkmenler üzerindeki baskıların görece azalmasıyla koşut giden bir "gazi geleneği"ne yol açmış olmakla birlikte, Osmanlı yönetiminin kurulması ve merkezsiz otoriteyi ele geçirerek, ikta sisteminin özgül bir biçimi olan tımar sistemine geçilmesiyle, bu gelenek ortadan kalkmış ve feodalleşme süreci devam etmiştir.

2. Osmanlı Toprak Rejiminin Özgüllükleri

Osmanlı toprak rejiminin karmaşık, çelişkili ve bu yüzden de —daha önceden de belirttiğimiz gibi— birçok yazar ve araştırmacıyı "toprakta özel iyelik yoktu" yanılgısına götüren bir yapısı vardır. Bu çelişkili yapı; Osmanlı hukuk sisteminin, belirli noktalarda felsefi açıdan, belirli noktalarda da somut olarak birbiriyle çelişen iki ayrı hukuku, örfi hukuk ile şer'i hukuku aynı anda içermeye çalışmasından ileri gelmektedir. Şer'i hukuk ile çelişen, ama saray çevresinin çıkarlarına uygun düşen her kural

hemen örfi hukuka sokulmuştur. «Örneğin devlet çıkarlarını güden “kanun” hukuku (Örfi Hukuk -K.A.) ile, kişi çıkarlarını güden “şeriat” hukuku bu sistemde yanyana, ama çok kere de birbirine çatışık halde. İkinci sistemde hukukta, her şeyde, toprakta, insanda, taşınır eşyada, para ve servette özel mülkiyet var. Birinci sistem hukukta ise toprakta ve insanda özel mülkiyet yok. Devlete “kulluk” var.»¹²

İşte böylesi bir eklektik anlayış ve yorumlama sonucundadır ki, Osmanlı’da hem özel toprak iyeliği ve bunun sonuçları, hem de, mirî toprak düzeni ve tımar sistemi yanyana varolabilmiştir.

Mirî toprak düzenine ve bunun evrimleşmesine, dirlik sahiplerinin, giderek, toprağın iyeliğini de ele geçirerek tam anlamıyla feodalleşmesi sürecine eğilmezden önce, Osmanlı köyünde özel iyeliğin “bir ayırlıklık” olmadığını vurgulamakta yarar vardır.

Merkezzel devlet, yerel feodallerin fazla toprağa sahip olmasına ve dolayısıyla güçsüz kalmasına özel bir dikkat göstermekle birlikte, değişen güç dengesine koşut olarak, mülk toprakların arttığı ve yaygınlaştığı görülmektedir. Nitekim, Fatih döneminde sınırlandırılan mülklerin, II. Beyazıd zamanında eski sahiplerine geri verildiği biliniyor.

Doğu Anadolu bölgesi üzerine yaptığı geniş kapsamlı çalışmalarıyla bilinen İ. Beşikçi, «Doğu Anadolu’da Osmanlı toprak sistemi olan tımar sisteminin uygulanmamış» olduğunu belirtmekte ve burada, «tam feodal nitelikte bağımsız birlikler» olan hükümetlerle, mutlak ve dokunulmaz bir toprak tasarruf hakkına sahip olan birimlerin yaygın ve egemen olduğunu yazmaktadır. Bölgede, «toprak tamamen bölge beylerinin denetimi altında, merkezi otoritenin etkisinden uzaktır.» Egemen beyler vergi salar, kendi adlarına para basabilir ve yargılama yaparlardı.¹³

Doğu Anadolu bölgesinin yanı sıra, fethedilen kimi bölgeler (Hicaz, Basra vilayetleri) müslüman halkın; Sakız, Midilli ve Kıbrıs adalarında olduğu gibi kimi bölgeler de Hristiyan ahalinin “mutlak mülkü olarak” korunmuştur. Kimi eyaletlerde ise, toprak askerler arasında “mülk olarak” paylaştırılmıştır.¹⁴

Ayrıca, 1274/1858 tarihli Arazi Yasası’nda da toprak beş gruba ayrılmakta ve “arazi-i memlûke” başlığı altında mülk arazinin varlığı, hiçbir tartışmaya yer vermeyecek biçimde kabul edilmektedir. Buna göre, eskiden beri varolan köy ve şehirlerdeki arsalar, su kanalları, vb. mülktür. «Diğer taraftan öşürlü ve haraçlı topraklar, temlik sahih * ile temlik edilen [satılan] mirî topraklar ile rakabesi [çıplak iyeliği] ihya edene [ziraate açana] ait ol-

¹² Prof. N. Berkes, Agy., s. 110.

¹³ İ. Beşikçi, Doğu Anadolu’nun Düzeni, s. 79-88. İstanbul, 1970.

¹⁴ Doç. Dr. H. Cin, Agy., s. 12.

mak üzere mevat [boş] araziden ihya yoluyla elde edilmiş topraklar üzerinde kurulmuş olan köy ve kasaba dahilindeki yerler zaten mülktür.»¹⁵

Mülk sahibi kişi, mülkü üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunabilir, araziye satabilir, hibe edebilir, ağaç dikebilir, bina yapabilir, kalıt olarak bırakabilirdi, vb.

Görüldüğü gibi, mülk arazi sorunu bir “ayrılıklar sorunu” değildir. Üstelik, mirî arazinin de giderek mülk arazi biçimine dönüştüğü gözlenmektedir. Ve mirî arazinin giderek mülk arazi, “sahib-i arz”ların (tımara ve zeamet sahiplerinin) da “iyelik hakkını ele geçirmiş” feodal beyler durumuna gelmiş olması, en az bunun kadar ve hatta (bir siyasal mekanizmanın, sonunda, ekonomik yapıya ayak uydurmak zorunda kalmasını ve tarihin, kendisini dayatmasından kaçınmanın olanaksızlığını göstermesi bakımından) bundan çok daha önemli gözükmektedir.

Bu noktada, mirî arazinin ve dirlik sisteminin yapısına gelmiş bulunuyoruz. Dirlik sisteminin nesnesi olan mirî arazi, fethe edilen toprağın dağıtılmayarak devlete maledilmesi, fetih sırasında alınan arazinin öşürü ya da haracı olduğunun bilinmemesi, mülk arazi sahibinin ardından kalıtçı bırakmadan ölmesi ve vasiyet bırakmaması, sahibi bilinmeyen mülk arazinin zaman aşımıyla devlete aktarılması ve rekabesi devlete ait olan arazinin ziraate açılması yoluyla oluşmaktaydı.

Bu durumda, ülke topraklarının önemli bir bölümü saraya, padişaha bağlıydı. Bu olgu; en büyük toprak sahibi, «bir numaralı feodal»¹⁶ olarak padişahın konumunu ve öteki yerel beyler üzerindeki otoritesini belirliyordu.

Devlet, yukarıda da belirttiğimiz gibi, mirî araziye askersel önderlere ya da üst düzeydeki bürokratlara teslim edebiliyordu. Bu durumda arazi, sözkonusu kişinin mülkü durumuna geçmezdi. Bu kişi (sahib-i arz) araziye reayaya işletmekten ve devlet vergilerini toplamaktan sorumludur. Aynı ikta sisteminde olduğu gibi, devlete vereceği miktar ile topladığı miktar arasındaki fark kendisine kalır. Buna karşılık, her tımara sahibi belli sayıda asker beslemek ve yetiştirmek zorundadır.

Dirlik sahibinin yetki ve sorumlulukları 1858 tarihli Arazi Yasası ile belirlenmiştir. Buna göre, mutasarrıf (mirî toprakların tasarruf hakkını elde tutan kişi, sahib-i arz) sözkonusu araziye istediği şeyi ekebilir, orman ve çalılık gibi yerleri tarla durumuna getirebilir, üçüncü kişilerin bu araziye yönelik saldırısını önleye-

* Temlikî sahih, bugünkü anlamda bir satış sözleşmesi olup, şer'i izne bağlı olarak mirî araziden bir bölümünün ayrılıp, kişilere satılması ve parasının peşin alınmasıydı.

¹⁵ Doç. Dr. H. Cin, Agy., s. 27.

¹⁶ D. Blagoev, Seçmeler, s. 170, Ankara, 1976.

bilir, başkasının buradan geçmesini engelleyebilirdi. Yine mutasarrıf, izin alarak, bu araziye ağaç dikebilir, bina yapabilir, arazi toprağından tuğla ve kiremit üretebilir, çayırları tarlaya çevirebilir, mirî araziyi bölüştürebilir, mirî araziden ferağ edebilirdi (tasarruf hakkını bir başkasına aktarabilirdi). Fakat, mirî araziyi satamaz, hibe ve vasiyet edemez; mirî arazi, mutasarrıfın borcundan dolayı "cebri icraya" konu olamaz, rehin edilemezdi.

Öte yandan, sözkonusu tasarruf hakkını yalnızca bir intifa hakkı olarak yorumlamak olanağı da yoktur. İntifa hakkı, hak sahibinin ölmesiyle sona ermesi, belli bir zaman için verilmesi, başkasına devredilememesi ve zaman aşımıyla sona ermemesi bakımından, mirî arazi üzerindeki tasarruf hakkından ayrılmaktadır. Kısacası, mirî arazi üzerindeki tasarruf hakkı intifa hakkının ötesindedir.

Anlaşılabileceği gibi, mirî arazi üzerindeki tasarruf hakkı, mutasarrıfa «üçüncü şahıslar karşısında tıpkı bir malik gibi»¹⁷ davranabilecek ölçüde olanaklar sağlayan ve «20. yüzyılda toprak kanunlarıyla tarım arazisinde özel mülkiyete getirilmiş olan sınırlar ve malike yüklenen ödevler nazara alındığı zaman, bir özel mülkiyet hakkı olarak vasıflandırılacak sui-generis bir aynî haktır.»¹⁸

Yıllık geliri 100 bin akçeden fazla olup şehzade, vezir, beylerbeyi gibi kişilere verilen dirliklere has; yıllık geliri 20 bin ile 100 bin akçe arasında olup subaşı, eyalet merkezi defterdarlarına ve sancaklardaki alay beylerine verilen dirliklere zeamet ve son olarak da, yıllık geliri 20 bin akçeye kadar olup, hizmet karşılığı komutanlara ve askerlere verilen dirliklere de tımar denilirdi.

Zeamet ve tımarlardan farklı olarak hasların, ancak görevi süresince sahib-i arz'ların elinde kalması, yerel feodalleşmeyi önlemek ve devletin merkezsiz otoritesini güçlendirmek için düşünülmüştür. Yine de, bunun, feodalleşme sürecini durdurmakta pek bir işe yaramadığı ortadadır.

Tımar sahipleri, köylüler (reaya) üzerinde amansız bir baskı ve sömürü sistemi kurmuşlardı; onları hem merkezsiz feodalite adına, hem de kendi kişisel çıkarları için sömürmekteydiler. Reaya tapu resmi, öşür vermekten başka, salarya denilen ağalık harcı, gerdek harcı, tapu ve ağnam resmi, bennak resmi, asiyap resmi, rûsumat, vb. gibi sayısız vergileri de ödemek zorundaydı. Bu bakımdan, «dünyanın en ağır vergi yükünü taşıyan müellifinin (vergi yükümlüsünün -K.A.) Osmanlı İmparatorluğu'ndaki küçük çiftçi olduğunu iddia eden yazarlar vardır.»¹⁹ Vergiler daha çok

¹⁷ Doç. Dr. H. Cin, Agy., s. 157.

¹⁸ Agy., s. 146.

¹⁹ G. Akalın, Tarımımızın Sosyo-Ekonomik Yapısı, Vergileme ve Gelişme, s. 107.

aynî biçimde olmakla birlikte, özellikle 16. yüzyıldan sonra, köylülerin nakdi vergi vermeye zorlandıkları görülür. Aynî biçimden nakdi biçime geçiş, çeşitli karmaşık görünümeler ve çelişik süreçler içermekle birlikte (angaryanın hâlâ sürmesi gibi), esasta, aynı ranttan nakdi ranta geçişten ibaretti. Toplumsal emek üretkenliğinde belli bir gelişme olmadan bu olanaksız olduğuna göre²⁰, bir yandan, sözkonusu çelişik süreçlerin ve alacalı-bulacalı yapının sürmesi bu "gelişme düzeyi"nin görece yetersizliğiyle açıklanırken, öte yandan, böylesi bir uygulamaya geçilmesi de, bu düzeyin belli bir noktaya varmış olduğunu tanımlayabilir. Yine de bu, bir ölçüde doğal karşılanmalıdır. «... Kapitalist iktisat hemen doğmaz, angarya iktisadı da hemen yokolamazdı. Bu yüzden de, mümkün olan tek iktisat sistemi, hem angarya sisteminin hem de kapitalist sistemin özelliklerini birleştiren, geçici bir sistemdi.»²¹

Bununla birlikte, angarya mekanizmasının hâlâ belli bir işlev görmesi, tarım alanındaki gelişmeyi frenleyen bir etki yapmaktaydı. «Emek-rant, ekim tekniklerinde ve kırsal alandaki tüm sosyal ve ekonomik ilişkilerde bir durgunluk oluşturur, çünkü bu emek-rant, para ekonomisinin gelişmesini ve köylülüğün ayrışmasını engeller, toprak ağasını rekabet dürtüsünden [görece] kurtarır (teknik düzeyi yükseltmek yerine, ortakçının payını azaltır. ...), köylüyü toprağa bağlar, böylelikle de, göçün, dışarda çalışmanın, vb. ilerlemesini durdurur.»²²

Osmanlı köyünde de angaryanın işlevi böyle oldu.

Bellibaşlı vergi biçimi olan öşürün yalnızca mirî topraklardan değil, aynı zamanda, mülk topraklardan da alındığı bilinmektedir. Ancak, mülk arazide, arazi sahibi araziyi işlemezse öşür vermediği halde, mirî arazide, toprağı işleyip öşürünü vermek zorunluluğu vardı. Ve üstelik, mülk arazide öşürün arazi sahibinden alınmasına karşın, mirî arazide, arazi sahibinden (devletten) değil, reaya-dan alındığı görülmektedir.

Osmanlı'da reaya, aynı zamanda, amansız bir emek-rant yükü altındaydı, dedik. Bu bir bakıma doğaldı. Çünkü, «aynî rant, ne ölçüde egemen ve ağırbasan toprak rantı biçimi olursa olsun, bir önceki rant biçiminin, yani, toprak ağası ister özel bir kişi, isterse devlet olsun, emek olarak, angarya-emek olarak doğrudan ödenen rantın kalıntıları buna her zaman azçok eşlik eder.»²³ Bu, bir önceki rant biçimi angaryadır. Osmanlı'da angaryanın yasalarla sınırlandırılmış olmasına ve çıkacak anlaşmazlıklarda kadiya başvurma hakkının saklı bulunmasına karşın, bu yolun pek de geçerli olmadığı, şikayet edilen tımarlı sipahinin yargılanmasına ender

²⁰ K. Marks, *Kapital*, C. 3, s. 797, Londra-Moskova, 1971.

²¹ V. İ. Lenin, *Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi*, s. 172, Ankara, 1975.

²² V. İ. Lenin, *Toplu Yapıtlar*, C. 6, s. 129-30.

²³ K. Marks, *Agy.*, s. 794.

rastlanıldığı görülmektedir: «tımarlı sipahinin suçlarından dolayı Beylerbeyi Divanı'nda yargılandığı nadirattandır.»²⁴

Reayanın belini büken en önemli yük emek-rant, aynî ve nakdi rantlar olmakla birlikte, onun üzerindeki baskılar yalnızca bunlar değildi. Reayanın, tasarruf ettiği toprak üzerindeki girişimleri için sipahiden izin alması zorunluydu. İzinsiz bina yapamaz, çayırıları tarla, tarlaları bağ durumuna sokamaz, kendi küçük mülk bahçesinde bile izinsiz tarım yapamazdı. Ayrıca reaya, toprağını terk de edemezdi. Aksine davrananlardan, çiftbozan resmi denilen ek bir vergi alınırdı.

Yerel feodalitenin güçlenmesi oranında, onun reayaya yönelik baskı ve sömürüsü de arttı; bu baskı ve sömürünün artması da, yerel feodalitenin gücünü pekiştirmeye yaradı. Sahib-i arz'ların halktan tümüyle koptuğunu; ayrı, soylu bir tabaka oluşturduğunu Osmanlı tarihçileri bile teslim etmek durumunda kalmışlardır.²⁵

Öte yandan, hem tımarların istendiği zaman geri alnamayışı, hem de mülk-tımar denilen bir kategorinin bulunması köylülerin üzerindeki baskıları daha bir artırmıştır.

Özellikle Kanuni döneminden başlamak üzere, tımar sahiplerinin feodalleşme süreci hız kazanmış ve toprak sahipliği ile tımar sahipliği, giderek, aynı ellerde toplanmaya başlamıştır. Kanuni'nin getirdiği bir kuralla, sipahizade olmayan, ancak "cesaret ve hizmetleriyle" dirlik elde etmiş olanların dirlikleri onaylanmıştır. Koçi Bey bunu eleştirerek, «büyük tımarların padişah tarafından verilmesiyle,» beylerbeyinin haksızlığıyla karşılaşanların vezir-i azama şikayette bulunmaları olanağının ortadan kalktığını belirtmektedir.²⁶

Buna ek olarak, «rüşvetle vezirleri ve beylerbeylerini avuçlarının içine alan dirlik sahipleri, tımarlarının vergilerini iltizama vermişler, ... mültezimler de reayayı sıkıştırarak zor duruma düşürmüşlerdir.»²⁷

Özellikle «15. yüzyıldan sonra sipahilik soya intikal edip bir toprak sınıfı halini aldı. Toprak gasıpları, arpalık, paşmaklık ve vakıf yoluyla şahsi mülk arttı. Türk köylerine feodal bir hegemonya yerleşti.»²⁸

Sipahilerin feodal baskı ve sömürüleri, artık, reayayı canından bezdirmiştir. Sipahinin adamları zaman zaman köylere inerek haraç toplamakta, yeni gelen her sipahi voyvoda, naib, nalbaha, ayak-

²⁴ İ. Ortaylı, *Toprak İnsan İlişkileri Açısından Türk Köyünün Sosyo-Ekonomik Yapısının Biçimlenişi*, s. 16, Ankara.

Cevdet Paşa Tarihi, C. 1, s. 190.

²⁵ Akt. Üçok, "Osmanlı Devleti Teşkilatı. Tımarlar", AHFD, C. 2, s. 90.

²⁷ Doç. Dr. H. Cin, *Agy.*, s. 107-8.

²⁸ İ. Ortaylı, *Agy.*, s. 30.

bastı gibi yasadışı vergiler almakta, eşkiya takibi bahanesiyle köylüyü ezmektedir. Sipahilerin, asayişi sağlamak şöyle dursun, kendileri soyguncu olmuşlardır. Sipahiler, güçleri yettiğinde, dirlik topraklarını özel mülk durumuna getirmekte, köylülere zorla kiraya vermektedirler. Güçleri yetmeyince de, merkezsiz otoriteye ödün vermek, fırsat kollamak, rüşvet vermek, böylelikle çıkar sağlamak ve bütün bunları da, köylüleri daha çok ezerek, daha çok sömürerek gerçekleştirmek yoluna sapmışlardır. Feodal devlet, köylülerle ilgilenmemekte, gelir ve otoritesinin sürmesine bakmaktadır. Köylü kitlelerinin bu baskılara tepkisi, ya beylerin kolayca erişemeyeceği yerlere göç etmek (dağ ve orman köylerinin kuruluş nedenlerinden biri de budur), ya da başkaldırmak olmuştur. Şeyh Bedrettin, Börklüce Mustafa ve Torlak Kemal hareketleri bu başkaldırıların öncüleridir. Celali Ayaklanmaları'nın uygun bir ortam bulabilmesinin ve uzun zaman bastırılmayışının önemli bir nedeni, köylü yığınlarının derin öfke ve hoşnutsuzludur. Yozgat Ayaklanması ile Pir Sultan Abdal hareketi de bu zincirin halkaları arasındadır.

Yukarda sipahilerin merkezsiz otorite karşısında giderek güçlendiklerinden söz ettik. 17. ve 18. yüzyıllara gelindiğinde, artık, «güçlenen feodal eğilimler bu güce (Osmanlı devlet gücüne -KA.) adanmış meydan okur hale geldiler. Örneğin, sadece militer güç bakımından bunlar devletten daha güçlü hale gelmişlerdi.»²⁹ Karaosmanoğulları, Tuzcuoğulları, Ekraş Beyi aileleri, Canbolat Oğulları, Çapanoğulları, Şahabi ve Hazımiler, Kotal Halilzadeler, İşkodralı Mustafa Paşa ailesi ve Tepedelenliler bu yerel feodaller arasındaydı.

Yerel beylerin güçlenmesi olgusu, Sened-i İttifak ile belgelen-di. Merkezi feodalite, 1809 yılında yerel feodaliteyle anlaşmak, ona ödün vermek zorunda kalıyordu. «Sened-i İttifak, bu feodallerin merkezi otoriteye ortak ve onu denetim altına almaları demekti.»³⁰ Sened-i İttifak'la birlikte, vüzerâ, ulema, rical, hanedanlar ve ocaktan gelecek ayaklanmaları bastırmada yerel feodaller padişaha yardım edeceklerine söz veriyorlardı. Varılan anlaşmaya göre, vergi toplamada devlete yardım edilecek ve sadrazama hep birlikte boyun eğilecek, ancak o «doğru yoldan» saparsa, gene hep birlikte düşürülecekti.

Osmanlı devleti, yerel feodalite karşısındaki konumunu güçlendirmek, onun tabanını sarsmak amacıyla, 1826'da tımar sistemini kaldırarak iltizamı getirdi. İltizamı alan kişi (mültezim), kendisine ihale edilen toprak için devlete belli bir kira ödüyor ve köylülerin sırtından geçiniyor, ödediği miktarın kat kat fazlasını köylüden geri alıyordu. Köylüler üzerindeki baskı, böylelikle,

²⁹ Prof. N. Berkes, *Agy.*, C. 1, s. 109.

³⁰ İ. Ortaylı, *Agy.*, s. 52.

azaltılmış olmadı, biçim değiştirerek daha da artırıldı. İltizam sisteme geçişte, para ekonomisinin gelişimi de önemli bir etken oldu. İltizam sistemi Tanzimat Fermanı'na değin sürdü. Tanzimat'la kaldırılan iltizam, yerel beylerin ve tefecilerin direnmesi sonucu, iki yıllık bir aradan sonra yeniden ve daha ağır bir biçimde getirildi.

3. Toprakta Özel İyeliğin Yaygınlaşması ve Bu Yolda Girişilen Hukuksal Düzenlemeler. Emperyalizmin Köylere Girişi

19. Yüzyıla gelindiğinde, merkezsiz feodalitenin yerel feodaller üzerindeki otoritesi artık önemli ölçüde azalmış bulunuyordu. İltizamın getirilip tımarın kaldırılması, yerel beylerin etkinliğini azaltmak bir yana, kimi durumlarda daha da güçlendirdi. Zaten çoğunlukla, eski tımar sahibi ile mültezim ya aynı kişi oluyor, ya da, mültezim, kısa zamanda palazlanıp yerel bey durumuna geçiyordu. Üstelik bu sistemde, en güçlü olanların daha da güçlenmesine yardım eden belirli ayıklama mekanizmaları yereliyordu. Örneğin Tuzcuoğlu Memiş Ağa, Trabzon valisine bile borç verecek ölçüde zengin ve etkili bir mültezimdi.

Sened-i İttifak bu durumu belgelerken; 1817 tarihli Tapu Nizamnamesi de bu gelişmeyi hızlandırmaya yaradı. Söz konusu nizamnameyle birlikte kalıt hakları genişletiliyor; «mirî arazinin tasarrufuna ve intikaline dair olan hükümlerde, aynı zamanda bu günkü anlamda mülk araziye doğru bir tekâmülün [evrimin] mevcut olduğu» görülüyordu.³¹ İntikal ya da tapu hakkı sahibi kalıtcıların bulunmadığı ya da haklarını kullanmaktan vazgeçmeleri durumunda (feodal beylerin bu “vazgeçmeye” elden geldiğince “yardımcı” olacakları açıktır), arazi açık artırma (müza-yede) ile kişilere tefviz edilmekteydi (bir tür kiralama). 1886 yılında yapılan bir değişiklik de, bu açık artırmada, 300 dönüme kadar olan araziler için kaza meclisleri ve 300-500 dönüm arasındaki arazilerde de liva meclisleri söz sahibi kılınıyordu. Oysa, hem kaza meclislerinde, hem de liva meclislerinde yerel ağalar büyük bir etkiye sahiptiler. Açık artırmada en çok artıran kimse araziye kesin olarak devralıyor, sonraki itirazlar bu durumu değiştiremiyordu.

1858 (1274) Ramazan Kararnamesi, bu yönde bir adım daha atarak, toprağa tasarrufu genişletmekte ve onu, borç karşılığı rehin edebilme hakkını getirmekteydi. Ramazan Kararnamesi'nden önce, borçlu borcunu ödemediği takdirde, arazi, borç ödenmediği sürece intikal hakkı sahibi kalıtcılara intikal etmediği gibi, alacaklı da toprağı zaptedemiyordu. Tapu hakkı kalıtcısı varsa tapu misli ile ona, yoksa, açık artırmayla isteyene tefviz olunuyordu. 1858

³¹ Doç. Dr. H. Cin, Agy., s. 370

Kararnamesi'yle, alacaklıya borcunu alma olanağı veriliyor ve borç vermeyi "meslek" durumuna getirip, köylüleri soyan tefecilere topraklarını genişletme yolları açılıyordu. 1859 yılında getirilen bir kuralla da, böyle bir durumda, arazinin bir yıllık ürününe eşit bir bedelin hazineye ayrılmasından sonra, kalanın alacağın ödenmesine ayrılacağı saptanarak, mirî arazi üzerindeki "cebri icra" yasağı büyük ölçüde etkinliğini yitirmiş oluyordu.

Toprakta özel iyeliği geliştirmek bakımından 1839 Tanzimat Fermanı özel bir rol oynamıştır. Ferman, «taşraya karşı merkezi otoriteyi artırmak»³² amacını gütmekle birlikte, bunu gerçekleştiremedi. Bir kez, Ferman'ın kendisi çelişkili bir felsefe taşıyordu: Bir yandan, «memleketin siyasi ve mali işlerini bir adamın (yerel beyin ya da mültemizin -K.A.) keyfine ve hatta baskısı altına teslim etmek» diye nitelenen³³ iltizam yöntemi kaldırılırken, öte yandan, herkesin «mal ve mülküne tam bir serbestlikle malik ve mutasarrıf olacağı» ilan ediliyor, özel iyelik hakkı dokunulmazlaştırılıyordu.

Olayların akışı içinde görüldüğü gibi, Tanzimat Fermanı'nın bu ikinci eğilimi üstün geldi. Çıkarılmasından daha iki yıl gibi kısa bir zaman aralığı geçer geçmez, yeniden iltizam sistemine dönüldü. Böylelikle, köylünün sırtındaki yüklerden en büyüğü varlığını sürdürmeye devam ediyordu. Artık mültezimler daha "ince" yöntemler kullanıyorlardı: ürünü zamanında almayıp köylüyü zor durumda bırakmak ve ürünün çürümesi tehlikesiyle karşılaşan köylüden, ürününü çok ucuza kapatmak; aynî vergiyi zamanında almayıp, köylü bunu tükettikten sonra iki katının bedelini almak; vb. Tefecilerin de paylarını aldıkları bu "ince yöntemli" sömürü köylülerin "ırgatlaşmasıyla" atbaşı gitti. Ve yine bu sürece koştur olarak, mirî topraklar da hemen her bakımdan özel iyelik durumuna geldi. Aslında, önceden de belirttiğimiz gibi, bu süreç zaten uzun zamandan beri yürürlükteydi: 1) Tımar sahiplerinin ekonomik sarsıntılar, otorite bunalımı ve devletin kendi eliyle yarattığı hukuk anarşisi sonucu, mirî araziye gasbetmeleri; 2) para sıkıntısı, yerel beylere ödün vermek ve başka nedenlerle padişahların mirî araziden temliklerde bulunmaları (maiyetine ve beylere arazi dağıtmaları); 3) reayanın ekonomik güçlükler, baskı ve çaresizlik sonucu toprağını elden çıkarması ve 4) zenginlerin köylülere borç verip, borç karşılığı onların topraklarına elkoymaları ya da çok düşük bedellerle bu toprakları ele geçirmeleri sonucunda, mirî arazilerin büyük bir bölümü mülk arazi durumuna geçmişti. Bu bölümde ele alınan yasal düzenlemeler de, bu oluşumu, olsa olsa, fiili bir olgudan yasal bir olgu durumuna getirmeye yaramıştır.

³² İ. Ortaylı, *Agy.*, s. 58.

³³ H. İnalçık, "Sened-i İttifak ve Gülhane Hatt-ı Hümayunu", *Belleten*, C. 27, No. 112.

Bu işlev bakımından, 1858 (1274) Arazi Yasası'nın önemi büyüktür. Şevval Kararnamesi de denilen bu yasayla, toprak, 1) mülk arazi, 2) mirî arazi, 3) vakıf arazi, 4) metruk arazi ve 5) boş arazi olarak beş bölüme ayrılıyordu. Buna göre, devlet, tefviz denilen özel bir sözleşmeyle, toprak üzerindeki kullanım hakkını kişilere aktarabiliyordu. Bunu alan kişi, ferağ harcı ödeyerek başkasına devredebileceği gibi, öldüğünde de kalıtcıları, intikal harcı ödeyerek bu hakkı devralabiliyorlardı.

Yasanın mutasarrıfa sağladığı tasarruflar «bir malikin özel mülkü üzerinde kullandığı mutlak tasarruf hakkından farksızdır.»³⁴ Yasayla, bugünkü ipotek kurumuna benzeyen “vefaen ferağ” düzeni getiriliyordu. Mirî arazinin mutasarrıfın sağlığında ve ölümünden sonra ferağına izin veren yasaların kabulünden sonra, “vefaen ferağ” ipotek durumuna geçmiş ve 1910 yılında yayımlanan bir yasayla da, mirî arazinin taşınmaz mallar gibi ipotek edilebileceği kabul edilmiştir. İpotek kurumunun evrimi üzerinde önemle durulmasının nedeni, ipoteğin, toprağın, büyük toprak sahipleri elinde toplanmasını son derece hızlandıran bir mekanizma olarak kullanılmış olmasıdır.

Arazi Yasası, yalnızca tasarruf bakımından değil, aynı zamanda hukuksal açıdan da mirî araziye mülk araziye yaklaştırmıştır. Herşeyden önce, arazinin “cebri icra” ile ferağına izin verilmiştir. Böylelikle, borcun ödenmesi için mirî arazi de, aynı mülk arazide olduğu gibi, satılabilecek ve alacaklı tarafından ucuz bir fiyata ele geçirilebilecekti.

1880 yılında çıkarılan bir yasayla, hazinenin devlet topraklarını özel kişilere satabilmesi yasallaştırılırken; 1911 tarihli geçici yasayla da, mirî toprak rejimi bütünüyle ortadan kaldırılmış oluyordu. Artık, mirî toprak üzerindeki tasarruf hakkı, tam bir iyelik hakkına dönüşmüş bulunuyordu. Bu dönüşüm, kırsal alandaki en kolay ilkel birikim yöntemlerinden birisiydi: «Kilise mallarının (vakıf köylerini düşününüz -K.A.), Devlet topraklarının dalaverayla ele geçirilmesi, ortak (kamu-K.A.) topraklarının talan edilmesi, feodal ve klan mülkiyetinin gasbedilmesi ve bunun, amansız terör koşulları altında modern özel mülkiyete dönüştürülmesi, ilkel birikimin yalnızca birkaç kolay yöntemi idi.»³⁵

Mirî topraklar dışında kalan zaviye ve vakıf köylerindeki görünüm de pek farklı değildi: birincisinde dinsel şeyhler, dedeler, ikincisinde de vakıf mütevellileri köylüleri eziyor ve sömürüyorlardı. Bu ikinci grup sömürücüler, sonradan, özel iyeliğin ateşli bir taraftarı durumuna geçtiler.

Görüldüğü gibi, bu yolda çıkarılan yasa ve düzenlemelerin

³⁴ Doç. Dr. H. Cin, Agy., s. 441.

³⁵ K. Marks, Kapital, C. 1, s. 732-3.

tamamı toprakta özel iyeliği yaygınlaştırıcı, yasallaştırıcı ve geliştirici yönde olmuş, bu amaca hizmet etmiştir. Bu süreçte yabancı çıkar çevrelerinin, uluslararası kapitalizmin de önemli bir rol oynadığı apaçıktır.

Tanzimat Fermanı, müslümanlar için getirilen hakları ülkedeki yabancılara (dinsel topluluklara) da tanıyarak, onlar için de mal ve yatırım güvencesi sağlıyordu. Paris Antlaşması (1862), Osmanlı devletinde yabancılardan da mülk sahibi olmasının onaylanmasıydı. Hemen bunun ardından (1867) çıkarılan bir yasayla, ilgili protokole katılan devletlerin yurttaşlarına, Hicaz dışında tüm Osmanlı ülkesinde mülk edinme, taşınmaz mallara tasarruf ve temellük (iyelik) hakkı tanıyordu. Bu, mirî arazi için de geçerliydi. Bundan başka, zamanla, irade ile kurulan kimi yabancı anonim şirketlere de taşınmaz mala tasarruf ve temellük hakkı tanındı.

1881 Muharrem Kararnamesi, emperyalizmin genel olarak Türkiye ve özel olarak da Türkiye kıyı üzerindeki baskı ve yağmasının açık bir belgesi olarak bilinir. Kurulan Düyun-u Umu-miye (Genel Borçlar Kurumu) ile ağnam'ı, bedel-i askeriye'yi, arazi ve tütün vergilerini emperyalistler toplayacaklardı. Artık köylü yığınları, feodal devletten, ağalardan, beylerden başka, yabancılardan da cebini doldurmak zorundaydı. «Osmanlı devleti büyük devletlerin malının bekçisi ve onlar adına köylüyü ezen bir jandarmaydı.»³⁶

İlk kez 1854 yılında yabancılara karşı borç altına giren Osmanlı devletinin borç toplamı 1877 yılında, faizleriyle birlikte, 253 milyon İngiliz lirasına yakındı. Borçların yaklaşık % 90'ı özel kişilerden ve bankalardan alınmış olup; % 40'ı Fransızlara, % 29'u İngilizlere ve % 7,6 kadarı da Hollandalılara karşı borçlanılmıştı.³⁷ Bu durumdan hareket eden İngiliz emperyalistleri, 1870'lerde, Sultan'a bir kolonizasyon planı bile sunabilmişlerdir. Bu plana göre, Batı Anadolu ve Marmara yöresinden seçilmiş en verimli, toplam 7,7 milyon dönümlük bir arazi, borçlara karşılık olarak yabancı alacaklılara devredilecek ve üzerindeki tüm madenlerle, ormanlarla, vb. birlikte yeni sahipleri tarafından işletilecekti.³⁸ Köylü yığınları ise bu yeni egemenlerin sömürüsü altına gireceklerdi. Artık emperyalizm, böylesi bir talan planını sunabilecek ölçüde güçlü bir konum kazanmıştır ülkede.

Emperyalizmin, kırsal alanlara ve dolayısıyla emekçi köylülere yönelttiği pençesini ortaya koyan bir başka gösterge de tütün ekim alanlarındaki değişimlerdir. Esas olarak dışa dönük bir

³⁶ İ. Ortaylı, Agy., s. 64.

³⁷ T. Çavdar, Milli Mücadelenin Ekonomik Kökenleri, s. 77, İstanbul, 1974.

³⁸ Planın ayrıntıları için bkz. T. Çavdar, Osmanlıların Yarı-Sömürge Oluşu, s. 45-6, İstanbul, 1970.

hammadde olan tütünün ekim alanları şöyle bir değişim göstermiştir.³⁹

Yıl	Köy sayısı	Tütün ekicisi	Arazi (dönüm)	Üretim (ton)
1884	10.823	140.090	192.262	22.479.950
1903	11.522	171.300	632.966	48.985.430
1911	15.073	243.691	814.162	63.496.575

Geçen 27 yıl içinde tütün üretimi hemen hemen üç katına çıkmış, tütün ekimi yapılan arazi ise dört kattan fazla bir artış göstermiştir. Aşağı yukarı aynı şey pamuk, incir, ipek ve kenevir için de söylenebilir. Aradan geçen uzun bir zaman sonra bile, «köylerde üretilen ürünlerin önemli bölümünün tüketicileri, sinai bakımdan gelişmiş Avrupa ülkeleriydi.»⁴⁰

Kapitalist ilişkilerin ülke içindeki gelişimi de, eşitsiz gelişme yasasına uygun biçimde yürüdü. Bu eşitsiz gelişme süreci içinde, kırsal alanlarda kapitalist ilişkilerin tohumları yavaş yavaş yeşermekle birlikte, ülkenin büyük bir bölümünde, özellikle de Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde sözkonusu sürecin son derece yavaş bir ilerleme gösterdiği bilinmektedir. 20. Yüzyıl başlarında bile, köy ekonomisi, birçok yörede hâlâ kapalı ekonomi görünümündeydi. 1893 yılında demiryolu hatlarında yalnızca 51 bin ton hububat, 84 ton yağ, 2 ton sebze taşınmış olması bunu kanıtlamaktadır. Ayrıca demiryolu hatları da yaygın ve akılcı değildi. Para ve piyasa işlemleri toplam ekonomik etkinliklerin % 20'sini bile kapsamaktan uzaktı.⁴¹ «Köylü ancak kendi gereksinmesini sağlar. Pazara sürülen malların oranı % 2'yi geçmez»di.⁴² Bütün bunlar, o dönemde ülkede kapitalizmin büyük bir gelişme göstermemiş olduğunu kanıtlamaktadır. Çünkü, «iç pazarın gelişme derecesi, ülkedeki kapitalizmin gelişme derecesidir.»⁴³

Öte yandan, ülke gelirinin büyük bir bölümü tarım gelirlerinden oluşmaktaydı. Toplam gelirlere göre % 58'i oluşturan tarım gelirleri, kimi bölgelerde % 66'ya (Anadolu), % 68'e (Irak) dek çıkabiliyordu. Ülke nüfusunun % 82'si tarım kesiminde çalışıyor ya da geçiniyordu.⁴⁴

Kırsal alandaki nüfus, feodalizmin gelişmesi ve kimi yörelerde kapitalist eğilimlerin yeşermesiyle birlikte, daha keskin bir ayrışmaya uğramış, köylerde bile açık bir kapitalist sınıfsallaşma

³⁹ İ. Ortaylı, Agy., s. 65.

⁴⁰ Y. N. Rozaliyev, Türkiye'de Kapitalizmin Gelişme Özellikleri (1923-1960), s. 33, Ankara, 1978.

⁴¹ D. Avcıoğlu, Türkiye'nin Düzeni, C. 1, s. 89.

⁴² İ. Hüsrev, Türkiye'de Köy İktisadiyatı, s. 22.

⁴³ V. İ. Lenin, Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi, s. 52.

⁴⁴ T. Çavdar, Milli Mücadelenin Ekonomik Kökenleri, s. 118.

eğilimleri ortaya çıkmıştır. Birinci Dünya Savaşı'ndan hemen önceki dönemde (1913) derlenen bilgilere göre, çiftçi ailelerinin % 1'ini bulan büyük toprak sahipleri, derebeyleri toplam toprağın % 39'una, çiftçi ailelerinin % 4'ünü oluşturan zengin köylüler toplam toprakların % 26'sına sahip durumdadır. Orta ve az topraklı köylü aileleri, toplam çiftçi ailelerinin % 87'sini bulmakta, fakat toprağın ancak % 35'ine sahip bulunmaktadırlar. 80.000 topraksız köylü ailesi ise, toplam çiftçi ailelerinin % 8'ini buluyordu.

Köylerdeki kapitalistleşme eğilimlerinin, genellikle, Batı ve Güney Anadolu köylerinde görülmesine karşın, Doğu ve Güneydoğu Anadolu henüz feodal baskının karanlığında yaşıyordu. Sovyet araştırmacısı Vasilyevski'nin deyiimiyle, «Doğu illerinde, Kürdistan'da ve Akdeniz'in bazı bölgelerinde, henüz az bozulmuş doğal ekonomi temeli üzerinde çoban-kabile biçimi ve feodal bir düzen» hüküm sürmekteyken; Batı yöresinde, özellikle emperyalist şirketlerin yağma alanı durumuna gelen İzmir bölgesinde, bir yanda topraksız ve az topraklı köylüler ile, öte yanda zengin ve büyük toprak sahibi köylüler arasındaki çelişkiler yoğunlaşıyor, tarım makina ve araçlarının kullanımı geliyordu. Doğu'da feodal bir yapı gösteren ortakçılık, Batı'da da sürmekle birlikte, kapitalist çiftçiliğe ve proleterleşmeye yönelik bir işlev taşıyordu.

Köylü yığınlarının karşısındaki tehditlerden biri de, burjuvazinin bir kolu olan İttihatçılar'ın maceracı, saldırgan savaş eylemleriydi. Köylüler, nedenini bir türlü anlayamadıkları, Kafkasya dağlarından Yemen çöllerine dek uzanan haksız savaşlarda kırıdırılıyordu. Bu da, emperyalizmin ve yerli işbirlikçilerinin başka bir "armağanı" oldu köylülere. «Birinci Dünya Savaşı'nda bu oyunu, bu defa Alman emperyalistleri oynadı. Enver'lerin eliyle Türkiye'yi savaşa soktular.»⁴⁵ Bu savaşlarda onbinlerce köylü kırıdırıldı. Köylüler, hiçbir çıkarları olmayan bu emperyalist savaşlara katılmamak için direniyor, dağlara çıkıyor, ayaklanıyorlardı. «Halk, emperyalist savaşa karşı olduğunu ordudan kaçmakla ortaya koydu. Kaçanların çoğu silahıyla dağa çıkıyordu. İdamlar, kurşuna dizmeler, hiçbir şey bu direnişi kıramadı. Yeşilordu örgütü, gerillalar, çeteler çoğu bunlardan kuruldu. Emperyalist savaşa gitmeyenler, Kurtuluş Savaşı'na seve seve atıldılar.»⁴⁶

★
★

Kurtuluş savaşı yıllarına gelindiği zaman Osmanlı kırımının genel görünümü buydu. Önce Osmanlı yönetimi ve yerel ağaların, beylerin baskı ve sömürüsü altında olan ve sonra da, emperya-

⁴⁵ S. Üstünel, Güneşli Dünya, s. 108, İstanbul, 1977.

⁴⁶ İ. Bilen, Çetin Savaş, s. 13, İstanbul, 1978.

list çıkar ve hesapların nesnesi durumuna sokularak, emperyalist sömürünün çarkları arasına itilen emekçi köylüler, şimdi de, emperyalist güçlerin doğrudan işgali karşısında bulunuyorlardı. Ve emperyalizme, onun yerli işbirlikçilerine karşı, işçi sınıfının yiğit evlatlarıyla birlikte ayaklananlar da bu köylüler oldu. «Kurtuluş Savaşı'na silahla atılan köylü toprak bekliyordu. Derebeyliğin kökünden yıkılmasını kurmuştu. Köklü toprak reformu günün konusu olmuştu.»⁴⁷

Ancak bu savaşım, çeşitli nesnel ve öznel etmenlerden ötürü tam bir başarıya ulaştırılamadı, sonuna dek götürülemedi. Padişahlık yıkılmakla ve emperyalist işgal kırılmakla birlikte, emekçi halkın tam anlamıyla yönetime geçtiği, yepyeni bir demokratik düzen kurulamadı. Erk yeniden burjuvaziye ve toprak ağalarına, büyük çiftçilere geçti. Emperyalizm, yeni yöntemler kullanarak, ülkenin tüm zenginliklerini yeniden ele geçirmeyi başardı. İşçi sınıfının ve emekçi köylülerin baskı ve sömürülmesi, yeni biçimler altında ve daha ağır koşullarda sürdürüldü.

⁴⁷ Mustafa Suphi, derleyen Ö. Sağlam, s. 14; İstanbul, 1978.

★ BÜYÜK TOPRAK SAHİPLERİNE, TOPRAK AĞALARINA, TEKELLERE, BANKALARA, TEFECİ VE ARACILARA KARŞI SAVAŞTA İŞÇİ-KÖYLÜ BAĞLAŞIKLIĞI! TOPRAKSIZ KÖYLÜYE TOPRAK! KÜÇÜK ÜRETİCİDEN YANA TABAN FİYATLARI DEMOKRATİK KOOPERATİFÇİLİK! YIĞINSAL KÖYLÜ ÖRGÜTLENMESİ İÇİN İLERİ!

•

★ TEKELLERİN EGEMENLİĞİNİN KIRILMASI, ULUSAL EKONOMİNİN GELİŞMESİ İÇİN SAVAŞ!

•

★ SOSYALİZME AÇILAN İLERİ DEMOKRATİK DEVRİM İÇİN, ULUSAL DEMOKRATİK CEPHEDE BİRLEŞ!

Kesintisiz Devrim: Lenin'in Çözömlemesi ve Tarihsel Pratik

KONSTANTİN ZARADOV

- **Sosyalizm : Teori ve Pratik** dergisinin Ocak 1980 tarihli birinci sayısında, Konstantin Zarodov'un **Rusyanın Üç Devrimi ve Günümüz** adlı kitabının "Kesintisiz Devrim: Lenin'in Çözömlemesi ve Tarihsel Pratik" başlığıyla yayımlanan bölümünün İngilizcesinden yapılan çevirisini sunuyoruz. Konstantin Zaradov, dünya komünist ve işçi partilerinin teori ve enformasyon dergisi **Barış ve Sosyalizm Sorunları**'nın baş redaktörü ve Lenin'in sosyalist devrim teorisi, dünya devrimci süreci ve uluslararası komünist hareketi üzerine çeşitli incelemelerin yazarıdır.

Lenin'in kesintisiz devrim teorisi, özünde yığınları sosyalist devrime yönlendirmede ve bu devrimi utkuya ulaştırmada geçişsel (sosyalizme) devrimci süreçlerin teorisi ve yöntemidir.

İki dünya sistemi arasındaki savaşım ve bilimsel-teknolojik süreçler bağlamında, devlet-tekelci kapitalizminin daha da gelişmesine ilişkin olarak devrimci teorinin hâlâ yeterince incelenmemiş birçok sorunu vardır. Bunlardan birisi de: kapitalizmden sosyalizme devrimci geçişin, sosyalist devrimlerin yalnızca maddesel değil, toplumsal ve politik önkoşulları hızla olgunlaştığı halde, kapitalizmin yerini sosyalizmin alması neden "arka plana geçiyor" ve neden antitekel demokrasi savaşımı öne çıkıyor? Hiç de daha az önemli olmayan bir başka sorun, bu demokrasinin bütün gelişmiş kapitalist ülkeler için sosyalist devrime giden yolda zorunlu (ya da kaçınılmaz) bir aşama mı olduğu, yoksa bunun bazı ülkelerdeki verili koşullarda olanaklı yaklaşımlardan yalnızca biri mi olduğudur.

Bu sorular ve daha bir çokları sosyalist olmayan ülkelerin komünistlerin ve bilimsel sosyalizmin teorisiyle ilgilenen herkesin karşı karşıya olduğu sorulardır. Elbette bu soruların yanıtını ta-

rihin kendisinin vereceğini söyleyebiliriz. Ama devrimci teori, gelişmekte olan devrimci pratiğe daha da yakınlaştırılmadıkça devrimci teoriyle devrimci pratiğin gerçek bilimsel sentezi olanaksızdır. Komünistler, varolan durumda demokrasi ve sosyalizm savaşımına ilişkin sorunları ele alırlarken, tekrar tekrar Lenin'in teorik ve politik mirasına, demokratik sosyalist devrime gelişmesi teorisine ve bu gelişmeyi hızlandırmakta Lenin'in partisinin verdiği savaşıma başvuruyorlar.

Lenin'in Görüşünün Özü

Lenin'in demokratik devrimin sosyalist devrime gelişmesine ilişkin teorisini, devrimci geçişin yalnızca feodalizm ile kapitalizm arasındaki çelişkileri proletarya hegemonyası altında çözen ülkelere özgü bir biçimi olarak görürsek, o zaman bugün birçok sanayileşmiş kapitalist ülkelerde varolan durumla Lenin'in teorisi arasındaki bağı kurmak gerçekten güçleşebilir. Ama bu teorinin özü, genel olarak yerini devrimci yoldan yeni bir toplumsal sisteme bırakmaya hazır olan kapitalizmin farklı sosyo-ekonomik gelişmişlik aşamalarından sosyalist devrime en iyi yaklaşımı bulmak anlamında, yalnız ve ağırlıklı olarak feodalizmin ve onun kalıntılarının üstesinden gelmenin (birçok ülkede bu nokta günümüzde de bütün önemini koruyor olsa da) biçimlerini aramak değildir.

Devrimin kesintisiz gelişmesi düşüncesini Marks ve Engels ortaya koydular. Onlar üç temel aşamalı bir tez öne sürdüler: «Devrimin birinci aşaması, burjuvaziye yeten mutlakçılığın sınırlandırılmasıdır. İkinci aşama, "halka" —esas olarak köylülüğe ve küçükburjuvaziye yeten— cumhuriyetin kurulmasıdır; üçüncü aşama yalnızca proletaryaya yeten sosyalist devrimdir.»

Bu tez çok önemliydi, ama kesintisiz gelişme düşüncesi burada ancak en genel hatlarıyla ortaya konmuştur. Marks ve Engels bu düşüncüyü somut deneyime bağlamamışlardır, çünkü o sırada böyle bir deneyim yoktu: Marksizm'in kurucuları, bir sınıf olarak burjuvazinin feodalizme karşı verdiği savaşım ile ilerici bir gücü temsil ettiği ve utkusu ile sonul amacına ulaşan burjuva devriminde hegemonyayı elde tuttuğu tekel öncesi kapitalizm döneminde yaşadılar. Kapitalizm emperyalizm dönemine girince ve proletarya da onun eksenine haline gelince, kesintisiz devrim sorunu teori alanından deneyim alanına geçti ve somut bilimsel bir çözümlemeyi gerektirdi. Bu çözümlemeyi yapan Lenin oldu.

Burjuva devrimini mutlaka kapitalizmin uzun süre egemen olduğu bir dönemin izleyeceği yolu da o sıra sosyal demokratlar arasında derin köklere sahip geleneksel dogmayı kesinlikle çürütürken Lenin şöyle diyordu: «Demokratik devrimden sonra, derhal ve kendi gücümüz, sınıf bilinçli ve örgütlü proletaryanın gü-

cü oranında sosyalist devrime geçmeye başlayacağız. Biz kesintisiz devrimden yanayız. Yarı yolda durmayacağız.»¹

Burjuva demokratik devrimin sosyalist devrime gelişmesi teorisi ilk kez Lenin tarafından 75 yıl önce (1905) yazdığı ünlü kitabı **Demokratik Devrimde Sosyal Demokrasinin İki Taktiği**'nde eksiksiz bir biçimde ortaya kondu. Bu teoriyi birinci Rus devrimi (1905-1907) sırasında ve daha sonra yazdığı yapıtlarında daha da geliştirdi. Lenin'in çıkardığı sonuçlar kesintisiz devrim konusundaki Marksist düşünceyi daha da ileriye götürdü.

Önkoşullar ve Ölçüt

Lenin'e göre, yüzyılın başında Rusya'da kesintisiz bir devrimin, burjuva demokratik devrimin sosyalist bir devrime gelişmesinin olanaklılığını ve zorunluluğunu belirleyen koşullar nelerdi ve birinci aşamanın tamamlanmış olduğunu ve ikinci aşamaya geçişin başlamış olduğunu gösteren ölçütler nelerdi?

Lenin, Rusya'da demokratik devrimi gerekli ve olanaklı kılan şeyin, emekle sermaye arasında hızla keskinleşen çelişkiler, emperyalizme doğru büyüyen oldukça hızlı kapitalist gelişme ve birleşmiş bir endüstri proletaryasının ve ulus çapında güçlü bir işçi sınıfı hareketinin varlığı gibi yeni etmenler olduğuna işaret etti. Lenin, burjuva demokratik devrimle sosyalist devrimi yakınlaştıran nedenlerden sözederken büyükburjuvazinin ve feodallerin tüm muhalefet güçlerinin çekim merkezi proletaryaya karşı savaşında bağlaşıklık olduklarını göz önüne aldı. Dolayısıyla, daha devrimin demokratik aşamasında büyük sermayeye karşı şu ya da bu biçimde bir devrimci savaşım verilmeksizin, tüm feodal-toprak ağası kalıntılarının ardıcıl tasfiyesi kesinlikle olanaksızdı. Devrimin burjuva demokratik karakterine karşın, Lenin, tek ardıcıl devrimci sınıf olarak devrime yalnızca proletaryanın önderlik edebileceği ve etmek zorunda olduğu sonucunu çıkardı. Proletaryanın doğal bağlaşıklığı köylülüktür. Liberal burjuvazi karşıdevrimci bir güç olarak yalıtılmalıdır. Lenin'in daha 1905'de ortaya koyduğu ve kanıtladığı kesintisiz devrim teorisinin belli başlı tezleri bunlardır.

1905'i izleyen on yılda Rus emperyalizmi bütün tarihsel çelişkileriyle birlikte daha da gelişti. Rusya'da devrimci gelişmede yeni bir tırmanışın başlamak üzere olduğu Birinci Dünya Savaşı sırasında, Lenin'in, ekonominin vardığı düzey ve örgütlenme açısından sosyalizmin eksiksiz maddesel hazırlığı olarak tanımladığı devlet-tekelci kapitalizmi hızla olgunlaştı.

Rusya toplumunda demokratik aşamayla sosyalist aşamayı

¹ V. İ. Lenin, Toplu Yapıtlar, C. 9, s. 236-237.

kendi yapısı gereği tek bir devrimci süreçte birbirine bağlayan durum kısaca buydu.

Kesintisiz devrimin birinci aşamasından ikinci aşamasına geçişi belirleyen ölçüte gelince: Rusya'daki gelişme gösteriyor ki, bu hiç de basit bir sorun değildir ve somut bir durum içinde ciddi teorik çözümlemeyi gerektirir. Kalıplaşmış yaklaşımlar yanlışlara yol açar.

Oktobr devriminin hazırlanışı sırasında yazdığı **Nisan Tezle-ri**'nde Lenin şöyle diyordu: «Rusya'daki durumun şu andaki özgüllüğü, ülkenin devrimin birinci aşamasından —bu birinci aşama proletaryanın yetersiz sınıf bilinci ve örgütlenmesi yüzünden erki burjuvazinin ellerine bırakmıştır— erki proletaryanın ve köylülerin en yoksul kesimlerinin ellerine vermek zorunda olan ikinci aşamasına geçiyor oluşudur.»² Daha sonraki gelişmelerin sınıadığı ve kanıtladığı bu sonuç, Büyük Oktobr Devrimi'nin tarihini bilen okurlar için çok doğaldır. Ama devrimin henüz başlamakta olduğu bir sırada aralarında bazı Bolşevikler'in de bulunduğu Lenin'in birçok çağdaşı için bu hiç de böyle değildi.

Parti içinde 1917 Nisanı'nda açılan tartışma, teorik açıdan burjuva demokratik devrimin tamamlanmışlığının ölçütünün ne olacağı noktasında yoğunlaştı. Parti'de kendilerini “eski Bolşevikler” diye adlandıran Lenin'in karşıtları, yalnızca ülkede tarım sorununun tam anlamıyla çözülmemiş oluşunu değil, aynı zamanda Lenin'in 1905'te ortaya koyduğu «proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğü»nün de eksiksiz uygulanmamış oluşunu bir ölçüt olarak savunuyorlardı. Bunlara göre, devrimin birinci aşamasının tamamlandığını gösteren temel belirti «proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğü»nün eksiksiz kurulması olacaktı. Bunlar, Şubat 1917 devriminin 1905-1907 devriminin tam bir kopyası olmadığını, bu devrimin daha da ileri giderek eşi olmayan bir durum yarattığını göremediler.

Sorunun özü şuydu: Burjuva demokratik devrimin sosyalist devrime gelişmesine ilişkin Lenin'in ve Bolşevikler'in ortaya koydukları eski yol, şimdi kimsenin önceden göremeyeceği bir durumda uygulanmaya konulacaktı. Bu yeni durum, burjuva hükümetinin yanısıra, ortada bir başka otoritenin daha, proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğünün bulunmasıydı, ikili erkin varlığıydı. Ve Parti bu benzeri olmayan durumun içinden parlak bir başarıyla çıktı.

Bu deneyimin önemini değerlendirirken, Lenin'in Nisan 1917'de «şaşılacak derecede eşsiz» bir durum (ikili erk) olarak adlandırdığı şeyin, sonradan 20. yüzyılın hem utkan hem de yenik düşmüş birçok halk devrimlerinde de (elbette özgül bir biçimde) ortaya çıktığını unutmamalıyız.³

² V. İ. Lenin, Agy., C. 24, s. 22.

³ İkili erke benzer bir durum, örneğin Çekoslovakya'da devrim sırasında

Söz konusu olan elbette “nedensel” bir fenomen değil, devrimin ortaya çıkardığı ve belli koşullarda tekrarlanan bir durumdu. Bize göre bu, Bolşevikler’in deneyiminin ele alınmasını çok yerinde ve güncel yapıyor; her üç Rus devriminin birçok olaylarını boydan boya çözümlemeyi gerektiriyor.

Oportünizmin Savları

Lenin’in kesintisiz devrim yaklaşımının o sıra Rusya’daki ve öteki ülkelerdeki sağ ve “sol” oportünistlerin saldırısına uğraması çok doğaldı. Bunun belirtilmesi yalnızca tarihsel bir olguyu saptamak için değil, aynı zamanda ve daha da önemlisi, oportünistlerin 75 yıl önce öne sürdükleri savların özünün bugüne dek değişmeden kaldığını göstermek için de zorunludur.

Ülkedeki işçi sınıfı hareketinde oportünist, reformist bir çizip olan Rus Menşevikleri, 1917’ye kadar Lenin’in görüşlerini “çürütmeye” çalışırlarken 1905-1907’deki ilk Rus devriminin yenilgisini öne sürüyorlardı. Belli bir aşamada bu devrimin yazgısı, başarılı bir silahlı ayaklanmaya gelip dayanmıştı ve Bolşevikler de hiç duraksama göstermeden halkı silaha sarılmaya çağırmışlardı. Ama ayaklanma yenilgiye uğradı ve Menşevikler de bunu kendilerini haklı gösteren bir kanıt olarak yorumlayıverdiler. Bolşevikleri, «gelişmenin nesnel akışını» görmezden gelmekle suçladılar ve 1905 Aralık ayaklanmasını «tarihsel bir yanılğı» olarak göstermeye çalıştılar. Ama Lenin olayların gelişmesini çözümleyerek 1905-1907 burjuva demokratik devriminin başarı için gerekli nesnel koşullara sahip olduğunu ve bu devrimin sosyalist bir devrime dönüşebileceğini kanıtladı. Başarısızlığın temel nedeni, öznel etmenin yeterince olgunlaşmamış olmasıydı. Çarlık muhalefet güçlerini bölebildi. Ayrıca, liberal burjuvazinin ihaneti ve, daha

Şubat 1948’e kadar vardı. Çekoslovak komünistlerinin önderi Klement Gottwald Nisan 1945’de şöyle diyordu: “Tek başımıza biz yönetemiyoruz. Onlar da (burjuvazinin temsilcileri) tek başlarına yönetemiyorlar. Onlar bizsiz, biz de onlarsız yönetemiyoruz. Onların bizsiz yönetemeyişi, bizim onlarsız yönetemeyişimizden daha fazladır.”

Burjuvazi ile devrimci yığınlar arasındaki istikrarsız ve geçici bir “güçler dengesi” sonucu ortaya çıkan ikili erk, daha sonraki devrimlerde de vardı. Örneğin böyle bir durum Küba devriminin gelişmesinde belli bir dönem (1 Ocak 1959’dan Şubat 1959’un ortalarına kadar) sürdü. Bu durumun özgüllüğü şuydu: Hükümetin başında M. Cardona’nın (burjuva çevrelerinin temsilcisi, sonradan Playa Giron’daki işgali düzenledi) bulunmasına karşın, buna koşut bir başka otorite, gerçek bir otorite, Fidel Castro’nun önderliğindeki Asi Halk Ordusu da vardı. İkili erk, Fidel Castro’nun başbakan olmasıyla 16 Şubat 1959’da son buldu.

Şili’deki devrimin üç yılı boyunca da fiilen iki erk merkezi varolmuştur: Bir yanda devrimci güçlere dayanan Allende hükümeti, öte yanda sağcı burjuva partilerinin egemenliğindeki parlamento, gerici yargı ve eski devlet aygıtının öteki organları.

da önemlisi, sağlam bir işçi-köylü bağlaşıklığının yokluğu 1905-1907 devrimindeki tersliklerin önemli nedenlerindendi.

Oportünistlerin Lenin'in burjuva demokratik devrimin sosyalist devrime gelişmesi teorisini ikinci "çürütme" dalgası, çalkantılı 1917 yılına rastlar.

İkinci burjuva demokratik devrimin şubat 1917'deki etkisinden sonra, Lenin, yapıtlarında, hepsinden önce de ünlü **Nisan Tezleri**'nde, burjuva demokratik devrimin sosyalist devrime gelişmesinin yolunu çizdi. Ama İkinci Enternasyonal içindeki oportünistler ve Rus Menşevikleri, bir kez daha, Lenin'i Rusya'nın gelişmesinde kaçınılmaz kapitalist aşamayı atlamayı istemekle suçladılar. Bunların savına göre, demokratik devrimin ardından proletaryanın sosyalist devrim için yeterince "olgunlaşması" için, Rusya'nın yıllar ve yıllarca sürecektir burjuva egemenliğine gereksinimi vardı. Bu teze uygun olarak, oportünistler, Rusya'da sosyalist devrimin etkisi olanağını genel olarak bir yana bırakıyorlardı. Ve Ekim devrimini etkuya ulaşınca da, onlar bu etkuyu "yasaya aykırı" ilan ettiler.

Ekim devriminin sosyalist bir devrim olduğunu ve onun insanlık tarihinde yeni bir çağ açtığını "kabul etmeme"nin teorik temelinde, Marks'ın kesintisiz devrim düşüncesini kavrayamamak ve emperyalist dönemde demokratik aşamayla sosyalist aşama arasındaki ilişkinin devrimci sürecin önemli bir özelliği olduğunu kabul etmemek yatıyordu.

Rus menşeviklerinin ve İkinci Enternasyonal önderlerinin izinden yürüyen modern antikomünistler, reformistler ve sağ oportünistler, Ekim devriminin "yasaya aykırı" olduğu savını, devrimin kesintisiz gelişmesini ve devrimin demokratik aşamasından doğrudan doğruya, beklemeden sosyalist aşamasına geçiş yasalarını yadsıyan savları yineleyip duruyorlar.⁴ Lenin'in kesintisiz devrime ilişkin görüşleri, demokrasi savaşımını önceliği olan bir görev olarak doğru bir biçimde değerlendiren, ama, aynı zamanda sosyalist dönüşümleri gerçekleştirmenin ancak uzak bir geleceğin işi olduğunu vurgulayanlar da Lenin'in kesintisiz devrime ilişkin görüşlerini fiilen yadsımış oluyorlar.

"Sollar" Lenin'in kesintisiz devrim teorisine karşı çıkarlarken farklı savlar kullandılar. Bunlar devrimin burjuva demokratik aşamasıyla sosyalist aşamasını fiilen özdeşleştirdiler ve birinci aşamayı atlamaya çalıştılar. "Sol" oportünizmin türlerinden biri, Troçki'nin "sürekli devrim" teorisiydi. Troçki, köylülüğün devrim-

⁴ Nitekim, G. Scheuer Avusturya'da çıkan Die Zukunft adlı dergide yayımlanan bir yazısında, Lenin'in ve arkadaşlarının, Marks ve Engels'in ortaya koydukları gelişmenin nesnel yasalarını "hasır altı" etmeye ve feodal Rusya'da kaçınılmaz olan kapitalist dönemi "atlamaya" çalıştıklarını iddia ediyor. (Die Zukunft, No. 6-7, 1967, s. 9.)

ci potansiyelini yadsıdı ve işçi sınıfının köylülüğe önderlik edemeyeceğini, yalnızca öteki ülkelerin proletaryasının desteğine güvenmek zorunda olduğunu savundu. Troçki Rusya'daki devrimin utkusu için tek şansı, devrimin hiç değilse gelişmiş kapitalist ülkelerde bir dünya devrimine dönüşmesinde görüyordu. Dünya devrimi gerçekleşmezden önce Rusya'da sosyalist kuruculuk sorunu ona göre saçmaydı.

Troçki Rusya devriminin ve Rusya proletaryasının gücüne, Rusya'nın devrimci halkının sosyalizmi kurma yeteneğine inanmıyordu. Bu konuda uluslararası komünist hareketin emektarı R. Palme Dutt, Rus devriminin yardımına koşmazsa devrimi yenilgiye mahkum edeceği söylenen Avrupa proletaryasından destek (ki, Troçki'ye göre bu kurtuluşun tek yoluydu) yerine, bunun tersinin olduğunu yazıyor: Güçlü bir sosyalist devlet haline gelen Sovyetler Birliği, bir zamanlar sosyal demokratların ardından giderek faşizmin pençesine düşen Batı Avrupa proletaryasını kurtardı.

Troçki'nin bozguncu konumu, onu kaçınılmaz olarak uluslararası işçi sınıfına ihanete, ilk sosyalist ülkeye ve uluslararası komünist harekete saldırmaya götürdü. Troçki ve daha sonra onun izinde gidenler, Sovyetler Birliği'ni zayıflatmaya ve sosyalizmi yenik düşürmeye çalıştılar. Troçkizm böylece dünya emperyalizminin suç ortağı oldu.

Tarihin Sınavı

Lenin'in kesintisiz devrimin ve onun aşamalarının önkoşullarına ve özüne ilişkin düşünceleri yalnızca Rusya'da parlak bir biçimde gerçekleştirilmekle kalmadı. Bu düşünceler, aynı zamanda, Rus devrimlerinin ve Ekim devriminin etkisinin altında özellikle büyük boyutlar kazanan devrimci harekette önemli bir rol oynadı. Rusya'daki sosyalist devrimin ardından, Batı'daki sınıf savaşları içinde, iki devrimci aşamanın birbirinin içine geçmesi çok belirgin bir eğilim haline geldi. Nedir ki, Batı'da Ekim devrimini izleyen devrimler, kimi tarihsel nedenlerden ötürü, ya sosyalist aşamaya ulaşamadılar, ya da ulaşırsalar bile (1919'da Macaristan'da olduğu gibi) kök salamadılar.

Demokratik devrimin sosyalist devrime dönüşmesi için elverişli koşullar İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yine doğdu. Birçok ülkede faşizme karşı savaşım çoğu durumda köklü toplumsal dönüşümler belgisi altında gelişen, böylelikle de proletaryayı doğrudan doğruya erki ele almakla ve sosyalist reformları başlatmakla karşı karşıya getiren ulusal demokratik kurtuluş hareketlerinin doğmasına yol açtı. Birçok Doğu Avrupa ve Asya ülkesinde demokratik devrim sosyalist aşamaya ulaştırıldı. Özel tarihsel koşullara bağlı olarak, kimi ülkelerde antifaşist savaşımın doğru-

dan doğruya sosyalist devrime geçiş durumu doğdu. Bulgaristan'daki 9 Eylül 1944 devrimci ayaklanması proletaryanın erki ele almasıyla sonuçlandı. Yugoslavyalı komünistler, Hitler'in 22 Haziran 1941'de Sovyetler Birliği'ne saldırmasından sonra gelişen ve dört yıl süren ülkeyi faşizmin boyunduruğundan kurtarma savaşımının aynı zamanda bir sosyalist devrim olduğunu belirtiyorlar. Lenin'in demokratik devrimin sosyalist devrime gelişmesi teorisi, Küba'nın ve Laos'un özgül koşullarında da doğrulandı. Kesintisiz devrimin özellikleri gittikçe sıklaşan bir biçimde sosyalist yönelimli gelişmekte olan ülkelerde ortaya çıkıyor. Bunlardan kimileri kararlılıkla ardıcıl kapitalist olmayan gelişme yolunu tutmuşlardır ve sosyalist dönüşümleri başlatmanın politik, ekonomik ve toplumsal önkoşullarını hazırlıyorlar.

Bir başka deyişle, devrimci hareketin gösterdiği bütün farklılıklara karşın, Lenin'in teorisi bir çok ülkede doğrulanmıştır.

Ama devrimci hareket her yerde başarıya ulaşmadı. Örneğin İtalya'nın, Fransa'nın ve öteki Avrupa ülkelerinin emekçi halkları kendi kurtuluş hareketleri sırasında önemli demokratik kazanımlar elde ettiyseler bile, bu ülkelerin emperyalistleri, ABD'nin desteğiyle, devrimci sürecin daha da gelişmesini önleyebilmişler ve birçok durumda işçi sınıfının kazanmış olduğu konumları sarsabilmişlerdir.⁵

Bugünkü Aşamanın Özgüllüğü

Bugün emperyalist ülkelerdeki komünist partilerinin strateji ve taktikleri, emperyalist dönemde proletaryanın savaşımının ayırdedici özelliklerine ve ardıcıl demokrasinin kendi doğal aşaması olan sosyalizme dönüşmesi için savaşıma ilişkin Lenin'in çözümlmelerine dayanıyor. Emperyalist ülkelerdeki ekonomik ve politik gelişmeleri çözümleyerek emperyalizmin ekonomisi ile politik demokrasi arasında çelişki olduğu sonucuna varan, Lenin oldu. Emperyalizmin demokrasiyi yadsımasıyla halkın demokrasi için savaşımı arasındaki çelişkiyi çözmek, tekelci kapitalizm altındaki savaşımın demokratik aşamasının temel içeriğidir. Lenin'in ve Bolşevikler'in demokrasi ve sosyalizm için verdikleri savaşım sırasında da bu böyleydi. Bugün de durum temelde budur.

Komünist partileri, savaşımın strateji ve taktiklerini formüle ederlerken, bugünkü durumun, Lenin'in kesintisiz devrim teori-

⁵ Palmiro Togliatti şöyle yazıyordu: "Savaşın sona ermesinden sonra İtalya'da öyle bir durum doğdu ki, oldukça kolay bir biçimde erki ele alabilir ve sosyalist bir toplumu kurma işine girebilirdik. Halkın ezici çoğunluğu bizi destekler ve izlerdi. Ama o sırada İtalya, Amerikan ve İngiliz kuvvetlerinin işgali altındaydı ve Anglo-Amerikan kuvvetlerine karşı bir silahlı ayaklanma yalnız saçma olmakla kalmayacak, yenilgiye de uğrayacaktı."

sinin yeni koşullara ve tek tek ülkelerin özgüllüklerine uygun olarak daha da geliştirilmesini gerektirdiğine inanıyorlar.

Özellikle, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfının genel demokratik görevleri, birinci Rus devriminde olduğu gibi, emekçi halkın savaşımının aldığı antifeodal yönelimle değil, herşeyden önce antitekel yönelimle belirleniyor. Öncelik, tekelci sermayenin egemenliğinin önce sınırlandırılması ve sonra ortadan kaldırılması, ekonominin kilit kollarının devlet iyeliğine geçirilmesi, emekçi halkın her düzeyde yönetime katılması, enflasyona ve işsizliğe karşı emekçi halkın dirimsel çıkarlarını koruyacak etkin önlemlerin alınması, demokratik hakların korunması ve genişletilmesi, vb. gibi görevlere veriliyor. Bu görevler aynı anda değil, kesin bir ardılıkla yerine getirilebilir. Birçok Marksist'in bugünkü koşullarda demokratik aşamanın birkaç evreyi içereceğine inanmalarının nedeni budur.

Tek tek ülkelerde komünist partilerinin işçi sınıfını ve bağlaşıklarını toparlayarak onların savaşımını doğrudan doğruya sosyalist devrimin utkusuna götürebileceği bir durum da gelişebilir. Bu devrim, biçim ve yöntem olarak elbette Rusya'daki sosyalist devrimden çok farklı olacaktır. Ama temel amaç bakımından —sömürücülerin erkinin yerine sömürülenlerin, proletaryanın ve tüm emekçi halkın yönetiminin geçmesi bakımından— bu devrim, Büyük Ekimbr Sosyalist Devriminin bir tekrarı olacaktır.

★
★★

Demek ki, modern devrimci savaşım, bundan 75 yıl önce 1905-1907'deki birinci Rus devriminin potasında ilk kez sınanan ve gelişmesi içinde ard arda demokratik aşamadan ve sosyalist aşamadan geçen Lenin'in kesintisiz devrim teorisini gittikçe daha çok doğruluyor. Bu savaşımın kendisi de, Marksist-Leninist devrim teorisinin daha da gelişmesi için, devrimin kesintisiz sürmesini sağlayacak etmenlerin ortaya çıkması için malzeme sağlıyor.

★ **DİSK'İN BİRLİĞİNİ, SINIF VE YİĞİN SENDİKACILIĞI TEMELİNDE GÜÇLENDİRELİM! DİSK, TÜRK-İŞ VE BAĞIMSIZ SENDİKALARIN İŞÇİ SINIFININ ÇIKARLARI TEMELİNDE EYLEM BİRLİĞİ!**

•

★ **EMPERYALİST KARIŞMA GİRİŞİMLERİNE VE ANTİSOV-YETİZM KAMPANYASINA KARŞI, AFGANİSTAN DEVRİMİ VE HALKIYLA DAYANIŞMA BAYRAĞINI YÜKSELTELİM!**

KOMÜNİST VE İŞÇİ PARTİLERİ'NDEN HABERLER

Endonezya Komünist Partisi Kopkamtib'i Yanıtlıyor

Endonezya Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin Bildirisi

- Endonezya Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin, Kopkamtib'in (Güvenlik ve Düzeni Sağlama Komutanlığı; özel yetkilerle donatılmış baskıcı askersel organ) 30 Eylül 1965 Hareketi'ne ilişkin bir "Beyaz Kitap" yayımlamasıyla ilgili olarak çıkardığı "Bildiri"yi aşağıda sunuyoruz.

Endonezya Komünist Partisi savaşa devam ediyor!

O'nun amacı açıktır: Bağımsız, demokratik bir Endonezya yaratmak ve Endonezya halkının kendi yazgısının efendisi olacağı, insanın insan tarafından sömürülmeyeceği bir toplum kurmak.

Komünist Partisi bu ereğe ulaşmak için izlemesi gereken yolu biliyor: Bu, özgürlük, demokrasi ve toplumsal ilerleme için, emperyalizm ve gericiliğe karşı savaşılan tüm güçleri tek bir cephede birleştirme yoludur.

Bu amaçlar sömürücü sınıflarda şiddetli bir nefret duygusu uyandırıyor. Endonezya, 1965'den bu yana, halkımızı emperyalistlerle birlikte acımasızca sömüren bürokrat burjuvazi (kabirler) tarafından yönetiliyor. Devlet aygıtı bunların dar bencil sınıfsal çıkarlarına bağımlı kılınmış olup, her direnişi, her özgür düşüncüyü boğazlıyor. Bugün Endonezya'da özgürlük yalnızca yabancı emperyalistler ve onların suç ortakları —askersel ve sivil kapitalist bürokratlar— için vardır. Bu, emekçileri sömürüp yağmalama, onların olanca güçleriyle çalışmalarından en yüksek kârı vurma özgürlüğüdür.

Komünist Partisi, savaşımını enbaşta emperyalizme ve onun ajanı kabirlere karşı yöneltiyor. Bu nedenle kabirler ve onların "politik kaymak tabakası" Endonezya Komünist Partisi'ni baş düşman olarak görüyorlar. EKP'ne askersel, polisiye, politik ve ideolojik saldırılarının aralıksız süregelmesi bundandır. Sözümona "yeni düzen", EKP'ne leke sürmeye ve ulus karşıtı bir güç gibi göstermeye çalışıyor. Halka ve yeni yetişen kuşağa Komünist Partisi'nin görünümü ve amaçları hakkında, savaşım yöntemleri

hakkında çarpıtılmış bir fikir aşılama çabasıyla, yıllardır Endonezya halkına yalan söylüyor. “Yeni düzen”in aşağılık uşakları, kirli emelleri için, 30 Eylül 1965 olaylarını özellikle geniş ölçüde kullanıyorlar.

Parti, uğrunda savaş verdiği soylu davanın kaçınılmaz utkusuna inanıyor. Parti, bu savaşında Endonezyalıların geniş kesiminin —işçi sınıfı, köylüler, aydınlar, gençlik, ulusal bağımsız üreticiler, ordunun yurtsever kesimi ve öbür katmanlar— desteğini giderek daha büyük ölçülerde kazanacağına inanıyor. EKP’nin Endonezya halkının çıkarlarından başka bir çıkarı yoktur; çünkü komünistlerin çıkarları halkın ve ulusun çıkarlarıyla çözümezcesine bağlıdır. Komünistler büyük bir ulusal güçtür. Onlar tam ulusal ve toplumsal kurtuluş için savaşırlar. Yüce komünist ülkülere çamuratmaya çalışan düşmanlarımız bile, Endonezya’da halk savaşının bütün aşamalarında komünistlerin politik ve ekonomik bağımsızlık, demokrasi, barış ve toplumsal adalet için geniş ulusal hareketin en savaşkan, en ardıcıl müfrezelerinden birini oluşturduğunu gizlemiyorlar. Komünistlerin bağrındaki enternasyonalizm, halkımızın özgürlük ve mutluluğu davasıyla, onu uluslar topluluğu içinde layık olduğu bir yere oturtma arzusuyla birleşiyor.

Geçenlerde Kopkamtib, 30 Eylül 1965 Hareketi’ne ilişkin bir Beyaz Kitap yayımladı. Amacı, “yeni düzen”i tepeden tırnağa bulanmış olduğu kandan temizleyip aklamak; tarihi yine çarpıtarak, 1965 olaylarının suçunu Komünist Partisi’nin üzerine yikmaktır. Ayrıca, Kopkamtib, gerçek suçluları gizlemeyi, despotizm ve şiddeti yasa ve düzen kılıfıyla örtmeyi ve şiddet biçimlerindeki değişiklikleri bir insancılık gösterisiymiş gibi sunmayı amaçlıyor. Son olarak, bu kitapta Kopkamtib, kendi anayasaya aykırı varlığını ve General Suharto zamanında sözümona “yeni düzeni” yaratmak için giriştiği gerici faaliyeti aklamak istiyor.

Partimiz’e yöneltilen karalamaları defalarca geri çevirdik. Bu kez de EKP Kopkamtib beyzadelerinin suçlamalarını yanıtlamak niyetindedir. Ama seslenişimiz “yeni düzen”in uşaklarına —baştan aşağı düzmece olan bu paçavranın üreticisi, meslekten yalancılara— değildir; Endonezya halkına, Endonezya’nın ilerici güçlerine, namuslu milliyetçilere ve yurtsever dindarlara sesleniyoruz.

Onlara 1965’de ve daha sonra gerçekten neler olup bittiğini, Hareket’e katılanların ve ona karşı olanların ne gibi görevler üstlendiğini anlatacağız. Komünistler bu olayların gerçek yüzünü halka ilk kez 1967’de, “Endonezya Devrimi’nin Doğru Yolu İçin” adlı bir bildiriyle anlattılar. O günden bu yana günışığına çıkan gerçekler gerici egemen rejimin propagandacılarının başlıca savını bir kez daha çürütüyor. Bu sav, 30 Eylül Hareketi’ne, sözümona bir darbeye erki ele geçirme ve Başkan Sukarno’nun yasal

hükümetini devirme niyetindeki Endonezya Komünist Partisi'nin önyayak olduğu, örgütlediği ve harekete geçirdiği yolundadır. Öyleyse, bu uydurmacaya karşı gerçeğin silahını doğrultalım. Bizim halktan gizlimiz-saklımız yok. Bırakın dış dünya da gerçeği öğrensin. Beyaz Kitap'ın içeriğinden görebildiğimiz kadarıyla, gerçeklerden korkan, halk düşmanı "yeni düzen" ve onun uzantısı Kopkamtib'dir.

1 Ekim 1965 Olaylarının Öncesinde Ne Vardı?

EKP'nin Başkan Sukarno'nun politikasını, onun "güdümlü demokrasi" rejimini desteklediği herkesçe biliniyor. Şimdi buna yanlışlık deniyor. Evet, biz o rejimde Endonezya halkına yararlı olumlu yanların ağır bastığını savunuyoruz, her zaman da savunmuşuzdur. İşte bu nedenle, EKP bu büyük yurtseverin, Sukarno'nun başını çektiği "güdümlü demokrasi"yi desteklemekte haklıydı. Şurası kesindir ki, rejimin zayıf yanları da vardı. Ekonomik programları ağır bir başarısızlığa uğradı. Bunun nedenleri çeşitliydi; Sukarno'nun ideolojisinin küçükburjuva niteliği de bunlar arasındadır. Bu, hepsinden önce sınıf savaşımının yadsınması ve "bütün güçleri" birleştirme, "genel" ulusal birliği sağlama ve kompradorları, kabirleri ve kırsal yarı feodal unsurları, yani çıkarları doğrudan çatıştığı için baltalama çabalarıyla Sukarno'nun programlarını boşa çıkaran güçleri ilerici sosyo-ekonomik yenden kuruluşa çekme yönünde ütopyacı bir uğraşa girilmesi sonucunu verdi. Bu yüzden kapitalist bürokratlar "güdümlü demokrasi"de konumlarını güçlendirdiler; sonra da askersel gruplarının aracılığıyla Endonezya'nın tüm devlet erkini ellerine geçirdiler.

Birkaç olayda Komünist Partisi "güdümlü demokrasi"nin zaaflarını eleştirmekte yetersiz kaldı. Bu enbaşıta, Endonezya'nın ilerici politikasının düşmanlarıyla savaşmakta ve bu politikanın sürekli uygulanışını ilerletmekte yeterince ardıcıl olamayışı için geçerlidir. Ama bugün kabirler ve onların uşakları, ikiyüzlülükle, EKP'ni, Başkan'ı aşırı övgülere boğmakla suçlaması üzerine, o zamanlar Parti'mizin ağzından çıkan her eleştirici söze saldıranların, ikiyüzlülükle Parti'mizi "devrimin yüce önderi"ne sadakatsizlikle suçlayanların kendileri olduğunu anımsatmak isteriz. Onlar EKP'ne, Başkan Sukarno'yu eleştirilerden korumak için saldırmıyorlardı. Bu uyduruk bir bahaneydi. EKP'ye hâlâ olduğu gibi halkın devrimci enerjisinin, savaşkan antiemperyalizmin ve sosyalist yeniden kuruluş özleminin taşıyıcısı olduğu için hücum ediyorlardı.

"Güdümlü demokrasi", onu kendi amaçları için sömüren kapitalist bürokratları tasfiye etmekte yetersiz kaldı. Öte yandan, askersel ve sivil kabirlerin de devlet aygıtının tam kontrolünü ele geçirme ve ulusun yazgısı üzerinde erkin tümüne sahip olma hırs-

larını tatmin etmeye güçleri yetmiyordu. Bunu öncelikle ülkenin en etkili politik güçlerinden biri olan Endonezya Komünist Partisi önlüyordu. Bunu EKP'nin yanında yeralan milyonlarca üyeli örgütler önlüyordu. Bunu ülkenin yasal başkanı Sukarno'nun görüşleri ve politikası önlüyordu. Bu yüzden "güdümlü demokrasi", kapitalist bürokratların ve aralarında en güçlü, en aktif fraksiyonun, vurucu tugayın —ordu generalleri grubu— işine gelmiyordu.

"Güdümlü demokrasi"ye, onun yerine bürokrat burjuvazinin kılıfsız ve tam egemenliğini geçirmek amacıyla açılacak bir saldırı, ancak anayasaya aykırı yollardan, yasal başkanı erkten indirerek ve yasal, anayasal bir güç olan Komünist Partisi'ne vurarak gerçekleştirilebilirdi. Böylece kabirler ve ordu generalleri kligi, en sonunda bir darbe düzenleyerek, yasal hükümeti ve onun başı Başkan Sukarno'yu devirmeye karar verdi.

1965 yazında "güdümlü demokrasi"ye ve Komünist Partisi'ne karşı birlikte savaşmak üzere biraraya gelen ordunun üst kademesi saldırıya geçti. Eyaletlerde etkili bir güç elde eden generaller Başkan'ın buyruklarını dinlememeye başladı. Başkan Sukarno, Endonezya'da devlet sistemini zorla değiştirmeyi amaçlayan, emperyalist gizli servislerle bağlı bir komplocular örgütü olan Generaller Konseyi'nin varlığını böyle öğrendi. "Yeni düzen" ve onun propaganda aygıtı, Generaller Konseyi diye birşeyin varolmadığını ileri sürüyor. Üstelik Yarbay Untung'un yargılanmasına ilişkin resmi tutanaklar Generaller Konseyi'nin varlığını doğrulamasına karşın; herhalde askersel üniforma giymiş kabirler o sıralar başka bir isim kullanıyorlardı. "Beyaz Kitap"a göre de Generaller Konseyi'nin varlığını, 26 Mayıs 1965'de General A. Yani doğrulamıştır. Ama, bir askersel darbe düzenlemek ve böylece amaçlarına ulaşmaktaki canice halk düşmanı çıkarlarının biraraya getirdiği bu adamların kendilerine ne isim verdikleri önemli değil. Grup vardı ve faaliyette bulunduğu çürütülmez bir gerçektir.

Generaller Konseyi tasarılarını gerçekleştirmenin zor olduğunu biliyordu: Sukarno'nun ülke ve ordudaki saygınlığı son derece yüksekti. Ona karşı açıktan açığa yöneltilecek bir saldırı yığınlar ya da ordu tabanı arasında destek bulamayacaktı. Bunun yanı sıra, Başkan, Endonezya halkının antiemperyalist ruhunun temsiliydi. Ama Sukarno'nun düşmanları, devlet başkanının, Endonezya Komünist Partisi'ni antiemperyalist savaşında politik başlaştığı olarak gördüğünü çok iyi biliyorlardı. Bu koşullarda EKP'ne vurulacak bir darbe, aynı zamanda devrimin büyük önderi ve silahlı güçlerin başkomutanı olan Başkan'a da vuracaktı. Bu yüzden askersel kabirlerin planları EKP ile Başkan'ı birbirlerine düşürmek, sonra da Başkan'ı koruyor görünerek Parti'ye vurmak hedefinde odaklaştı. Burdan kalkarak saldırıyı geliştirmek ve mil-

liyetçi hareketin sol kanadına vurmak, erki Başkan'ın elinden almak ve ülkenin politik doğrultusunu kökünden değiştirmek planlanıyordu.

Başkan bu planları gördü. Generallerin canice niyetlerini suya düşürmek ve gerekirse onları zorla bastırmak için kime güvenebilirdi? Başkan EKP, Ulusal Parti ve Partindo (Partai Indonesia) gibi ilerici partilere, silahlı güçlerdeki ilerici milliyetçilere ve Bung Karno'ya kişisel olarak bağlı politik grup ve bireylere güvenebilirdi. Hainleri püskürtmek için bunların desteğine belbağladı. Devlet başkanı, yasaların desteğine ve bu yolda devlet sistemini, anayasayı ve devlet ideolojisini generallerin komplo tehdidinden korumak üzere harekete geçmek için sağlam dayanaklara sahipti. Ama bu noktada Bung Karno'nun zaafı feci sonuçlar doğurdu: Küçükburjuva görüşlerin etkisinde kalan Karno, yığınlara seslenmeyerek, bir karşı-komplo yöntemini, "üst kademede temizlik" yöntemini seçti.

Bung Karno, haklı olarak Komünist Partisi'nin yardımına belbağlayabilirdi. Başkan Sukarno'yla işbirliğini, onun politikasının ilerici yönlerini desteklemeyi ve dolayısıyla onu gericilere karşı savunmayı öngören Komünist Partisi'nin politik çizgisinde böyle bir yardımın kaynağı vardı. İnaniyoruz ki, EKP yönetimi sağ komployu püskürtmek için vargücünü harcamakla yükümlüydü. Endonezya devriminin çıkarları bunu gerektiriyordu.

Ama o kritik ortamda EKP'nin kimi yöneticileri bu görevi yerine getirmelerini önleyen bir yöntem seçtiler. D. N. Aidit ve EKP MK Politik Bürosu'nun Yürütme Komitesi'ndeki kimi çalışma arkadaşları, Parti'ye ve emekçi yığınlara seslenecekleri, devrimin kazanımlarını korumak için onları derleyip toparlayacakları yerde, yalnızca Başkan'ın planladığı girişimleri desteklemekle yetindiler. 1 Ekim günü erken saatlerde D. N. Aidit Halim Hava Üssü'ne götürülerek, tümüyle yalıtıldı ve ne Başkanla ne de kendi Parti aygıtıyla hiçbir bağlantısı kalmadı. Üç milyonu aşkın bir üye gücüne sahip bulunan EKP özünde bir örgüt olarak olaylarda herhangi bir yer almadı. EKP yönetimi de 1 Ekim olayları sırasında Parti'ye çağrıda bulunmadı, yalnızca "politik alanı Başkan Sukarno'ya emanet etmesi"ni istemekle yetindi.

Parti liderleri böyle davranmakla, Bung Karno'nun küçükburjuva sınırlamalarını aşamadı. Ve bu rastgele değildi. O sıralar EKP'ne sızmış olan Maocu fikirlerin zehirli etkisinin sonucuydu. Maoculuğa özgü yığınlara inançsızlık, Parti sıralarına güvensizlik ve Parti'nin emekçilere öncülük rolünün yadsınması burada mantıksal ürünlerini verdi. Üst kademelerde girilen eylemler mutlaklaştırıldı ve desteklendi, ulusal sorunların çözümü saray muhafızlarına bırakıldı. Mao'nun karşıdevrimci ve halk düşmanı görüşlerinin etkisi altına giren EKP yönetimi, Parti'yi ve tüm emek-

çileri gericiilere karşı biraraya toplamaktan yoksun kaldı. Biz, belgelerimizde geçmişteki olayları çözümlerken, Parti'mizin kimi yöneticileri Çin halkı ve başka halklar için olduğu kadar, Endonezya halkı için de zararlı sonuçlar veren Maocu dogmalara körükörüne bağlı kaldıkları için, nazik anda Parti'mizin harekete geçemediğini belirtmiştik. O günden bu yana geçen yıllar, Maoculuğun, etkisine aldığı parti ve hareketleri ya çöküşe ya da ağır yenilgilere götürdüğünü göstermiştir.

Bung Karno'nun generallerin darbesini önleme girişiminde belbağladığı gruptaki kimi unsurlar bu harekete yalnızca bulanık suda avlanmak ve kendi bencil çıkarlarını ilerletmek amacıyla katılmıştı. Bunlar "kariyerist askerler", yani Generaller Konseyi'ndeki komploculardan bir basamak aşağıda yeralan kabir generalleriydi. "Kariyerist askerler" yüksek kademedeki generallerin antikomünist görüşlerini ve ayrıca Endonezya'da kapitalizmin ve kabirlerin geleceğine gösterdikleri kaygıyı paylaşıyorlardı. Ama bir süre için Başkan'a açıktan karşı çıkmaktan kaçınıyorlardı; bu yüzden de Başkan onları "politikadan uzak, dürüst askerler" sanıyordu. Bu "kariyerist askerler", olayları yakından izlediler, savaşın hertürlü sonucunu kendi ilerlemeleri, zenginleşmeleri ve dolayısıyla politik kariyerleri için kullanmak üzere temkinle beklediler. Komployu önleme girişimi başarılı olursa, buna katılmaları, ordunun üst kademelerine yükseltilmeleri umudunu vaadedecekti. Öte yandan Başkan, onların yardımı olmaksızın ordunun bağlılığına güvenemiyordu. General Suharto'nun yönetimindeki Ordu Stratejik Yedekler Komutanlığı (Kostrad) ile Jakarta askersel garnizonundaki birlikler için bu düşünce özellikle geçerliydi. "Kariyerist askerler" hatırısayılır bir güce sahiptiler. Askersel karşıhaberalma örgütünün tüm temsilcilikler ağını kontrollerinde tutuyorlardı. Örneğin 30 Eylül olaylarından kısa bir süre önce askersel gizli servisin enaz 2.000 ajanının Parti'ye sızmayı başardığı ortaya çıkarılmıştır. Jakarta garnizonu başkomutanlığının paralı bir ajanı olan Şam Bin Kamaruzaman'ın yönettiği sözümona EKP MK Özel Bürosu'nda da ajanlar vardı (Kamaruzaman'ın gizli servisteki üstü, Binbaşı Suganda'ydı).

Başkan Sukarno güçler dengesini kendinden yana değiştirmeyi umuyordu: Dağıtılan hükümetin yerine Başkan'a karşı ve gerici unsurların yeralmayacağı yeni bir hükümet kurulacaktı. Başkan, alışkanlık edindiği gibi, bu değişikliği de zaman olgunlaşınca dek günışığına çıkarmamaya ve kendisi açısından riski en aza indirerek gerçekleştirmeye karar verdi. Ama Başkan'ın taktiği yandaşlarının konumunu özellikle tehlikeli bir konuma soktu. Başkan, kendini uzak tutmakla, bilinçsiz olarak komplocuların kendisine kendi sadık yandaşlarıyla birlikte karşı çıkmaları için gerekli koşulları yarattı.

1 Ekim 1965'de Ne Oldu?

Cakrabirava cumhurbaşkanlığı muhafız alayına, Kostrad ve Hava Kuvvetleri birliklerine kendi subaylarının yönetiminde, Başkan'ın bilgisi dahilinde olarak, Jakarta'daki yüksek ordu komutanlığından yedi generali tutuklama emri verildi. Tutuklanan generaller devlet başkanı tarafından hain ve komplocu olarak yargılanacaktı. Ayrıca Başkan'ın yönetiminde yeni bir erk organı, Devrim Konseyi'nin kurulması planlanmıştı.

30 Eylül Hareketi diye anılan bu operasyon, Cakrabirava alayının taburlarından birinin komutanı Yarbay Untung ve Kalimantan'daki Kostrad vurucu güçlerinin komutanı Tuğgeneral Supardjo tarafından yönetilecekti.

Ama olaylar daha ilk andan farklı bir seyir izledi. Başkan'ın yönergelerine aykırı olarak, tutuklanması gereken yedi generalden altısı öldürüldü. Generallerin öldüğünü ve ordu içindeki baş muhalifi General Nasution'un kaçtığını öğrenen Başkan, Hareket'in artık büyük olasılıkla yalnızca gerici generallerle değil, ordunun tümüyle uğraşmak zorunda kalacağını anladı. Bu yüzden, kendini Hareket'ten çekmeyi kararlaştırdı. Devrim Konseyi listesinde Bung Karno'nun adı yoktu. Böylelikle Hareket, kendi liderine karşı yönelmiş gibi görünüyordu.

Bu, haklı olarak şu soruyu sormamıza yolaçıyor: Generaller niye öldürüldü, bundan kazançlı çıkacak olan kimlerdi?

Generallerin yok edilmesi, politik kariyeri boyunca hiçbir terör hareketine ya da cinayete başvurmamış olan Bung Karno'nun planlarına tümüyle ters düşüyordu. Başkan ise komplocu Generaller Konseyi'nin planlarını ülkenin önünde açığa vurmak ve tinsel bir utku kazanmak, böylelikle de konumlarını pekiştirmek istiyordu. Gerici komplocuların canice planlarının kamuoyu önünde mahkum edilmesinde Komünist Partisi'nin de çıkarı vardı.

Generallerin öldürülmesinden kazançlı çıkacak olan, yalnızca "kariyerist askerler"di, çünkü böylece üstleri ve rakipleri ortadan kalkmış oluyordu. Ayrıca, onlar için erk yolu da açılmıştı: Generallerin katlinden sonra Başkan geri çekildi; bu da ona yandaş görünenlerin kendisine karşı, en başta da EKP'ne karşı bir saldırıya kalkışmalarına olanak sağladı.

Generallerin öldürülmesinden, Endonezya içinde kazançlı çıkan "kariyerist askerler"di. Ama dışarda kazançlı çıkanlar kimlerdi? Bu durumda olan iki güç vardı.

Birincisi, ABD emperyalistleri ve Merkezsel Haberalma Ajansı (CIA). ABD emperyalistleri 1965'de generallerin Sukarno'ya saldırısını desteklediler. EKP'nin "güdümlü demokrasi"deki rolünden rahatsız oluyorlar ve Komünist Partisi'nin ezilmesinde, Bung

Karno'nun politik sistemine son verilmesinde ve bir kabir dikta-törlüğü kurulmasında kendileri için yakın çıkar görüyorlardı. Endonezya'nın yüksek kademeli generallerinin emperyalist güçlerle bağları herkesçe biliniyor. Bakan ve Ordu Kumandanı A. Yani, 26 Mayıs 1965'de Başkan'la yaptığı bir konuşma sırasında, bu bağ-ların varlığını itiraf etti. Bu bağların kendi yönergeleriyle kurul-duğunu söyledi. Öldürülen generaller CIA'yla işbirliği yaptığı hal-de, bunların ölümü "kariyerist askerler"e öylesine dev bir provo-kasyon düzenleme ve Endonezya halkına karşı öylesine geniş çap-lı baskılara girişme olanağı verdi ki, CIA bu generalleri hiç de duraksamadan feda etti. Bunun yanı sıra, CIA "kariyerist asker-ler" in antikomünist görüşlerinden ve ayrıca onların da kabir ol-duğundan haberdardı; üstelik, bunların bir kısmı doğrudan doğ-ruya CIA ajanıydı. Hem bunların hiçbirisi ulusal çapta tanınmış bir politikacı olmadığı ve gerek orduda, gerekse ülkede güvenilir bir desteğe sahip bulunmadığı için, bunlarla uğraşmak çok daha ko-laydı. Yani "aşırı" bir bağımsızlık gösteremezlerdi. Burdan, gene-rallerin öldürülmesiyle CIA'nın hiçbirşey yitirmediği, tersine ha-tırısayılır kazançlar elde ettiği sonucu ortaya çıkıyor.

Bu cinayetten kazanç sağlayacak öbür dış güçler de Çin Halk Cumhuriyeti'nin Maocu yönetimi idi. Maocular, politik güçlerin yeralımına bakmadan, Endonezya'nın politik durumunu karmaşıklaştırmaya ve bir iç bunalım yaratmaya uğraşıyorlardı. Mao'ya göre bütün gericiler kağıttan kaplandı. Pekin, EKP'nin dünya komünist hareketiyle ilişkilerini gerginleştirmeyi, Endonezya'nın sosyalist dünya ve ulusal kurtuluş hareketiyle işbirliğini zedelemeyi başarmıştı. Bunun yerine, tüm bu belgiler ve kavramlar fur-yası günışığına çıkarıldı. Bunların görünüşü son derece devrim-ciydi; ama bizi amaçlarımız ve gerçek dostlarımızdan daha da uzaklaştırıyor, böylelikle devrimci güçleri daha bir zayıflatıyordu. Pekin, EKP'nin orduyla biran önce fiziksel çatışmaya girmesinde dolaysız bir çıkar görüyor ve bu çatışmanın olabildiğince şiddetli ve uzlaşmaz olmasını istiyordu. Çinliler Endonezya'da politik bu-nalımı hızlandırmak için ellerinden ne geliyorsa yaptılar. Bung Karno'yla flört eder ve övgüler yağdırırken, öbürlerinin yanı sıra, Başkan'ın tedavisi için ÇHC'nden gelen doktorların ağzından sağ-lığının kötüye gittiği yolunda düzmece söylentiler yayarak, onun konumlarını yıkmaya devam ettiler. Bunalımın sonuçları Pekin'i düşündürmüyordu. Sol güçlerin bozguna uğrayabileceği ve yüz-binlerce komünistin, sempatizanın, öteki ilericilerin öldürülebile-ceği, yüzbinlercesinin toplama kamplarına doldurulabileceği onu kaygılandırmıyordu. Generallerin öldürülmesi, Pekin Maocuları-nın politik bunalım doğurma umutlarına bir yanıtı. 1 Ekim 1965'deki resmi davette, ÇHC'ni ziyaret eden bir Endonezya delegas-yonuna, evsahiplerinin, generallerin öldürüldüğünü sevinçle ha-ber vermeleri hiç de şaşırtıcı değildir.

Özet olarak, yüksek rütbeli komplocuların öldürülmesi, EKP ve öbür ilerici örgütler için, tüm Endonezya halkı için en vahim sonuçlar doğuran dev bir provokasyondur. Bu hareket ülke dışında emperyalistler ve Maocular tarafından, farklı nedenlerle de olsa, sevinçle karşılandı.

Ayrıca, generallerin öldürülmesi olayına yalnızca ordu mensuplarının katıldığını, bunlardan hiç birinin EKP üyesi olmadığını belirtmek yerinde olacaktır. (**Kopkamtib bu gerçekten ısrarla kaçıyor.**)

Şimdi biçimsel olarak Sukarno'ya karşı dönmüş bulunan Hareket'teki yöndeğişimini alın; bunun EKP'ne bir yararı olabilir mi? Kesinlikle hayır. Hareket'in gerçek amacı ve doğrultusundan sapıtırılması, düşman güçlerden, yani generallerin öldürülmesinden de kazançlı çıkan "kariyerist askerler"den başkasının işine yaramamıştır.

Olayların gidişi bunu tümüyle doğruluyor. Başkan öldürme haberini alır almaz, Hareket içindeki ilerici subayları desteğinden yoksun bırakıverdi. Bu, "kariyerist askerler"e erki ele geçirme, bir darbe yopma olanağı verdi. Üstelik bu, emperyalistlerin çıkarlarına uygun düşüyordu. Bundan başka Pekin'li Maocular da istediğine kavuştu: Endonezya'da bir silahlı çatışma patlak verdi. Ne ki, aslında olan, habersiz yakalanan ve Maoculuk tarafından güçsüz düşürülen Parti'ye ezici bir saldırıdan ibaretti. Yüzbinlerce suçsuz insan yokedildi; yüzbinlercesi demir parmaklıkların ardına atıldı. Sarsıcı bir ulusal trajediydi bu. Ama Maocular ulusların yazgısını ya da ıstıraplarını hiçbir zaman dert edinmemişlerdir. Yakın zamanlarda milyonlarca Kamboçyalı'nın yaşamı onların ihtiraslarına kurban oldu. Ardından Maocular Vietnam'a saldırdılar, bu da yine büyük bir can kaybına yolaçtı. Şovenist ve hegemonyacı olan Maocular, uluslara politik kumarlarının, büyük güç emellerinin piyonu gözüyle bakıyorlar; her zaman da o gözle bakmışlardır. Endonezyalıların kanı ve ölümü onlar için nedir ki? Hiçbirşey. Onların Güney Blitar'daki olayları körükleyip kışkırtmaları buna yeni kanıtlar ekliyor. Ulusların kanı ve yaşamını umursamamaları, onları Amerikan emperyalistlerinin ikiz kardeşi yapıyor.

Kısacası, daha önce Generaller Konseyi'nin belirlediği sınıfsal tabanlı görevi, "kariyerist askerler", yani alt kademedeki generaller yerine getirmiştir. Bundan sonra "kariyerist askerler" kendi suçlarını başkalarının üzerine atarak ve 1 Ekim 1965 olaylarındaki paylarını özenle gizleyerek, suçlarını maskeleyerek başladılar. 30 Eylül hareketinin başlatıcısı ve yönetici gücünün EKP olduğu yolundaki düzmecenin ortaya çıkışı böyle olmuştur. Geriçiler, EKP'ne ve ilerici yığın örgütlerine karşı, Başkan Sukarno'nun adının arkasına sığınarak yürüttükleri saldırılarda bu düzmeceyi sürekli kullandılar. Haliyle bunu Bung Karno'nun kendi-

sine karşı da yönelttiler. 1965 Ekiminden bu yana Endonezyalıların tepesinde koparılan ve "yeni düzen" in ayakta durabilmesi için mutlaka zorunlu olan bu büyük yalanın kökeni budur.

"Beyaz Kitap" 30 Eylül 1965 Olaylarını Nasıl Çarpıtıyor?

"Beyaz Kitap"ın içeriği, "yeni düzen" in yöneticilerinin Kopkamtib'e verdiği görevlerin yerine getirilmesini hedefliyor. Daha önce de gördüğümüz gibi, baş görev ülke içinde EKP'nin 30 Eylül Hareketi'nin başlatıcısı ve yöneticisi olduğu görüşünü yerleştirmektir. "Beyaz Kitap"ın yazarları, savlarını desteklemek için, Kopkamtib ile askersel haberalma örgütünün ortaya saldıgı bir hain ve ajan olan Şam'ın tanıklığına başvuruyorlar. Yazarlar bu adama dayanarak, EKP'ni Hareket'i örgütlemek ve EKP MK Başkanı D. N. Aidit'i üst yöneticiliğe atamakla suçluyorlar. 30 Eylül olaylarının bütün öteki gerçekleri ve yönleri de, esas sorumluluğu üstlerinden atmak amacıyla ya örtbas ediliyor ya da çarpıtılıyor. "Beyaz Kitap"ın yazarları bu ilkel yöntemle, tarihsel gerçeklere taban tabana karşıt uyduruk bir savı Endonezya halkına yutturmaya çalışıyorlar.

"Beyaz Kitap"ın yazarları ve tüm öteki kabir propagandalarının savunucuları EKP'nin Başkan'ı devirerek ülkede erki ele geçirmek ereğiyle Başkan Sukarno'ya karşı harekete kalkıştığını ileri sürüyorlar. Gerçeklerden bu denli uzak birşey olamaz. Daha önce gördüğümüz gibi, o sıralar EKP yönetimi tüm politikasını Başkan'la işbirliğine yöneltmişti ve onun politik hattının olumlu yanlarını destekliyordu. Olayların seyri, gerçekten EKP yöneticilerinin kontrolünde idiyse, onlar şu işleri nasıl yapabildiler :

— General Suharto'nun komutasındaki antikomünist seçme Kostrad birliklerini başkente göndermek;

— Bung Karno'ya kölece bağlı ve tüm ayrıcalıklarını ona borçlu olan Cakrabirava alayını Başkan'a karşı kullanmak;

— Tümgeneral Suharto'nun astı Tuğgeneral Supardjo ve Tümgeneral Umaru Virahadikusum'un (Jakarta garnizonu) astı Albay Latif'in emirlerine uymalarını sağlayarak, bu heterojen güçlerin eylemlerini koordine etmek.

"Beyaz Kitap"ın kiralık kalemlşörleri bile Komünist Partisi'nin bu birlikler üzerinde etki sahibi olduğunu kanıtlayacak deliller üretmiyor. EKP yöneticileri en başından beri Hareket'i ordunun bir iç sorunu olarak nitelemişlerdir.

"Beyaz Kitap"ı baştan sona derin bir çelişki kaplıyor: Kitabın yazarları komünistlerin kendileriyle hiçbir Parti bağı bulunmayan ordu mensuplarına buyruk gönderdiğini savlıyorlar. Örneğin, EKP il özel bürosunun yöneticileri ("Beyaz Kitap"ta böyle

yazıyor), Kostrad'ın 454 ve 530'uncu paraşütçü alaylarını başkente sevketme buyruğunu neye dayanarak verebiliyorlar?

“Beyaz Kitap”ın yazarları, Başkan Sukarno'nun rolü hakkında inandırıcı bir açıklama yolu uydurmaya kalkışmakla, olanaksızı yapmaya çalışıyorlar. Hareket'i onun örgütlediğini söylemek, EKP'nin bir darbe girişiminin suçlusu olduğu yolundaki kendi temel savlarını çürütmek demek olurdu. Ve Başkan'ın 30 Eylül Hareketi'nin hazırlanmasında parmağı bulunmadığını söylemek de, kendi başına hareket eden ve olayların daha ilk gününden beri devlet başkanına itaatsizlik suçu işleyen generalleri mahkum etmek demek olurdu.

Bunun yanısıra, bağımsız Endonezya'nın ilk başkanını devirerek, yavaş yavaş ölüme terkeden generaller kliği, onun halkımızın belleğinde büyük bir ulusal kişilik olarak, iç ve dış gericilikle savaşa yaşamını koymuş büyük bir yurtsever ve antiemperyalist olarak yeretmiş bulunduğunu görmezden gelemiyor. Bu nedenle, Kopkamtib'in kalemsörleri yalana ve manevraya başvurmak zorunda kalıyor.

“Beyaz Kitap”, Bung Karno'nun olaylardaki rolünü son derece zihin karıştırıcı bir biçimde veriyor. Karno, önümüze kâh generallere ve komploculara karşı “önlem almaları” için muhafızlarına buyruk veren kudretli bir başkan olarak, kâh şaşkın, ürkek ve çaresiz bir adam olarak, kâh EKP'nin uysal bir aleti olarak çıkıyor. “Beyaz Kitap”ın yazarları bu son noktayı özellikle vurguluyorlar. Hatta olaylardan çok daha önce Başkan'ın komünistlerin konumlarını tümüyle benimsediğini ve onların çıkarları doğrultusunda hareket ettiğini söyleyecek denli ileri gidiyorlar. Aca ba onlar, merhum Bung Karno'nun ilerigelen bir milliyetçi imgesinin Endonezyalıların belleklerinden silinip gittiğine ve bu kaba uydurmaların onlarca kabul edileceğine gerçekten inanıyorlar mı?

Aslında Başkan, komplocuları püskürtme girişimini örgütlerken, bunun cumhuriyetin çıkarına ve devlet başkanı sıfatıyla kendi çıkarına olduğunu düşünüyordu. Kendi başına ve bilinçli olarak hareket etmişti. Herkesin bildiği gibi, Başkan Sukarno sorumluluk isteyen bütün politik kararları kendi başına verir, ondan sonra, daha önce belirttiğimiz gibi Bung Karno'nun politikasının ilerici yanlarını destekleyen komünistler de içinde olmak üzere, bağlaşıklarına bildirerek uygulanmasını isterdi. Ama kendisini düşürerek erke geçen “kariyerist askerler”in, dürüst ve sadık askerler sandığı bu adamların ihanetini önceden sezinleyemedi.

Kopkamtib bu adamların gerçek rollerini gizlemek için didi-nip duruyor. Ama olanaksızdır bu. “Beyaz Kitap”ın “kariyerist askerleri” töhmet altında bırakan kimi sorulara yanıt getirememesi de bu yüzdendir :

— Bilindiği gibi, Hareket'in sahip olduğu tek askersel güç,

daha sonra Kalimantan'a yerleştirilmek üzere Orta ve Doğu Java'dan Jakarta'ya gelen, ordunun 454 ve 530'uncu paraşütçü alayydı. Onları Jakarta'ya kim gönderebilirdi? Jakarta'ya vardıkları zaman onlara buyruk verme hakkına sahip olan kimdi? "Beyaz Kitap" yazarlarının onları Jakarta'ya "EKP il özel bürosundaki kişiler"ini gönderdiği savı düpedüz saçmalıktır.

— Supardjo'ya Kalimantan'dan ayrılarak, Untung'la birlikte Hareket'in başına geçme emrini kim verebilirdi?

— Bu olayların elemanları, Başkan'ın muhafızlarıyla birlikte yüksek rütbeli generallerin kaçırılıp öldürölmesine kimin emriyle katıldılar?

— Yargılamalar sırasında tanıkların belirttikleri gibi, bu emir Hareket'in liderlerinden ve Jakarta garnizonundan bir piyade tugayının kumandanı olan Albay Latif'den geldiyse, Kostrad'ın adamları niye dışardan gelen bir subayın emirlerine uyararak, kendileri için böylesine tehlikeli sonuçlar doğuran bir buyruğu yerine getirdiler?

"Beyaz Kitap", bu sorulara yanıt vermiyor. Yazarlar bu sorulardan kaçıyor. Çünkü, ulusal trajedinin gerçek suçluları, gerçek Cumhuriyet hainleri —"kariyerist askerler"— erke gelmiştir ve "Beyaz Kitap"ın yazarlarının görev yaptığı Kopkamtib bunların dolaysız yönergeleriyle çalışmaktadır. Eğer onlar dürüst olsalardı, generalleri öldürme suçunun doğrudan doğruya "kariyerist askerler"e ait olduğunu itiraf ederlerdi. Bunlar Hareket'e Başkan'ın yanında katıldılar, sonra da bencil amaçları uğruna ondan ayrılarak, kabirler için son derece önemli bir sınıfsal görevi üstlendiler: EKP'ne vurmak, Başkan Sukarno'yu devirmek ve erke elkoymak.

Gericiler cinayetlerini örtbas etmek için 30 Eylül 1965 olaylarının içyüzünü bilenleri katlettiler. EKP MK Başkanı D. N. Aidit'i, yardımcıları Lukman ile Njoto'yu ve EKP MK Politbüro üyesi Sakirman'ı sorgusuz-yargısız yokettiler. Ama, beklendiği gibi, gerçekleri gizlemeyi başaramadılar. General Supardjo 6 Mart 1967 tarihindeki yargılanması sırasında hiçbir darbe girişimine katılmadığını, ama Başkan'a itaat etmek istemeyen generallere karşı harekete girişerek, Başkan Sukarno'nun hukuk ve düzeni sağlmasına yardımcı olduğunu söyledi. Supardjo 1 Ekim 1965'de Halim Hava Üssü'nde Sukarno'nun kendisini hiç de düşmanca bir atmosfer içinde hissetmediğine dikkat çekti. «Halim Hava Üssü'ne saldırmak isteyen Ordu Stratejik Yedekler Komutanlığı'ydı. Bu, Başkan'ı kimin tehdit ettiğini gösteriyor.» Bu sözler, General Supardjo'ya pahalıya mal oldu. General ölüme mahkum edildi ve karar yerine getirildi. EKP MK Politbüro üyesi Sudisman, mahkemede, EKP yönetiminin Endonezya Cumhuriyeti'ni gericilerden

korumak için 30 Eylül 1965 Hareketi'ni düzenlediğini bildirdi. O da bunu canıyla ödedi.

Kostrad birliklerinin Endonezya Radyosu binasını kuşatması ve Başkan Sukarno'nun 1 Ekimde saat 16.00'da halka seslenişinin yayımlanmasını önlemesi, **Başkan'a karşı doğrudan bir başkaldırı hareketiydi.** General Umar Virahadikusuma ile General Pranoto'nun komutasındaki Jakarta garnizonunun, 1 Ekim'de, Başkan'ın ve Yüksek Kumandan'ın sevk emriyle Halim'e gelmeyi kabul etmemesi de Bung Karno'ya karşı doğrudan bir başkaldırıydı. Kritik bir anda işlenen bu ihanet Başkan için tam bir sürpriz oldu. Bunun sonuçları Başkan'a, ülkenin ilerici güçlerine ve ulusun geleceğine indirilen ağır bir darbe oldu.

Orduda Başkan'dan sonra ikinci adam durumundaki General Nasution da başkaldırının kurbanları arasında yer aldı. General, astları tarafından komutanlıktan tümüyle uzaklaştırıldı. Bunun nedeni açıktır: önde gelen bir antikomünist olduğu halde, kabirlerin utkan "kariyerist askerler" grubuna mensup değildi.

General üniforması giymiş komplocular satılık Kopkamtib kalemlşörlerine "Beyaz Kitap"ı yazma yönermesini verirken ne hesaplıyorlardı? Belki de, geçen yıllar süresinde, hem düşmanları hem de yandaşları arasında 1965 olaylarına katılan ve tanık olan kim varsa temizlemeyi başardıklarını sanıyorlar. Ama Endonezya halkı onların Anayurda karşı bu kanlı cürümlerini asla unutmayacak ve bağışlamayacaktır.

"Beyaz Kitap"ın yazarları, Amiral Sudomo'nun kendi itirafına göre, onların önüne koyduğu görevin üstesinden gelememişlerdir: Endonezya Komünist Partisi'nin devlet erkini ele geçirmek amacıyla, 30 Eylül Hareketi'ni başlattığı, yürüttüğü ve yönettiğini gösterme görevi. Yukardakilerden anlaşılacağı gibi, Sudomo'nun yönergelerini yerine getirmek, akın kara, karanın da ak olduğunu kanıtlamaktan daha olanak dışıdır. Bugün "yeni düzen"ın başlarının 14 yıldır zindanlarda, toplama kamplarında tutukları politik tutuklu yoldaşlarımızı salıvermek zorunda kalmaları buna daha bir açıklık kazandırıyor. Onlar, böyle bir girişimde hiçbir zaman bulunulmadığı basit gerçeğinden ötürü, yoldaşlarımızın devlet erkini ele geçirme girişiminde suç ortaklığını kanıtlayamadılar.

Devrimci Marksizm-Leninizm ideolojisi ve proletarya enternasyonalizminden duydukları korku, gericileri, EKP'ni halktan yalıtlamak gibi boş bir umutla, Parti'ye karaçalmaya sürüklüyor. Gericiler komünistlerin şiddete taptığını söylüyorlar. Hayır, biz yalnızca halka acı ve zarar veren bir yöntem olarak zoru hiçbir zaman fetişleştirmedik. Endonezya halkını, temel çıkarlarını barışçı araçlarla savunma fırsatlarından tümüyle yoksun bırakarak,

istikrar bahanesiyle bir şiddet kültü getiren, “yeni düzen”in generaller kliğinin kendisiydi.

Kopkamtib’in yapıtında şu soruların yanıtlarının bulunmayışının nedeni budur :

— 1965 sonunda ve ilerki yıllarda en azından yarım milyon Endonezyalı’yı kim öldürdü?

— 600.000 Endonezyalı’yı yıllarca kalmak üzere zindanlara ve toplama kamplarına kim doldurdu?

— Vazgeçilmez haklarını savunan işçilerin, köylülerin, gençler ve öğrencilerin üzerine askersel birlikleri kim sürüyor?

— Seçmenlerin hükümet tarafından belirlenen adaylara oy vermeleri için kim zora başvuruyor?

Amiral Sudomo, astlarına güvenip, “Beyaz Kitap”ı okumadan onaylamış olsa gerek. Ama onların, sağcı generaller kliğinin öbür elemanlarıyla birlikte amirali düş kırıklığına uğrattıkları kuşkusuzdur. En sonunda, Kopkamtib, CİA’nın uyarısıyla, falso verdiğini farketmiş ve “Beyaz Kitap”ı alelacele toplamaya başlamıştır. Geniş reklam yapılan politik provokasyon tam bir rezaletle fos çıktı.

Endonezya Komünist Partisi, generallerin 1965 olaylarında Parti’nin rolüne ilişkin savlarını düpedüz çarpıtma ve karaçalma olarak kabul edip reddederek, bu bağlamda kesinlikle bildirir ki :

Ordunun üst kademesi, 1965 yazında, erki ele geçirmek amacıyla, Başkan ve Silahlı Güçler Yüksek Kumandanı’na karşı bir başkaldırı başlattı. Bu, 1967 Martında Sukarno’nun başkanlıktan düşürülmesiyle sonuçlanan kabirler darbesinin başlangıcı oldu. 1965 Ekiminin ilk günü bu darbenin en nazik anıydı. O günden beri üst kademedeki kabir generalleri en yüksek askersel ve sivil yetkilerin taşıyıcısı sıfatıyla Başkan’a ve hükümete karşı açık bir başkaldırı konumunda oldular. Askersel kabirlerin bir grubu (Generaller Konseyi) tarafından başlatılan darbe, bir başka grubun (“kariyerist askerler”) yönetiminde tamamlandı. Bunların her ikisi de —kazanan grup da, yitiren grup da— aynı toplumsal sınıftan gelmişti ve emekçilerin, tüm Endonezya halkının çıkarlarına karşıt olan çıkarları aynıydı. Halk düşmanı kabirler zümresi erke geldi.

Generaller Kliğinin Komplosunun Sonuçları

1965’de Endonezya Komünist Partisi, ülkemizin ilerici güçleri ve tüm Endonezya ulusu bir grup sağcı ordu generalinin bir komplo ve provokasyonunun kurbanı oldu. Endonezya devrimi yıllarca geriye atıldı. Endonezya halkı ve politik öncüsü —Komünist hareket— silahlı karşıdevrimcilerin açtığı terör dalgasında hesaplanamayacak yitiklere uğradı. Komplo ve onun ardından gelen

terör dalgası, Endonezya devriminin girişimi ve antikapitalist aşamaya doğru ilerlemesinden ölümcül bir korkuya kapılan bürokratik burjuvazi ile öteki emperyalizm yanlısı sömürücü sınıfların sınıfsal intikamıydı.

EKP ülkede, demokratik güçlerin devrimci hareketini zayıflatan ve böylelikle de gericilerin utkusunu kolaylaştıran yanlışlıklarını halka dürüst ve kesin bir şekilde gösteren ilk ve şimdiye değin tek politik partidir. Pekin'in kimi EKP yöneticilerine dayattığı karşıdevrimci teori ve pratik, yani Maoculuk gericilerin dolaysız suçortağıydı.

Ama biz, EKP'nin Endonezya emekçilerinin çıkarlarının sözcüsü ve savunucusu olduğunu, her zaman da öyle kaldığını aynı kesin kararlılıkla bildiririz.

Gericiler ilerici hareketi ezmek ve kabir generallerinin eliyle erke geçmek için yeterli fiziksel güce sahiptiler. Ama onlar özünde halk ve ulus düşmanı bir güç olduklarından, ülke için olumlu bir gelişme programı çıkarma ve ulusun çoğunluğunca kabul edilir bir ideoloji ve politik doğrultu belirleme sorumluluğuyla karşılaşınca, tümüyle yetersiz olduklarını ortaya koydular.

İstikrar ve düzen vaadettiler, ama fiyat artışı ve işsizlik getirdiler.

Ekonomik kalkınma ve toplumsal adalet vaadettiler; ama Batı'ya bağımlılık, bir avuç asalağa zenginlik ve eşigörülmedik yolsuzluklar getirdiler.

"Yeni düzen"ın yöneticileri, kaçınılmaz çöküşlerinin korkusuyla, antikomünizme yeniden hız vermeye kalkışıyorlar. Sukarno'nun yandaşlarıyla flört ederken, demokratik harekete yükleniyorlar. Yerinden indirdikleri ve Endonezya'da öğretisi hâlâ yasak olan, ülkenin ilk başkanının anısına yüz­süzce sahipçılar görünüyorlar.

Düşmanlarımız tarihin gerçeklerini çarpıtarak, "güdümlü demokrasi" zamanında Endonezya'nın karşılaştığı güçlüklerin spekülasyonunu yapıyor, bunların suçunu Başkan Sukarno ile EKP'ne yıkıyorlar. Oysa bu güçlüklerin esas suçlusu, ülkenin ekonomik dayanaklarını sarsan ve ulusun servetini yağma eden bürokratik burjuvazi ile o zaman eyaletlerde kontrolü elinde bulunduran ve kendi çıkarlarını gözetmekten başka bir iş yapmayan ordu generalleridir. Onlar Başkan Sukarno'yu gerçek ya da uydurma güçsüzlüğü ve yanlışlıklarından dolayı değil, ama her zaman ardıcıl olmasa da, bağımsızlık ve toplumsal adalet için, yenisömürgecilik ve emperyalizme karşı savaşta Endonezya'nın bütün devrimci güçlerinin birliği uğrunda çalışmasından ve emperyalistlerin en fazla nefretini kazanmış Asya Afrika liderlerinden biri olmasından dolayı alaşağı ettiler. Endonezya, onun önderliğinde,

halkların dünya çapındaki kurtuluş savaşında önde gelen biryer-
etmiştir. EKP, Sukarno'yu ve politikasının ilerici yönlerini bu yüz-
den destekliyordu. Merhum Bung Karno'nun yanlışlıklarına ge-
lince, başlıcası "genel birlik" görüşünün etkisiyle, gericilere karşı
savaşta yeterince şaşmaz ve kararlı olamamasıydı. Ölümünü ge-
tiren de bu oldu.

Kovuşturmalara, fiziksel ve politik teröre karşın, Partimiz ya-
şamını ve emekçilerin çıkarları için, Endonezya ulusunun yüksek
çıkartları için savaşımını sürdürüyor. Komünistler için bundan da-
ha yüce ve daha kutsal bir erek olamaz. Bu bakımdan, düşman-
larımızın bu topraklarda komünist fikirler ve komünistler için yer
olmadığı, onların Endonezya halkına düşman olduğu yolundaki
savları tümüyle geçersizdir. Marksist-Leninist fikirler tüm dünya
üzerinde yaşıyor ve utku kazanıyor. Her ülkede olduğu gibi, En-
donezya toprağında da canlılığını gösteriyor. Endonezya Komü-
nist Partisi, ülkenin kurtuluş hareketinin adanmış bir birimidir;
herzaman da öyle kalmıştır. Komünist hareket yokedilemez. Ül-
kemiz proletaryası nasıl ölümsüzse, o da öylesine ölümsüzdür. Ve
Endonezya'da, ölümsüz ve zaptedilmez bir işçi sınıfı varolduğu
süreçe, onun toprağı üzerinde işçi sınıfı ideolojisi Marksizm-Le-
ninizm ve işçi sınıfının partisi, işçileri sonul ereklerine —komü-
nizmi kurmak— yönlendiren Endonezya Komünist Partisi varo-
lacaktır. Komünistlerin amaçları ve belgileri yığınlar arasında gi-
derek daha geniş bir destek kazanıyor. EKP egemen çevrelerin po-
litikasının içyüzünü halka anlatmak ve gerçekçi bir seçenek gös-
termeyi ödev biliyor.

Komünist Partisi "Demokrasi, Toplumsal Adalet ve Halkın
Esenliği İçin" (1975) başlıklı belgesinde, egemen rejimin doğrul-
tusunun ülkeyi derin bir politik ve ekonomik bunalıma sürükle-
diğine işaret etmişti. Bu öngörüşün doğruluğunu geçtiğimiz yıl-
lardaki olaylar kanıtlamıştır.

Komünist Partisi, bir kez daha, ülkenin tüm yurtsever güç-
lerini geniş ulusal demokratik istemlerden oluşan bir platformda
birleşmeye çağırıyor. Ülkemizin kurtuluşu, ulusun çoğunluğunun
özgürlüğü ve esenliği doğrultusunda ivedi demokratik ve toplum-
sal dönüşümlerde, gerçekten bağımsız ve aktif antiemperyalist bir
politikaya dönüştedir.

Yaşasın özgür, demokratik ve gelişen Endonezya!

Jakarta, Mart 1979.

Endonezya Komünist Partisi
Merkez Komitesi

KOMÜNİST VE İŞÇİ PARTİLERİ'NDEN HABERLER

Vietnam Komünist Partisi'nin 50. Yıldönümü Tezleri'nden

- 3 Şubat 1980'de 50. kuruluş yıldönümünü kutlayan Vietnam Komünist Partisi'nin, bu yıldönümüne ilişkin Tezleri'nin bir özetini sunuyoruz.

Vietnam devrimi Vietnam Komünist Partisi'nin önderliği altında yarım yüzyıllık bir yol aldı. Vietnam halkı, Parti'nin belirlediği doğrultuyu yılmadan izleyerek birçok şanlı utku kazandı. Vietnam halkı üç devrimci eylemden sonra (1930-31, 1936-39 ve 1940-45), 1945 Ağustos Devrimi'ni gerçekleştirdi ve 30 yıl boyunca Fransız sömürgecilerine ve Amerikan emperyalistlerine karşı savaştı, ülkeyi kurtardı ve yeniden birleştirdi; onu sosyalizm kuruluşu yoluna soktu ve kardeş Laos ve Kamboçya halklarının kurtuluşlarına katkıda bulundu.

Vietnam halkı, Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti'ne karşı saldırgan bir savaş başlatan Çinli gericileri yenilgiye uğrattı ve soykırımcı Pol Pot-İeng Sari rejiminin devrilmesine yardım etti.

Son yarım yüzyıl içinde Vietnam halkının kazandığı büyük utkular Parti'nin faaliyetleriyle yakından bağlıdır.

Devrimin Görkemli Aşamaları

19. yüzyılın ortasında, feodalitenin çöküşü döneminde, Fransız emperyalizmi Vietnam'ı ele geçirerek köleleştirdi. Birçok nesil, sömürgeci baskıya silahla karşı koydu, ancak yenilgiye uğradı; çünkü onlar, bu yeni dönemde insan toplumunun evrimine uymayan yanlış bir yol izlediler.

Rusya'da Büyük Ekim Devrimi'nin etkisi, insanlık tarihinde yeni bir çağın başlangıcını belirledi ve aynı zamanda Vietnam halkına ulusal bağımsızlığa ve toplumsal kurtuluşa giden yolu gösterdi. Vietnam'ın ilk komünisti Nguen Ai Quoc (gelecekteki başkan Ho Şi Minh) ülkede Marksizm-Leninizm'i yaymak için çalıştı. Marksizm-Leninizm'in Vietnam işçi sınıfı ve yurtsever hareketiyle kaynaşması, nitelik bakımından yeni bir güç yarattı; bu da, Vietnam Komünist Partisi'nin kuruluşuyla sonuçlandı.

Nguen Ai Quoc, daha başlangıçta şöyle diyordu :

«Ülkeyi kurtarmanın ve halkı özgürlüğe kavuşturmanın tek yolu proletarya devrimidir.»

Vietnam Komünist Partisi'nin kurucusu ve Vietnam Devrimi'nin önderi, ulusal kurtuluş devriminin yeni dönemdeki kilit sorununa, ulusal kurtuluş devrimi ile dünya proletarya devrimini birbirine yakından bağlama gerekliliğinden oluşan doğru çözümü getirdi.

1.

Başkan Ho Şi Minh tarafından kurulmuş, yönetilmiş ve çelikleştirilmiş olan Vietnam Komünist Partisi'nin doğuşu, Vietnam Devrimi tarihinde köklü bir dönüm noktasıdır.

Politik Tezler, yani VKP'nin kuruluşundan hemen sonra ortaya konan 1930 politik program taslağı, Vietnam Devrimi'nin temel stratejik ve taktik sorunlarına doğru çözümler getirdi. **Tezler**, Vietnam Devrimi'nin iki aşamadan geçmesi gerektiğini belirtiyordu: Burjuva demokratik devrim ve sosyalist devrim.

Politik Tezler, işçi sınıfının öncü rolünü onayladı ve işçi-köylü bağlaşıklığının devrimci güçlerin çekirdeğini oluşturduğunu vurguladı. **Tezler**, işçi sınıfı ile tüm halk arasındaki, feodalizme karşı savaşım ile emperyalizme karşı savaşım arasındaki, yurtseverlikle proletarya enternasyonalizmi arasındaki vb. ilişkiler sorununu doğru bir biçimde çözümlledi.

Bu doğru yolda yürümeye başlayan devrimci hareket, bir kasırga gibi kentlere ve kırsal alanlara yayıldı.

2.

Nghe An Ha Tinh Konseyleri'nin¹ kuruluşuyla doruğa ulaşan 1930-31 devrimci eylemleri, Komünist Partisi'nin öncülüğü altındaki Vietnam Devrimi'nin saldırıya geçtiğini gösterdi.

3.

1936-39 Demokratik Cephesi devrimci hareketin yeni bir atılımını ve Parti'nin olgunlaşmasına doğru bir adımı simgeledi.

Parti, daha sonra, 2. Dünya Savaşı sırasında, Viet Minh cephesini kurdu. Demokratik Cephe aşamasında Parti'nin elde ettiği büyük başarılar, anayurdun kurtuluşu uğrunda 1940-45'de geniş eylemlerin başlatılması için yeni güçler ve koşullar hazırladı.

1930-31 eylemleri, Ağustos Devrimi'nin² birinci genel provası, 1936-39 eylemleri ise ikinci provası oldu.

4.

Ağustos Devrimi'nin etkisi, Vietnam ulusunun tarihinde şanlı bir sayfa açtı.

¹ Nghe An Ha Thin Eyaleti'nin birçok bölgesinde kurulmuş olan devrimci halk erki organları; bunlar, tüm ülkede devrimci hareketin işlevlerini yerine getiriyorlardı.

² 1945 ulusal demokratik halk devrimi.

Ağustos Devrimi, Vietnam halkının tarihinde büyük bir dönüm noktası oldu. Bu devrim, yeni bir dönemin, bağımsızlık, özgürlük ve sosyalizm döneminin başlangıcı oldu. Bu utkudan sonra, Vietnam halkı, özgür bir ulus oldu ve illegal Komünist Partisi, devleti yöneten parti durumuna geldi; Vietnam, sömürge ve yarıfeodal bir ülke durumundan, Güneydoğu Asya'daki ilk bağımsız Demokratik Halk Devleti durumuna geldi. Ağustos Devrimi'nin paha biçilmez deneyimi, Fransız sömürgecilerine ve daha sonra ABD emperyalistlerine karşı direniş hareketi sırasında daha da zenginleşti.

5.

1954'te Dien Bien Fu'daki ³ büyük utku, Vietnam halkının ve Silahlı Kuvvetleri'nin, emperyalistler tarafından desteklenen Fransız sömürgecilerine karşı 9 yıl boyunca sürdürdükleri son derece güç ama yiğit direnişin başarıyla noktalanması oldu; Vietnam'da sömürgeci egemenliğe sonsuza dek son verdi ve sömürgeciliğin dünya çapında çözülme döneminin başlangıcı oldu.

6.

1975 ilkbaharında elde edilen büyük utku sayesinde Vietnam halkı, Vietnam'da emperyalizmin egemenliğini kesinlikle ortadan kaldırdı, Vietnam'ın bağımsızlığını ve birleşmesini getirdi ve tüm ülkeyi sosyalizm yoluna soktu.

Bu utku, bu çağın büyük gerçeğine yeni bir kanıt sağladı: Sosyalizmin bir dünya sistemi durumuna geldiği, emperyalist sistemin bir genel bunalım ve çürüme içinde can çektiği, halkların devrimci bir doğrultu izlediği ve doğru devrimci yöntemler kullanarak, bütün yurtsever ve ilerici güçleri SSCB ve diğer sosyalist ülkelerle, tüm dünyanın işçi sınıfı, demokratik ve ulusal kurtuluş hareketi ve ilerici halklarıyla yakın birlik içinde işçi sınıfının devrimci partisi çevresinde toplayan ulusal bağımsızlık ve sosyalizmin çifte bayrağı altında ilerledikleri durumda, onların ulusal kurtuluş savaşımı başarıya ulaşacak, sosyalizm yoluna girme olanağını sağlayacaktır.

7.

Vietnam Komünist Partisi'nin 4. Kongresi, Vietnam devriminin gelişiminde, yeni bir aşama oldu: Ulusal kurtuluş savaşımının da tam utku ve tüm ülkenin sosyalizm yolunda ilerlemesi. Kongre, Vietnam'daki demokratik halk devrimi, deneyiminin çözümle-

³ Vietnam'ın kuzeybatısında bir kasaba. Burada, 13 Mart-7 Mayıs 1945 tarihleri arasında, Vietnam halkının 1945-1954 direnişinin sonuç belirleyici çarpışması yer aldı ve Vietnam Halk Ordusu'nun utkusuyla sonuçlandı. Tam bir yenilginin eşiğine gelen sömürgeciler barış görüşmelerini başlatmak ve 1954 Cenevre Anlaşması'nı imzalamak zorunda kaldılar.

mesini yaptı, Kuzey'deki ilk sosyalist başarıları onayladı ve ülkede sosyalist devrimin doğrultusunu ve hedeflerini belirledi.

Vietnam halkının ABD emperyalizmine karşı direnişinin utkusu ve bağımsız, birleşik ve sosyalist Vietnam'ın doğuşu, aynı zamanda barış, ulusal bağımsızlık, demokrasi ve toplumsal ilerleme uğrunda savaşıyan sosyalist topluluğun ve dünya halklarının da büyük bir utkusunu temsil etmektedir. Emperyalist güçler ve uluslararası gericilik için, özellikle Çinli gerici yöneticiler için ise, bu, ciddi bir yenilgi olmuştur.

Eski ve yeni bütün düşmanlar, Vietnam'ı zayıflatmak ve ele geçirmek umuduyla onu kuşatmaya ve yalıtılmaya kalkışarak, Vietnam halkının utkusunun önemini küçümsemek için alelacele güçlerini birleştirdiler. Emperyalizmle sıkıca birleşmiş olan Çinli gericiler, ihanetlerini açıkça ortaya koydular: Onlar Vietnam'ı ve Hintçini yarımadasını ilhak etmeye ve buradan da Güneydoğu Asya'nın diğer ülkelerini işgal etmenin yolunu açmaya kalkıştılar. Vietnam halkı bir kez daha tehdide karşı durmak zorunda kaldı: Çinli büyük devlet yayılmacılarına ve onların bağlaşıkları emperyalizme ve öteki gerici güçlere karşı savaşmak zorunda kaldı.

Pekinli gericiler, saldırılarını, Vietnam halkının 30 yıllık savaşın ve doğal afetlerin yaralarını henüz saramamış olduğu bir sırada başlattılar. Onlar, Kamboçya'da bir soykırımı politikası uygulamak ve Vietnam'ın güneybatı sınırına saldırarak canice bir savaş yürütmek için ajanları Pol Pot ve İeng Sari'yi kullandılar. Onlar, düzensizlik yaratmak amacıyla etnik Çinlileri kışkırttılar, Vietnam'ın ekonomisine zarar vermek için Vietnam'a yardımı kes-tiler, ve daha sonra da onun kuzey sınırına saldırmak için 600 bin asker kullandılar. Vietnam'ı zayıflatmak ve uluslararası arenada saygınlığını baltalamak için iğrenç yöntemlere başvurdular.

Vietnam halkı ve silahlı kuvvetleri, onların bu iğrenç planlarını bozdu: Çinli gerici yöneticiler tarafından başlatılan her iki savaşı da kazandılar, anayurtlarının egemenliğini ve toprak bütünlüğünü bir kez daha kanıtladılar, Laos ve Kamboçya devrimlerine karşı enternasyonalist görevlerini yerine getirdiler, sosyalizmin savunmasına ve etkisinin genişlemesine etkin katkıda bulundular, Güneydoğu Asya'da ulusal bağımsızlık ve barış hareketinin yoğunlaşmasına katkıda bulundular ve dünya devrimci hareketinin güçlenmesine yardım ettiler.

8.

Dört yıl önce toplanan VKP 4. Kongresi'nden bu yana Vietnam halkı sosyalizm kuruculuğunda önemli başarılar elde etti.

Vietnam halkı, tam bağımsızlığı kazanıp ülkeyi birleştirdikten sonra bütün çabalarını barışçı işlere, ulusal yeniden doğuşa,

savaş yaralarının sarılmasına, ekonomi ve kültürün düzeltilmesi ve geliştirilmesine, yaşam koşullarının adım adım iyileştirilmesine harcayabilirdi.

Oysa Vietnam halkını birçok yeni güçlük ve sınav bekliyordu. Ekonominin maddesel ve teknik temelini zayıflamış ve geri kalmış olmasına ve onlarca yıl süren savaşın ülkenin kanını içmiş olmasına ve ülkenin, yenisömürgeciliğin ve birçok doğal afetlerin zararlarına uğramış olmasına karşın, sürekli olarak, emperyalizmle ve öbür düşman güçlerle birlikte Vietnam'ı sabote etmeye ve ilhak etmeye çalışan Pekinli gericilerin saldırısını püskürtmek zorunda kaldı.

Vietnam halkı, buna karşın, savaş yaralarının sarılmasında, doğal afetlerin sonuçlarına karşı savaşında, üretimi yeniden düzenleme ve hızla artırmada, halkın temel gereksinimlerini karşılamada, Güney'de sosyalist dönüşümü hızlandırmada, Kuzey'de yeni üretim ilişkilerini güçlendirmede başarılar elde etti ve sosyalizmin maddesel ve teknik temelini kurmada, eğitimde, bilimde, kültürde, halk sağlığında, ulusal savunmayı ve güvenlik güçlerini geliştirmede, bütün ülke çapında politik ve moral birliği sağlamlaştırma ve daha yüksek düzeye çıkarmada ileri adımlar atıyor. Vietnam halkı bu başarılardan haklı olarak gurur duyabilir.

Vietnam halkı dış politikada, Vietnam'ı yalıtılmaya ve uluslararası arenada onun saygınlığını zayıflatmaya çalışan düşmanlarının bütün iğrenç manevralarını yenilgiye uğrattı. Kardeş Laos ve Kamboçya ile savaşkan dayanışmasını güçlendirdi. Sovyet-Vietnam Dostluk ve İşbirliği Antlaşması, Vietnam ile sosyalist topluluk arasındaki sıkı bağlaşıklık ve çok yönlü, uzun erimli işbirliği, Vietnam halkının gücünü kat kat artırmaktadır. Vietnam'ın, ulusal bağımsızlığını kazanmış ülkelerle, bağlantısız ülkelerle, kapitalist ülkelerle ve uluslararası örgütlerle ilişkileri sürekli olarak gelişmekte ve Vietnam'ın politik ve moral saygınlığı sürekli artmaktadır.

Vietnam Komünist Partisi : Halkın Utkularının Örgütleyicisi

1.

Vietnam devriminin parlak utkuları, gerçek bir Marksist-Leninist parti olan Vietnam Komünist Partisi'nin öncülüğüyle yakından bağlıdır. Başkan Ho Şi Minh tarafından kurulup çelikleştirilen Vietnam Komünist Partisi, işçi sınıfının ve bütün halkın çıkarlarına, uluslararası işçi sınıfının ve özgürlüksever halkların haklı davasına sınırsızca bağlıdır.

Parti'ye, işçi sınıfının devrimci öncüsü olma rolünü sağlayan

yaşamsal bir unsur, VKP'nin Marksizm-Leninizm'e sonsuz bağlılığı, onu tüm kalbiyle desteklemesi ve yaratıcılıkla uygulamasıdır. Parti, demokratik halk ve sosyalist devrimlerinin gelişme yasalarına bağlı çok sayıdaki sorunu başarıyla çözdü.

Ulusal bağımsızlık ile sosyalizmin kaynaştırılması Parti'nin tüm doğrultusunun ve devrimci politikasının temelini oluşturdu. Bu, daha başlangıçtan beri, devrimci güçlerin stratejik konumunu ve dizilişini belirlemiştir: İşçi sınıfının devrime öncülük etmesi ve işçi-köylü bağlaşıklığı temelinde ulusun bütün yurtsever ve ilerici güçleri arasında bağlaşıklık kurulması, dünya proletaryası ve ezilmiş halkları ile, dünyanın tüm demokratik ve ilerici güçleri ile bağlaşıklık kurulması.

Bu stratejik doğrultunun Marksizm-Leninizm'e uygun olarak uygulanması, ulusun tutarlı tüm güçlerinin tam olarak harekete geçirilebilmesinin önkoşuludur ve ona geniş bir uluslararası onay ve destek kazandıracaktır.

VKP, faaliyetlerinde Vietnam halkının devrimci davası uğrunda çalışırken, her zaman ilkeli strateji ile esnek taktikleri birleştirmiştir.

2.

Vietnam Komünist Partisi yeni tipte bir işçi sınıfı partisi, bu sınıfın ve tüm halkın çıkarlarının ve özemlerinin gerçek sözcüsüdür.

Parti daha başlangıçtan beri, ilk politik programında, Marksizm-Leninizm ile işçi sınıfı ve Vietnam halkının yurtsever hareketi arasındaki yakın karşılıklı bağlantıyı yansıtmıştır.

3.

VKP, şaşmaz bir biçimde, gerçek yurtseverlikle proletarya enternasyonalizmini birleştiriyor.

Doğru uluslararası dayanışma doğrultusunu benimsemiş olan Parti, onu yaşama geçirmek için çalışıyor. O, sosyalist topluluk ülkelerinden ve çağımızın devrimci ve ilerici güçlerinden belirleyici destek ve geniş ve etkili yardım görüyor.

Parti ve Vietnam halkı, bütün dünya halklarının devrimci davası uğrunda çalışırken, Avrupa'nın devrimci güçleri arasında, herşeyden önce kardeş sosyalist ülkeler arasında, Komünist ve İşçi partileri arasında bağlaşıklığı savunmadaki oportünist eğilimlere, özellikle dar milliyetçiliğe ve büyük devlet şovenizmine karşı Marksizm-Leninizm'in ve enternasyonalizmin arılığını savunmadak uluslararası görevlerini yerine getirmek için çaba gösteriyor.

4.

VKP büyük bir gücü temsil eder, çünkü o yığınlarla yakından bağlıdır.

5.

Vietnam Komünist Partisi'nin devrimci doğrultusunun ve yöntemlerinin doğruluğunun nedeni, yeni tipte işçi sınıfı partisi konusundaki Marksist-Leninist teoriyi ustaca kavraması ve Parti'nin ideolojik ve örgütsel inşasında onu her zaman için doğru bir biçimde kullanmasıdır.

Parti, diğer bütün faaliyetlerinde olduğu gibi, örgütsel çalışmasında da, her zaman, Leninci demokratik merkeziyetçilik ilkelere ve Parti yaşamı normlarına sıkı sıkıya bağlıdır. Onun ideolojik ve örgütsel gücünün kaynağı budur.

Parti, Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizmi üstüne eğitim çalışması yürütmüş ve onların saflığını etkili şekilde savunmuştur. Gerçek Marksistler ile yalancı Marksistleri birbirlerinden açık bir şekilde ayırdedebilmelerinde, Maoculuğu eleştirerek onun zararlı etkilerinin üstesinden gelebilmede üyelerine yardımcı olmak amacıyla bütün örgütleri içinde, yakın geçmişte, eğitim çalışması yürütmüştür.

Vietnam Halkı, Komünist Partisi'nin Öncülüğü Altında Yeni Utkular Kazanacaktır

1.

Bağımsız ve birleşik bir Vietnam'ın toprakları üzerinde sosyalizmin kurulması, tarihin nesnel yasalarına denk düşen ve Vietnam halkının ateşli özlemlerini karşılayan bir yoldur.

2.

Bu aşamada Komünist Partisi'nin tarihsel görevi, utkan sosyalizm kuruculuğunda, sosyalist anayurdun savunulmasında ve halkın maddesel ve kültürel yaşamının adım adım iyileştirilmesinde halka ve silahlı kuvvetlere öncülük etmektir.

Parti, bu şanlı görevin gerçekleştirilmesinde yeni görevlerle karşı karşıyadır.

O, demokratik halk devriminde ve devrimci savaşta geniş deneyim biriktirmiştir. Ama, sosyalist bir devrim onun için henüz fiilen adım atılmamış bir topraktır. Özellikle ekonomide ve topluma öncülük etmedeki teorik düzeyini, pratik hünerlerini hızla yükseltmesi gerektiğinin nedeni budur. Her türlü bireycilik, sektörlük, dar görüşlülük ve bencillik belirtileri kadar amprisizm, bürokratik uygulamalar, sübjektivizm, otoritercilik de Parti üyeleri için yabancı şeylerdir.

Emperyalizmin ve uluslararası gericiliğin, özellikle Çinli gericilerin Vietnam'a ve kardeş Laos ve Kamboçya'ya karşı saldırgan planlarından vazgeçmedikleri, Vietnam silahlı kuvvetlerinin

ve halkın uyanıklığı artırmak ve anayurdu savunmaya her zaman hazır olmak zorunda olduğu koşullarda, savaşmak ve kazanmak kararlılığı ve aynı zamanda enternasyonalist görevi yerine getirmek, her Komünistten, sosyalist emek yarışmasının yanısıra talep edilen şeydir.

3.

Vietnam şimdi çok sayıda güçlüklerle karşı karşıyadır. Onun karşısında, ekonomide ve günlük yaşamda çözülmesi gereken şu sorunlar bulunmaktadır: Üretim artışı yavaştır, emek üretkenliği düşük bir düzeyde kalmaktadır; ekonomik yönetim ve toplumsal yönetim, şu andaki ve yeni görevlerin gereklerinin gerisinde kalmaktadır; yaşam standartlarının iyileştirilmesi için yapılacak çok şey vardır ve kamu yaşamındaki birçok olumsuz yön hâlâ ortadadır.

Bu güçlükler nesnel nedenlerden kaynaklanıyor ve bunların üstesinden gelinmesi epey zaman alacaktır. En başta gelen neden, bizim ekonomimizin hâlâ güçlü bir maddesel ve teknik temelden yoksun, küçük ölçekli ve geri bir ekonomi olmasıdır. O hâlâ doğal afetlerin ve düşman saldırılarının artırdığı zararlara ek olarak, savaşın ve yenisömürgeciliğin kötü sonuçlarıyla uğraşmak zorundadır.

Emperyalizmle birlikte askersel bir tehdit yönelten ve bununla Vietnam halkını anayurdun savunmasına geçmeye her an hazır olmaya zorlayan ve böylece onu, dikkatini ekonomiyi kurma ve yaşam standartlarını iyileştirme üzerinde yoğunlaşmaktan alıko- kuyan Pekin gericilerinin düşmanlık politikası, sosyalist kuruculuğa karşı günümüzdeki en başta gelen ve aynı zamanda en ciddi engeldir.

Parti, halk ve silahlı kuvvetler, bu koşullar altında, Dördüncü Parti Kongresi'nin ve dördüncü ve beşinci Merkez Komitesi plenumlarının çizdiği Vietnam devriminin temel görevlerini yerine getirme çalışmasını sürdürürken, dikkatlerini şu ivedi görevler üzerinde yoğunlaştırmak zorundadır:

— Herşeyden önce besin ve tüketim malları açısından gereksinimleri kalıcı olarak karşılayacak, dışsatım mallarının üretim kaynaklarını hızla artıracak (temel bir görev) ve halka istikrarlı yaşam koşulları sağlama ivedi sorununu zaman geçmeden çözümlenecek şekilde tarımda, ormancılıkta ve balıkçılıkta üretimi artırmak üzere bütün halkı ve silahlı kuvvetleri harekete geçirmek ve örgütlemek;

— Saldırganın herhangi bir saldırısını geri püskürtmek üzere hazır olmak, politik güvenliği güçlendirmek, kamu düzenini ve devletin güvenliğini korumak;

— Üretimin sürekli yoğunlaştırılması için yığınlar arasında geniş bir devrimci hareket örgütlemek, yaşam standartlarının iyileşmesine özen göstermek, olumlu unsurları teşvik etmek ve toplum yaşamının olumsuz yönlerinin üstesinden gelmek.

4.

Pekin yayılmacıları ve hegemonyacıları Vietnam'a karşı yeni bir askersel kumar planlamaktadırlar. Onlar sürekli olarak Vietnam'ın üzerine askersel baskı uygulamakta, ona karaçalmaya çalışmakta ve Vietnam'ı güçten düşürüp yok etmek için her türlü araca başvurumaktadırlar. Sosyalist kuruculuğun sosyalist anayurdun savunması ile el ele gitmek zorunda olmasının nedeni budur.

5.

İç ve dış koşullar hiçbir zaman, şimdiki kadar elverişli olmamıştır. Bizim devrimimiz gücünü, kahraman, yılmaz, akıllı ve çalışkan ulustan, cesaretli ve deneyimli Parti'nin izlediği doğru ve yaratıcı doğrultudan, sosyalizm yolunu tutmuş ve geniş bir emek gücüne ve bol doğal kaynaklara sahip bağımsız birleşik ülkeden, üç kardeş halkın, Vietnam, Laos ve Kamboçya halklarının yıkılmaz dayanışmasından ve Sovyetler Birliği'nin ve öteki sosyalist ülkelerin, bütün dünyanın komünist ve işçi sınıfı hareketinin, ulusal kurtuluş ve demokratik hareketinin geniş ve çok yönlü destek ve yardımından almaktadır. Vietnam halkı, bu yenilmez ve geniş kapsamlı güç sayesinde, hiç kuşku yok ki sosyalizmi başarıyla kuracak ve sosyalist anayurdunu utkan bir biçimde savunacaktır.

★ SOVYETLER BİRLİĞİ VE TÜM SOSYALİST ÜLKELERLE DOSTLUK İLİŞKİLERİ GÜÇLENDİRİLSİN! BLOK DIŞI, BARIŞÇI DIŞ POLİTİKA İÇİN SAVAŞ!

•

★ TEKELLERE KARŞI TÜM GÜÇLER : ÜCRETLERE SALDIRIYA, İŞSİZLİK VE PAHALILIĞA KARŞI SAVAŞIN!

•

★ YAŞASIN FİLİSTİN VE TÜM ARAP HALKLARININ EMPERYALİZME, SİYONİZME VE GERİCİLİĞE KARŞI SAVAŞI!

•

★ DEMOKRATİK BASINA ÖZGÜRLÜK! KAPATILAN BÜTÜN DEMOKRATİK ÖRGÜTLERİN AÇILMASI İÇİN SAVAŞ!

Nisan 1980/4 Sayısında

- Lenin ve İnsanlığın İlerlemesi - **M. Suslov**
- Çağımız ve Lenin'in Yeni Tip Parti Öğretisi - **H. Florakis**
- Lenin ve Varolan Sosyalizm - **S. Mihaylov**
- Lenin'in Evrenselliği - **M. O'Riordan**
- Lenin: Ulusal Kurtuluş Hareketinin Teorisyonu - **S. Cissoko**
- Lenin ve Barış ve Daha İyi Bir Gelecek Savaşımı - **W. Kashtan**

Görüşler

- Argan Halkı Devrimi Sarsılmaz Biçimde Koruyacaktır - **B. Karmal**

Görüş Değiş tokuşu Tartışma

- Latin Amerika'da Kapitalizmin Toplumsal Yazgısı - **A. Delgado, A. Şulgovski**

Başın

- "Devrimcilik" Maskesi Altında Serüvencilik - **K. Kervan**
-

5.

Vietnam Komünist Partisi'nin devrimci doğrultusunun ve yöntemlerinin doğruluğunun nedeni, yeni tipte işçi sınıfı partisi konusundaki Marksist-Leninist teoriyi ustaca kavraması ve Parti'nin ideolojik ve örgütsel inşasında onu her zaman için doğru bir biçimde kullanmasıdır.

Parti, diğer bütün faaliyetlerinde olduğu gibi, örgütsel çalışmasında da, her zaman, Leninci demokratik merkeziyetçilik ilkelere ve Parti yaşamı normlarına sıkı sıkıya bağlıdır. Onun ideolojik ve örgütsel gücünün kaynağı budur.

Parti, Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizmi üstüne eğitim çalışması yürütmüş ve onların saflığını etkili şekilde savunmuştur. Gerçek Marksistler ile yalancı Marksistleri birbirlerinden açık bir şekilde ayırdedebilmelerinde, Maoculuğu eleştirerek onun zararlı etkilerinin üstesinden gelebilmede üyelerine yardımcı olmak amacıyla bütün örgütleri içinde, yakın geçmişte, eğitim çalışması yürütmüştür.

Vietnam Halkı, Komünist Partisi'nin Öncülüğü Altında Yeni Utkular Kazanacaktır

1.

Bağımsız ve birleşik bir Vietnam'ın toprakları üzerinde sosyalizmin kurulması, tarihin nesnel yasalarına denk düşen ve Vietnam halkının ateşli özlemlerini karşılayan bir yoldur.

2.

Bu aşamada Komünist Partisi'nin tarihsel görevi, utkan sosyalizm kuruculuğunda, sosyalist anayurdun savunulmasında ve halkın maddesel ve kültürel yaşamının adım adım iyileştirilmesinde halka ve silahlı kuvvetlere öncülük etmektir.

Parti, bu şanlı görevin gerçekleştirilmesinde yeni görevlerle karşı karşıyadır.

O, demokratik halk devriminde ve devrimci savaşta geniş deneyim biriktirmiştir. Ama, sosyalist bir devrim onun için henüz fiilen adım atılmamış bir topraktır. Özellikle ekonomide ve topluma öncülük etmedeki teorik düzeyini, pratik hünerlerini hızla yükseltmesi gerektiğinin nedeni budur. Her türlü bireycilik, sektörlük, dar görüşlülük ve bencillik belirtileri kadar amprisizm, bürokratik uygulamalar, sübjektivizm, otoritercilik de Parti üyeleri için yabancı şeylerdir.

Emperyalizmin ve uluslararası gericiliğin, özellikle Çinli gericilerin Vietnam'a ve kardeş Laos ve Kamboçya'ya karşı saldırgan planlarından vazgeçmedikleri, Vietnam silahlı kuvvetlerinin

ve halkın uyanıklığı artırmak ve anayurdu savunmaya her zaman hazır olmak zorunda olduğu koşullarda, savaşmak ve kazanmak kararlılığı ve aynı zamanda enternasyonalist görevi yerine getirmek, her Komünistten, sosyalist emek yarışmasının yanısıra talep edilen şeydir.

3.

Vietnam şimdi çok sayıda güçlüklerle karşı karşıyadır. Onun karşısında, ekonomide ve günlük yaşamda çözülmesi gereken şu sorunlar bulunmaktadır : Üretim artışı yavaştır, emek üretkenliği düşük bir düzeyde kalmaktadır; ekonomik yönetim ve toplumsal yönetim, şu andaki ve yeni görevlerin gereklerinin gerisinde kalmaktadır; yaşam standartlarının iyileştirilmesi için yapılacak çok şey vardır ve kamu yaşamındaki birçok olumsuz yön hâlâ ortadadır.

Bu güçlükler nesnel nedenlerden kaynaklanıyor ve bunların üstesinden gelinmesi epey zaman alacaktır. En başta gelen neden, bizim ekonomimizin hâlâ güçlü bir maddesel ve teknik temelden yoksun, küçük ölçekli ve geri bir ekonomi olmasıdır. O hâlâ doğal afetlerin ve düşman saldırılarının artırdığı zararlara ek olarak, savaşın ve yenisömürgeciliğin kötü sonuçlarıyla uğraşmak zorundadır.

Emperyalizmle birlikte askersel bir tehdit yönelten ve bununla Vietnam halkını anayurdun savunmasına geçmeye her an hazır olmaya zorlayan ve böylece onu, dikkatini ekonomiyi kurma ve yaşam standartlarını iyileştirme üzerinde yoğunlaşmaktan alıkoymayan Pekin gericilerinin düşmanlık politikası, sosyalist kuruculuğa karşı günümüzdeki en başta gelen ve aynı zamanda en ciddi engeldir.

Parti, halk ve silahlı kuvvetler, bu koşullar altında, Dördüncü Parti Kongresi'nin ve dördüncü ve beşinci Merkez Komitesi plenumlarının çizdiği Vietnam devriminin temel görevlerini yerine getirme çalışmasını sürdürürken, dikkatlerini şu ivedi görevler üzerinde yoğunlaştırmak zorundadır :

— Herşeyden önce besin ve tüketim malları açısından gereksinimleri kalıcı olarak karşılayacak, dışsatım mallarının üretim kaynaklarını hızla artıracak (temel bir görev) ve halka istikrarlı yaşam koşulları sağlama ivedi sorununu zaman geçmeden çözümlenecek şekilde tarımda, ormancılıkta ve balıkçılıkta üretimi artırmak üzere bütün halkı ve silahlı kuvvetleri harekete geçirmek ve örgütlemek;

— Saldırganın herhangi bir saldırısını geri püskürtmek üzere hazır olmak, politik güvenliği güçlendirmek, kamu düzenini ve devletin güvenliğini korumak;

— Üretimin sürekli yoğunlaştırılması için yığınlar arasında geniş bir devrimci hareket örgütlemek, yaşam standartlarının iyileşmesine özen göstermek, olumlu unsurları teşvik etmek ve toplum yaşamının olumsuz yönlerinin üstesinden gelmek.

4.

Pekin yayılmacıları ve hegemonyacıları Vietnam'a karşı yeni bir askersel kumar planlamaktadırlar. Onlar sürekli olarak Vietnam'ın üzerine askersel baskı uygulamakta, ona karaçalmaya çalışmakta ve Vietnam'ı güçten düşürüp yok etmek için her türlü araca başvurmaktadırlar. Sosyalist kuruculuğun sosyalist anayurdun savunması ile el ele gitmek zorunda olmasının nedeni budur.

5.

İç ve dış koşullar hiçbir zaman, şimdiki kadar elverişli olmamıştır. Bizim devrimimiz gücünü, kahraman, yılmaz, akıllı ve çalışkan ulustan, cesaretli ve deneyimli Parti'nin izlediği doğru ve yaratıcı doğrultudan, sosyalizm yolunu tutmuş ve geniş bir emek gücüne ve bol doğal kaynaklara sahip bağımsız birleşik ülkeden, üç kardeş halkın, Vietnam, Laos ve Kamboçya halklarının yıkılmaz dayanışmasından ve Sovyetler Birliği'nin ve öteki sosyalist ülkelerin, bütün dünyanın komünist ve işçi sınıfı hareketinin, ulusal kurtuluş ve demokratik hareketinin geniş ve çok yönlü destek ve yardımından almaktadır. Vietnam halkı, bu yenilmez ve geniş kapsamlı güç sayesinde, hiç kuşku yok ki sosyalizmi başarıyla kuracak ve sosyalist anayurdunu utkan bir biçimde savunacaktır.

★ SOVYETLER BİRLİĞİ VE TÜM SOSYALİST ÜLKELERLE DOSTLUK İLİŞKİLERİ GÜÇLENDİRİLSİN! BLOK DIŞI, BARIŞÇI DIŞ POLİTİKA İÇİN SAVAŞ!

•

★ TEKELLERE KARŞI TÜM GÜÇLER : ÜCRETLERE SALDIRIYA, İŞSİZLİK VE PAHALILIĞA KARŞI SAVAŞIN!

•

★ YAŞASIN FİLİSTİN VE TÜM ARAP HALKLARININ EMPERYALİZME, SİYONİZME VE GERİCİLİĞE KARŞI SAVAŞI!

•

★ DEMOKRATİK BASINA ÖZGÜRLÜK! KAPATILAN BÜTÜN DEMOKRATİK ÖRGÜTLERİN AÇILMASI İÇİN SAVAŞ!

Nisan 1980/4 Sayısında

- Lenin ve İnsanlığın İlerlemesi - M. Suslov
- Çağımız ve Lenin'in Yeni Tip Parti Öğretisi - H. Florakis
- Lenin ve Varolan Sosyalizm - S. Mihaylov
- Lenin'in Evrenselliği - M. O'Riordan
- Lenin: Ulusal Kurtuluş Hareketinin Teorisyonu - S. Cissoko
- Lenin ve Barış ve Daha İyi Bir Gelecek Savaşımı - W. Kashtan

Görüşler

- Argan Halkı Devrimi Sarsılmaz Biçimde Koruyacaktır - B. Karmal

Görüş Değiş tokuşu Tartışma

- Latin Amerika'da Kapitalizmin Toplumsal Yazgısı - A. Delgado, A. Şulgovski

Başın

- "Devrimcilik" Maskesi Altında Serüvencilik - K. Kervan
-

Güneşli Dünya

tohumların
tohumuna
serpilip
gelişene
selam

beklenen
günler,
güzel
günlerimiz
ellerinizdedir

ÇIKTI

Yazışma ve Havale Adresi

ÜRÜN YAYINCILIK, P.K. 41 Sirkeci/İSTANBUL

Türkiye Dağıtımı: TEMEL DAĞITIM

Yerebatan Cad., Taşsavaklar Sok. No: 5/2 Cağaloğlu/İSTANBUL

60 Lira